

Національна академія правових наук України  
Науково-дослідний інститут правового забезпечення інноваційного розвитку  
Національної академії правових наук України

**АНАЛІЗ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ  
ДІЯЛЬНОСТІ ІННОВАЦІЙНИХ СТРУКТУР,  
ПІДТРИМКИ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО  
ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ  
(РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ)**

За редакцією *С. В. Глібка*

Харків  
«Право»  
2018

УДК 346.2(477):330.341.1  
А64

*Рекомендовано до друку вченою радою  
Науково-дослідного інституту правового забезпечення  
інноваційного розвитку Національної академії правових наук України  
(протокол № 1 від 02.02.2018 р.)*

**Рецензенти:**

*В. В. Россіхін*, доктор юридичних наук, доцент, проректор з інноваційно-корпоративної роботи та адміністрування Харківського національного університету радіоелектроніки, академік Європейської академії природничих наук;

*О. В. Шаповалова*, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри господарського права Східноукраїнського національного університету ім. Володимира Даля

**Авторський колектив:**

*С. В. Глібка*, кандидат юридичних наук, доцент; *Ю. Є. Атаманова*, доктор юридичних наук, доцент; *О. В. Черкасов*, кандидат юридичних наук; *К. А. Карбовська*, молодший науковий співробітник; *А. В. Стріжкова*, молодший науковий співробітник; *М. В. Рожкова*, молодший науковий співробітник; *Є. А. Новіков*, молодший науковий співробітник; *Д. С. Коритін*

**Аналіз** правового регулювання діяльності інноваційних структур, підтримки малого та середнього підприємництва в Україні (регіональний аспект) / [С. В. Глібка, Ю. Є. Атаманова, О. В. Черкасов та ін.] ; за ред. С. В. Глібка. – Харків : Право, 2018. – 96 с.

e-ISBN 978-966-937-380-9

Видання підготовлено на основі проведеного аналізу щодо питань правового регулювання діяльності інноваційних структур, підтримки малого та середнього підприємництва з виявленням його недоліків і висуненням пропозицій для вдосконалення законодавчої системи і політики розвитку інноваційних структур у м. Харкові. Пропозиції, сформульовані в дослідженні, ураховують переваги існуючих інноваційних структур та організацій у сфері наукової та науково-технічної діяльності, організацій інфраструктури у сфері підприємництва та розвитку підприємств у м. Харкові.

Дослідження виконано на замовлення Управління інноваційного розвитку та іміджевих проєктів Департаменту у справах сім'ї, молоді і спорту Харківської міської ради.

Для науковців, аспірантів і студентів юридичних та економічних спеціальностей закладів вищої освіти.

**УДК 346.2(477):330.341.1**

e-ISBN 978-966-937-380-9

© Глібка С. В., Атаманова Ю. Є., Черкасов О. В.  
та ін., 2018  
© Оформлення. Видавництво «Право», 2018

# ЗМІСТ

Список умовних скорочень .....	4
Вітальне слово .....	5
Вступ .....	6
<b>Розділ 1. Аналіз чинного законодавства та правове регулювання інноваційної сфери та підтримки МСП</b>	
1.1. Місце МСП в інноваційних відносинах та підтримка стартапів (правовий аспект).....	7
1.2. Окремі засоби підтримки МСП та стартапів на місцевому рівні.....	21
1.2.1. Стан законодавчого регулювання функціонування стартапів .....	21
1.2.2. Надання фінансової підтримки.....	24
<b>Розділ 2. Визначення ключових правових напрямів регулювання інноваційних структур на території м. Харкова</b>	
2.1. Суб'єкти інноваційної інфраструктури.....	30
2.1.1. Бізнес-інкубатори.....	30
2.1.2. Інноваційні центри.....	32
2.1.3. ІТ кластери.....	32
2.1.4. Мережева кластерна модель .....	33
2.1.5. Наукові парки .....	34
2.1.6. Індустріальні парки .....	38
2.1.7. Технологічні парки .....	39
2.2. Стимулювання запровадження новітніх технологій та правові механізми трансферу технологій.....	41
2.2.1. Стан законодавчого регулювання у сфері трансферу технологій .....	43
2.2.2. Проблеми правового регулювання трансферу технологій.....	43
<b>Розділ 3. Зарубіжний досвід удосконалення інноваційного клімату та налагодження інноваційної інфраструктури в окремих містах</b>	
3.1. Підтримка підприємництва та інноваційна інфраструктура Польщі.....	48
3.2. Досвід Угорщини щодо формування інфраструктури підтримки підприємництва на прикладі Будапешту.....	55
3.3. Досвід Латвії на прикладі Риги .....	57
<b>Розділ 4. Сприяння залучення інвестицій в елементи інноваційної інфраструктури м. Харкова</b>	
4.1. Напрямки залучення інвестицій.....	60
4.2. Доступ українських МСП та інноваційних структур до фінансування.....	63
4.2.1. Іноземне фінансування МСП та інноваційних структур і розвитку підприємництва.....	63
4.2.2. Державне фінансування МСП та інноваційних структур.....	68
4.3. Публічно-приватне партнерство.....	72
<b>Розділ 5. Правове забезпечення реалізації окремих засобів підтримки МСП та реалізації стартапів в м. Харкові</b>	
5.1. Забезпечення інформаційно-консультативної підтримки МСП та стартапів.....	76
5.2. Налагодження координації науки, освіти і бізнесу.....	78
5.3. Правове забезпечення використання наукового потенціалу м. Харкова для розвитку інноваційних МСП та реалізації стартапів .....	81
<b>Висновки</b> .....	83
<b>Додаток № 1</b> .....	89
<b>Додаток № 2</b> .....	93

## СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

<b>ГК України</b>	Господарський кодекс України
<b>ЄС</b>	Європейський Союз;
<b>ЗВО</b>	заклади вищої освіти;
<b>КМУ</b>	Кабінет Міністрів України;
<b>МСП</b>	мале та середнє підприємництво;
<b>ММСП</b>	мікро-, малих і середніх підприємств;
<b>НБУ</b>	Національний банк України;
<b>НІС</b>	національна інноваційна система;
<b>НП</b>	науковий парк;
<b>ОПФ</b>	організаційно-правова форма;
<b>ЦТТ</b>	центр трансферу технологій;
<b>АІР</b>	польська аббревіатура Akademickie Inkubatory Przedsiębiorczości (в перекладі – Академічний інкубатор підприємництва);
<b>COSME</b>	Англійська аббревіатура Competiveness of Small and Medium Enterprises (в перекладі – конкурентоспроможність підприємств малого і середнього бізнесу);
<b>EEN</b>	Англійська аббревіатура Enterprise Europe Network (в перекладі – Європейська мережа підприємств);
<b>ІОБ</b>	Польська аббревіатура Instytucje otoczenia biznesu (в перекладі – інституція оточення бізнесу);

## ВІТАЛЬНЕ СЛОВО

Харків із впевненістю можна назвати насправді видатним європейським містом, яке динамічно розвивається та відіграє важливу роль не тільки на теренах України, а й на просторах всього Європейського Союзу. Однак подальше процвітання нашого міста неможливе без звернення до інноваційного шляху розвитку економіки, оскільки за цим вектором лежить майбутнє. Чільне місце серед важелів такого шляху належить саме підтримці малого та середнього підприємництва, а в сучасних умовах економічного розвитку нашої держави значну роль відіграє стимулювання його розвитку саме на місцевому рівні.

Завдяки ініціативі Харківського міського голови Геннадія Кернеса була прийнята Стратегія розвитку міста Харкова до 2020 року. Ключовим напрямом в Стратегії визначена мета перетворення міста Харкова в інноваційно активне підприємницьке місто, яке повинно стати провідним інноваційним центром України.

Європейський досвід, який спонукає до постійного розвитку місто Харків, свідчить про соціально-економічне значення розвитку малого та середнього підприємництва, інноваційного підприємництва, співпраці науки і бізнесу, що дозволить вирішити багато соціальних питань, забезпечить робочими місцями мешканців м. Харкова та буде сприятиме економічному зростанню України.

Також необхідно додатково звернути увагу на розвиток кластерів як форми організації та розвитку економіки. Наразі у місті Харкові є позитивний досвід роботи IT кластеру та за підтримки муніципалітету активно розвиваються кластер легкої промисловості та кластер харчової промисловості.

Щиро сподіваємося, що започаткована робота з побудови необхідної інноваційної інфраструктури для розвитку підприємництва та кластерної екосистеми буде поштовхом для спільної та результативної роботи всіх однодумців.

З повагою,  
Начальник Управління інноваційного  
розвитку та іміджевих проектів  
Харківської міської ради  
**Вікторія Грецька-Миргородська**

## ВСТУП

Зростання економіки України є нагальним завданням для усього народу України із пропозиціями найбільш оптимальних шляхів та способів розвитку господарства. Таким перевіреним шляхом у розвинутих країнах є поживлення господарської діяльності малого та середнього підприємництва (далі – МСП) та заохочення створення нових і підтримка уже існуючих стартапів.

В рамках обраного курсу євроінтеграції, активного проведення децентралізації більшу роль починають відігравати органи місцевого самоврядування у різних сферах. Пов'язано це з тим, що сучасна більш відповідальна роль місцевої влади у розвитку власних територій зобов'язує їх брати активну участь у розробці та реалізації стратегічних програм соціально-економічного розвитку, безпосередньо стимулювати господарювання МСП та стартапів як малих інноваційних підприємств.

Метою дослідження є проведення аналізу чинного законодавства і правового регулювання інноваційної сфери та підтримки МСП з виявленням його недоліків та висуненням пропозицій удосконалення законодавства і політики розвитку МСП та інноваційних структур у м. Харкові.

Наукове дослідження проведено з урахуванням принципів прозорості, доступності, повноти, об'єктивності інформації про мале та середнє підприємництво, в тому числі інноваційне, про існуючих суб'єктів інфраструктури підтримки МСП. При дослідженні додаткова увага приділялася місту Харкову та Харківській області.

При розгляді засобів підтримки інформація одержувалася за допомогою наступних інтернет-ресурсів: Ліга: закон, сайти регіональних та муніципальних органів влади, сайт Верховної Ради України: законодавство України, з метою підтвердити наявність та корисність інформації для МСП та інших суб'єктів інноваційної інфраструктури.

В дослідженні відмічені переваги наявних окремих суб'єктів та елементів господарської системи, які можуть розглядатися як елементи інфраструктури підтримки МСП в м. Харкові, правове регулювання яких в чинному законодавстві дозволяє планувати необхідні заходи для реалізації програм та проектів підтримки МСП.

Пропозиції, сформульовані в дослідженні, враховують переваги існуючих інноваційних структур та організацій в сфері наукової та науково-технічної діяльності, організацій інфраструктури в сфері підприємництва та розвитку підприємств в м. Харкові.

Аналіз правового регулювання діяльності інноваційних структур, підтримки малого та середнього підприємництва в Україні був підготовлений науковцями Науково-дослідного інституту правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України. Дослідження є результатом колективної роботи, в якому прийняли участь наступні автори: розділ 1: п. 1.1. – К. А. Карбовська, п. 1.2.1. – С. В. Глібко (у співавт. із К. А. Карбовська); підп. 1.2.2. – С. В. Глібко (у співавт. із Д. С. Коритін); розділ 2: п. 2.1. – Ю. Є. Атаманова (у співавт. із С. В. Глібко, А. В. Стріжкова); п. 2.2. – Є. А. Новіков; розділ 3: п. 3.1. – С. В. Глібко; п. 3.2., 3.3. – Ю. Є. Атаманова (у співавт. із А. В. Стріжкова, М. В. Рожкова); розділ 4: п. 4.1. – С. В. Глібко; п. 4.2., 4.3. – С. В. Глібко (у співавт. із Д. С. Коритін); розділ 5 – О. В. Черкасов (у співавт. із К. А. Карбовська, А. В. Стріжкова, М. В. Рожкова).

# РОЗДІЛ 1. АНАЛІЗ ЧИННОГО ЗАКОНОДАВСТВА ТА ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ СФЕРИ ТА ПІДТРИМКИ МСП

## 1.1. МІСЦЕ МСП В ІННОВАЦІЙНИХ ВІДНОСИНАХ ТА ПІДТРИМКА СТАРТАПІВ (ПРАВОВИЙ АСПЕКТ)

Для України зараз гостро стоїть питання ефективного економічного розвитку. Досвід більш успішних європейських, американських та азійських країн демонструє значну роль у працевлаштуванні людей та збільшенні валового внутрішнього продукту МСП. Також невеликий формат підприємництва найбільш зручний для відкриття стартапів, інноваційних підприємств, здатних здійснювати науково-дослідні розробки та/або освоювати їх, комерціалізувати готові інноваційні продукти і у разі успіху також приносити значні податкові надходження державі та соціально-економічний ефект суспільству. Пояснюється популярність МСП також тим, що саме таку форму підприємництва найбільш легко започаткувати та навчитися бути підприємцем, задля заохочення відкриття і розвитку МСП, як правило, органи державної влади та місцевого самоврядування передбачають різноманітний спектр засобів та правових механізмів підтримки. І від ефективності, системності та ґрунтовності таких засобів, механізмів підтримки залежить успішність економічного зростання як окремих МСП, так і окремих регіонів і держави в цілому.

В Україні є законодавчо закріплений підхід до визначення МСП. Основним нормативним актом є Закон України, який для визначення термінів відсилає до Господарського кодексу України (далі – ГК України). Зокрема, в абз. 2 п. 3 ст. 55 ГК України, МСП, в тому числі мікропідприємства відповідають наступним критеріям:

Суб'єктами мікропідприємства є:

фізичні особи, зареєстровані в установленому законом порядку як фізичні особи – підприємці, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 10 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 2 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України (далі – НБУ);

юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми (далі – ОПФ) та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 10 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 2 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом НБУ.

Суб'єктами малого підприємства є:

фізичні особи, зареєстровані в установленому законом порядку як фізичні особи – підприємці, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом НБУ;

юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої ОПФ та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом НБУ.

Основними факторами визначення МСП в Україні є:

**Таблиця № 1.**

Категорія компанії	Кількість персоналу	Річний дохід
Мікро	≤ 10 осіб	≤ 2 млн. євро
Малі	≤ 50 осіб	≤ 10 млн. євро
Середні	< 250	≤ 50 млн. євро

МСП відповідають критеріям Рекомендацій Європейської Комісії для визначення мікро-, малих та середніх підприємств (далі – ММСП) (Commission Recommendation of 6 May 2003 concerning the definition of micro, small and medium-sized enterprises (Text with EEA relevance) (notified under document number C(2003) 1422), але в більшості випадків регулювання не відповідає рекомендаціям Європейської комісії, а саме в Повідомленні комісії Раді, Європейському парламенту, Європейському економічному та соціальному Комітету та Комітету регіонів – «спочатку подумай про мале» – «Закон про Малий бізнес» Європа (Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions – «Think Small First» – A “Small Business Act” for Europe {SEC(2008) 2101} {SEC(2008) 2102} /\* COM/2008/0394 final \*/).

Разом з тим не сформовано до сьогодні правове поняття стартапів, тому у дослідженні процеси та нормативно-правове регулювання сприяння та підтримки розвитку МСП повинно розглядатися нерозривно з підтримкою стартапів, за виключенням тих випадків, які у законодавстві передбачають спеціальні норми для діяльності підприємців та організації ними стартапів.

Наразі нормативно-правову базу дослідженої сфери складають Конституція України від 28 червня 1996 р., ГК України № 436-IV від 16.01.2003, Цивільний кодекс України № 435-IV від 16.01.2003, ст. 378 Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом (далі – ЄС), Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 21.03.2014, Закони України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» № 4618-VI від 22.03.2012, «Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні» № 2157-III від 21.12.2000, «Про інноваційну діяльність» № 40-IV від 04.07.2002, «Про наукову і науково-технічну діяльність» № 848-VIII від 26.11.2015, «Про вищу освіту» № 1556-VII від 01.07.2014, «Про наукові парки» № 1563-VI від 25.06.2009, «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» № 991-XIV від 16.07.1999, «Про індустріальні парки» № 5018-VI від 21.06.2012, «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» № 433-IV від 16.01.2003, «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» № 2623-III від 11.07.2001, «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» № 143-V від 14.09.2006, щорічні Закони України «Про Державний бюджет» та низка підзаконних правових актів, таких, як: Постанова Кабінету Міністрів України (далі – КМУ) «Деякі питання організації діяльності технологічних парків» № 1657 від 29.11.2006, Постанова КМУ «Про затвердження Положення про Комісію з організації діяльності технологічних парків та інноваційних структур інших типів» № 1219 від 06.08.2003, Розпорядження КМУ «Про схвалення Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року» України № 504-р від 24.05.2017 та інші.

Також існують ряд перспективних законопроектів, які частково передбачають різні засоби і пропозиції покращення інвестиційного клімату, створення сприятливіших умов розвитку МСП і стартапів в Україні та її містах. Зокрема, проекти Законів України: «Про підтримку та розвиток інноваційної діяльності», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підтримки стартапів».

Крім того, актуальні пропозиції стимулювання розвитку МСП, інноваційної діяльності загалом і стартапів зокрема містить Стратегія розвитку МСП в Україні на період до 2020 року (від 24 травня 2017 р. № 504-р), також слід зазначити проекти підзаконних нормативно-правових актів, таких, як: проект Розпорядження КМУ «Про затвердження плану заходів з реалізації Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року», проект Розпорядження КМУ «Про схвалення Стратегії розвитку високотехнологічних галузей до 2025 року та затвердження плану заходів щодо її реалізації», проект розпорядження КМУ «Про затвердження плану заходів з реалізації Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року» та інших.

При визначенні складу суб'єктів інфраструктури підтримки МСП, в тому числі інноваційного підприємництва, ми виходимо з наявних випадків закріплення в законодавстві України відповідних норм, зокрема, в Законі України «Про інноваційну діяльність» № 5460-17 від 05.12.2012 та Законі України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» № 4618-17 від 22.03.2012. Але таке закріплення не може бути обмеженим для визначення додаткових суб'єктів та елементів.

Базове державне регулювання повинно починатися із засад, закладених у Основному Законі – Конституції України та ключових міжнародних договорах, які мають значення для розвитку конкретної сфери, у нашому випадку – підприємництва загалом та інноваційного підприємництва зокрема.

Конституція України містить основну гарантію права кожної особи на заняття підприємницькою діяльністю та встановлює, що виключно законами України можуть визначатися правові засади і гарантії підприємництва, надає територіальним громадам право об'єднувати на договірних засадах об'єкти комунальної власності, а також кошти бюджетів для виконання спільних проектів або для спільного фінансування (утримання) комунальних підприємств, організацій і установ, створювати для цього відповідні органи і служби. Органам місцевого самоврядування Конституція України також надає повноваження управляти майном, що є в комунальній власності; затверджувати програми соціально-економічного та культурного розвитку і контролювати їх виконання; утворювати, реорганізовувати і ліквідувати комунальні підприємства, організації і установи, а також здійснювати контроль за їх діяльністю; вирішувати інші питання місцевого значення, віднесені Законом України «Про місцеве самоврядування» до їхньої компетенції.

Глава 10 Угоди про асоціацію України з ЄС «Політика у сфері промисловості та підприємництва» починається зі ст. 378. Відповідно до цієї статті підкреслюється необхідність приділення особливої уваги в удосконаленні політики щодо МСП: «сторони розвивають та зміцнюють співробітництво з питань політики у сфері промисловості та підприємництва і таким чином покращують умови для підприємницької діяльності для всіх суб'єктів господарювання з особливою увагою до МСП. Поглиблене співробітництво має покращити адміністративну структуру та нормативно-правову базу для українських і європейських суб'єктів господарювання в Україні та ЄС та повинно ґрунтуватися на політиці ЄС щодо розвитку МСП та промисловості з урахуванням визнаних на міжнародному рівні принципів та практики в цих сферах». Таким чином Україна взяла на себе зобов'язання оновлювати свою політику стосовно підприємництва з урахуванням політики ЄС, міжнародних принципів і практики, усталеної в усьому світі.

Діюче законодавство України, на жаль, не є одноставним у цій сфері та передбачає або декларативні норми, для яких не передбачено правового механізму їх реалізації або містить спеціальні правові норми для розвитку і підтримки МСП, проте на їх виконання не виділяються достатньою мірою бюджетні кошти чи програми та стратегії виконуються лише частково. Докладніше про окремі засоби та правові механізми підтримки як МСП загалом, так і окремих суб'єктів інноваційної інфраструктури буде йти мова у подальших розділах із пропозиціями удосконалення як нормативно-правової бази, так і політики органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

На регіональному та місцевому рівнях міські ради у містах та місцеві державні адміністрації (в першу чергу обласні) також відіграють значну роль у безпосередньому сприянні та реальному, відчутному стимулюванні розвитку МСП та стартапів. З цією метою створюється низка стратегій та програм підтримки різних напрямів.

Основним інструментом планування державної підтримки МСП на обласних та місцевих рівнях нашої держави є Програми розвитку підприємництва. Вони передбачають вирішення ключових завдань у сфері підтримки бізнесу у регіонах та містах нашої держави. Розробка місцевих та регіональних програм здійснювалась відповідно до Законів України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні», «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності», «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності», «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України», «Про адміністративні послуги», «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», «Про місцеві державні адміністрації», Указу Президента України Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020», на підставі ст. 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», керуючись ст. 59 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», з урахуванням основних положень Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року, затвердженої постановою КМУ від 06.08.2014 № 385 та направлених на сприяння розвитку МСП.

Наявні наступні програми, що знаходяться у відкритому доступі:

1. Програма посилення конкурентоспроможності МСП м. Вінниці на 2017-2020 роки (Рішення виконавчого комітету міської ради від 13.04.2017 р. № 844 м. Вінниця, зміни від 30.11.2017 р. № 2743 м. Вінниця);

2. Комплексна програма розвитку МСП у Житомирській області на 2017-2020 роки (Рішення обласної ради від 22.12.2016 № 417);

3. Програма розвитку МСП в місті Запоріжжі на 2017–2021 роки (Рішення міської ради 30.08.2017 №45);

4. Програми по м. Івано-Франківську:
  - Порядок надання фінансово-кредитної підтримки суб'єктам господарювання в місті Івано-Франківську (Рішення Івано-Франківської міської ради);
  - Програма підтримки малого підприємництва в м. Івано-Франківську на 2017–2018 роки (Рішення Івано-Франківської міської ради)
  - Положення про конкурсний відбір стартапів для реалізації у місті Івано-Франківську (Рішення Івано-Франківської міської ради);
5. Регіональна цільова програма розвитку МСП в Івано-Франківській області на 2017–2018 роки (Рішення Івано-Франківської обласної ради від 23.12.2016. № 401-12/2016 м. Івано-Франківськ);
6. Програми по м. Києву:
  - Концепція «КИЇВ СМАРТ СИТИ 2020» (Рішення Київської міської ради від 21.11.2017);
  - Комплексна міська цільова програма «Електронна столиця» на 2015–2018 роки (Рішення Київської міської ради зі змінами від 28 липня 2016 року N 862/862);
7. Програма розвитку МСП у Київській області на 2017–2018 роки (Розпорядження голови Київської обласної державної адміністрації);
8. Регіональна програма розвитку МСП в Кіровоградській області на 2016–2018 роки (Рішення Кіровоградської обласної ради сьомого скликання);
9. Програма розвитку МСП у м. Кіровограді на 2016–2020 роки (Рішення Кіровоградської міської ради);
10. Програма сприяння розвитку підприємництва у м. Львові на 2017–2019 роки (Рішення Львівської міської ради);
11. Програма підвищення конкурентоспроможності Львівської області (Рішення Львівської обласної ради);
12. Програма розвитку МСП у м. Миколаєві на 2017–2018 роки (Рішення Миколаєвської міської ради);
13. Комплексна програма розвитку МСП у Полтавській області на 2017–2020 роки (Рішення Полтавської обласної ради);
14. Програма підтримки МСП в м. Суми на 2017–2019 роки (Рішення Сумської міської ради від 30 листопада 2016 року № 1451-МР);
15. Програма розвитку МСП в м. Тернополі на 2017–2018 роки (Рішення міської ради від 16.12.2016 р. №7/13/17);
16. Обласна програма розвитку МСП на 2017–2018 роки (Рішення Тернопільської обласної ради від 22 грудня 2016 року №440);
17. Програма підтримки та партнерства між Ужгородською міською радою та суб'єктами малого і середнього бізнесу на 2017–2018 роки (Рішення Ужгородської міської ради м. Ужгород);
18. Програма підтримки розвитку підприємництва у м. Харкові на 2018-2022 роки (рішення 16 сесії Харківської міської ради 7 скликання від 08.11.2017 № 834/17);
19. Харківська міська програма інвестиційної діяльності та іміджевих проектів на 2017–2020 роки;
20. Програма сприяння розвитку МСП в Харківській області на 2016 – 2020 роки (Рішення обласної ради від 08 вересня 2016 року № 245-VII VII сесія VII скликання);
21. Стратегія розвитку МСП Черкаської області на 2017–2020 роки (Рішення обласної ради від 09.06.2017 № 15-29/VII);
22. Програма підтримки МСП у м. Чернігові на 2017–2020 роки (Рішення міської ради «30» листопада 2016 року № 13/VII 3);
23. Обласна програма розвитку МСП на 2017–2020 роки (Рішення сьомої сесії Чернігівської обласної ради сьомого скликання від 20 грудня 2016 року № 6-7/VII).

Огляд окремих програм на обласному та місцевому рівнях з питань органів та організацій, відповідальних за реалізацію програм та формування інфраструктури розвитку підприємництва, в тому числі МСП.

### ПРОГРАМИ СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА ОБЛАСНОГО РІВНЯ

Таблиця № 2. Інформація в окремих комірках відсутня у зв'язку з відсутністю її у відповідних Програмах.

№	Обласні програми	Розпорядник коштів	Заплановане розпорядження коштами	Джерела фінансування	Виконавці
1.	Порядок використання коштів Донецького обласного бюджету, передбачених на часткову компенсацію відсоткових ставок за кредитами, що надаються на реалізацію проектів суб'єктів МСП	Департамент економіки облдержадміністрації		Кошти обласного бюджету	
2.	Стратегія розвитку МСП Черкаської області на період до 2020 року		Відсутній ефективно діючий Регіональний центр розвитку підприємництва. Спрямовані створити єдину платформу щодо отримання потрібної інформації про грантові програми та залучення представників малого та середнього бізнесу до міжнародних грантових проектів на базі веб-порталу для підприємців. Спрямовані забезпечити фінансово-кредитну підтримку роботи обласного фонду підтримки підприємництва по Черкаській області та створення відділень фонду в м. Умань та м. Золотоноша		
3.	Програма розвитку МСП в Закарпатській області на 2017–2018 роки	Департамент економічного розвитку і торгівлі облдержадміністрації			Контроль здійснює перший заступник голови обласної державної адміністрації та профільна постійна комісія обласної ради з питань розвитку бізнесу, виробничої інфраструктури, банківської діяльності та інвестицій.

№	Обласні програми	Розпорядник коштів	Заплановане розпорядження коштами	Джерела фінансування	Виконавці
4.	Миколаївська обласна державна адміністрація	Департамент економічного розвитку та регіональної політики Миколаївської обласної державної адміністрації		Одержувачем бюджетних коштів є установа «Регіональний фонд підтримки підприємництва в Миколаївській області»	Відповідальний виконавець - Департамент економічного розвитку та регіональної політики Миколаївської обласної державної адміністрації
5.	Комплексна програма розвитку МСП у Житомирській області на 2017–2020 роки	Організацію виконання Програми здійснює обласна державна адміністрація, її структурні підрозділи спільно з територіальними представництвами центральних органів державної виконавчої влади, які розробили відповідні заходи Програми.  Контроль за виконанням Програми здійснює Міністерство економічного розвитку і торгівлі України та Житомирська обласна рада		Державний бюджет, Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття, обласний, районні, міській бюджети, кошти громадських організацій та об'єднань підприємців, кошти підприємців, кошти міжнародних фінансових організацій, інших установ, підприємств, організацій	Головний замовник Програми: Житомирська обласна державна адміністрація Головний розробник Програми: Департамент економічного розвитку, торгівлі та міжнародного співробітництва Житомирської обласної державної адміністрації Співрозробники: Департаменти, управління облдержадміністрації, територіальні органи міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, райдержадміністрації та міськвиконкоми, громадські організації та об'єднання підприємців, наукові установи, суб'єкти МСП
6.	Регіональна програма розвитку МСП у Кіровоградській області на 2016–2018 роки	Департамент економічного розвитку, торгівлі та залучення інвестицій Полтавської облдержадміністрації	Збільшення податкових надходжень до бюджету області від діяльності суб'єктів підприємництва; підвищення соціальної відповідальності малого та середнього бізнесу; створення ефективної, прозорої взаємодії між владою та бізнесом; забезпечення ефективної реалізації державної регуляторної політики; концентрація інформаційних ресурсів;	Державний бюджет, місцевий бюджет, кошти Регіонального фонду підтримки підприємництва в області	Контроль за виконанням Програми здійснюється обласною державною адміністрацією та обласною радою

1.1. Місце МСП в інноваційних відносинах та підтримка стартапів (правовий аспект)

№	Обласні програми	Розпорядник коштів	Заплановане розпорядження коштами	Джерела фінансування	Виконавці
			створення для суб'єктів МСП, які знаходяться і працюють на території області, максимально сприятливих умов для вільного доступу до ресурсно-інформаційних баз; сприяння у залученні кадрів через: існуючі програми Полтавського обласного центру зайнятості, профілюючи навчання, перекваліфікацію кадрів, курси підвищення кваліфікації для суб'єктів господарювання.		Виконавці: Департамент економічного розвитку і торгівлі облдержадміністрації та його структурні підрозділи
7.	Програма сприяння розвитку МСП в Харківській області на 2016–2020 роки	Харківська обласна державна адміністрація		Харківський регіональний Фонд підтримки підприємництва (комунальне підприємство, створено відповідно до Указу Президента України від 12 травня 1998 року № 456 «Про державну підтримку малого підприємництва»). Фонд є бюджетною установою та не має на меті одержання прибутку).	
8.	Комплексна програма розвитку МСП у Полтавській області на 2017–2020 роки			Фінансування заходів Програми здійснюється за рахунок коштів обласного бюджету, Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття, міжнародної технічної допомоги, грантових коштів, спонсорські кошти бізнес еліти області, громадських організацій та інших джерел фінансування, не заборонених чинним законодавством України.	

**ПРОГРАМИ СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА  
МІСЬКОГО РІВНЯ**

Таблиця № 3.

№	Міські програми	Розпорядник коштів	Заплановане розпорядження коштами	Джерела фінансування	Виконавці
1.	Програма розвитку МСП в місті Чернівцях на 2015–2016 роки			Місцевий бюджет	Організацію програми здійснює департамент економіки міської ради
2.	Програма сприяння розвитку підприємництва м. Хмельницького на 2017–2018 роки	Контроль здійснює комісія з питань соціально-економічного розвитку, інвестиційної політики та дерегуляції	На 2018 рік планується створення 1 технопарку, 1 лізингова центру, 4 фінансово-кредитних установи	Місцевий бюджет, залучені кошти, цільові кошти міжнародних фінансових організацій, кошти Фонду загальнообов'язкового соціального страхування на випадок безробіття	Відповідні підрозділи Хмельницької міської ради, а також Центр підтримки малого підприємництва
3.	Програма розвитку МСП у місті Одесі на 2016–2018 роки			Місцевий бюджет	Координацію ходу виконання Програми покладено на департамент економічного розвитку Одеської міської ради Контроль за виконанням заходів Програми здійснює постійна комісія Одеської міської ради
4.	Програма підтримки МСП у м. Луцьку	Контроль за цільовим використанням коштів здійснюється управлінням розвитку підприємства та реклами та постійною комісією з питань торгівлі, послуг та розвитку підприємства Луцької міської ради		Місцевий бюджет	Координацію та контроль за ходом виконання Програми здійснює управління розвитку підприємства та реклами Луцької міської ради
5.	Програма розвитку МСП у місті Житомирі на 2013–2015 роки			Державний та місцевий бюджет	Відповідальним виконавцем програми є департамент економічного розвитку міської ради

1.1. Місце МСП в інноваційних відносинах та підтримка стартапів (правовий аспект)

№	Міські програми	Розпорядник коштів	Заплановане розпорядження коштами	Джерела фінансування	Виконавці
6.	Положення про фінансово-кредитну підтримку суб'єктів МСП у м. Києві	<p>Головний розпорядник бюджетних коштів – Департамент промисловості та розвитку підприємництва.</p> <p>Відбір банків-партнерів та моніторинг їх фінансового стану здійснює Німецько-Український фонд</p>		Фінансово-кредитна підтримка надається шляхом часткової компенсації відсоткових ставок за кредитами з бюджету міста Києва, що надаються банками-партнерами, з метою сприяння розвитку МСП, зростання показників добробуту населення виконавчого органу Київської міської ради	Контроль цього рішення покладено на постійну комісію Київської міської ради з питань торгівлі, підприємництва та регуляторної політики та на постійну комісію Київської міської ради з питань бюджету та соціально-економічного розвитку
7.	Комплексна київська міська цільова програма сприяння розвитку підприємництва, промисловості та споживчого ринку на 2015–2018 роки	Департамент промисловості та розвитку підприємства виконавчого органу Київської міської ради		Цільові кошти бюджету м. Києва, Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття, кошти фінансово-кредитних установ, власні кошти суб'єктів підприємництва, кошти або технічна допомога міжнародних організацій	Відповідальний виконавець – Департамент промисловості та розвитку підприємства виконавчого органу Київської міської ради Учасники – Київський міський центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників, КоМУнальна установа виконавчого органу Київської міської ради, Громадські організації промисловців і підприємців, Громадські організації жінок, організації роботодавців
8.	Програму підтримки розвитку підприємництва у м. Харкові на 2018–2022 роки	Контроль за виконанням рішення покладено на постійні комісії Харківської міської ради з питань промисловості, економічного розвитку та власності, з питань планування, бюджету і фінансів та секретаря Харківської міської ради.		Бюджетні кошти та інші джерела фінансування, передбачені чинним законодавством України	Головний розробник Програми: Департамент адміністративних послуг та споживчого ринку Харківської міської ради

## Аналіз засобів підтримки МСП та розвитку інфраструктури на прикладі програмних документів м. Києва та м. Харкова

### Місто Київ

#### (на підставі Комплексної Київської міської цільової програми сприяння розвитку підприємництва, промисловості та споживчого ринку на 2015–2018 роки)

Особливо заслуговує уваги Комплексна Київська міська цільова програма сприяння розвитку підприємництва, промисловості та споживчого ринку на 2015–2018 роки.

Комплексний характер та взаємопов'язаність завдань розвитку економіки, як встановлено, обумовили необхідність розробки відповідної Комплексної програми, що складається із трьох підпрограм:

**Підпрограма 1.** Київська міська цільова програма сприяння розвитку МСП на 2015–2018 роки.

**Підпрограма 2.** Київська міська цільова програма розвитку промисловості на 2015–2018 роки.

**Підпрограма 3.** Київська міська цільова програма сприяння розвитку споживчого ринку на 2015–2018 роки.

**В Підпрограмі 1. Київська міська цільова програма сприяння розвитку МСП на 2015–2018 роки,** виділяються наступні напрями:

- 1) Дерегуляція господарської діяльності та реалізація державної регуляторної політики.
- 2) Фінансово-кредитна та інвестиційна підтримка.
- 3) Інформаційно-консультативне, ресурсне та освітнє забезпечення МСП, розвиток інфраструктури його підтримки.
- 4) Підтримка підприємницької ініціативи громадян.
- 5) Запровадження державно-приватного партнерства, сприяння інноваційній та експортній діяльності суб'єктів МСП.

Пропонується створення та обслуговування інтернет-ресурсу «Он-лайн платформа фінансово-кредитної підтримки суб'єктів МСП».

Підтримка створення та діяльності об'єктів інфраструктури підтримки підприємництва, впровадження ефективних інструментів для формування сприятливого бізнес-середовища здійснюється шляхом:

– підтримка розвитку та диверсифікації діяльності КП «Київський міський бізнес-центр» (Інформація по фінансуванню комунального підприємства, види діяльності, статутні документи та правові засади організації діяльності на сайті та у відкритому доступі відсутні), в тому числі:

- реалізація проекту «Бізнес-інкубатор Київського міського бізнес-центру»;
- розвиток діяльності Центру по наданню послуг суб'єктам підприємництва (інформація в реєстрі відсутня);
- забезпечення функціонування молодіжного бізнес-інкубатора на базі Київського молодіжного центру праці (у реєстрі інформація відсутня, позиціонує себе як підрозділ Київської міської державної адміністрації, на сайті присутня лише контактна інформація) та його представництв у закладах вищої освіти (далі – ЗВО) м. Києва.

Слід відмітити існування **Положення про фінансово-кредитну підтримку суб'єктів МСП у м. Києві.** Відповідальним органом є Департамент промисловості та розвитку підприємництва Київської міської ради. Відповідно до даного Положення регулюються співпраця банків з Німецько-Українським фондом (утворений відповідно до Указу Президента України від 01 червня 1998 року № 574/98 «Про Німецько-Український фонд», постанови КМУ від 19 квітня 1999 року № 628 «Про Німецько-Український фонд») для здійснення кредитування. Німецько-Український фонд надає фінансові кредити за рахунок власних коштів прийнятним банкам-партнерам для подальшого кредитування суб'єктів МСП.

Також, для більш ефективного розвитку підприємництва в м. Києві запровадили Концепцію «Київ SMART СІТІ 2020» (рішення Київської міської ради від 21.11.2017 № 500/3507). Концепція створена відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» для подальшого інфраструктурного, інноваційного, технологічного, соціального розвитку міста Києва.

#### **Основними цілями є:**

- Забезпечити діяльність експертної ради «Київ Смарт Сіті» при Київській міській державній адміністрації;

- Розробити стратегію та стандарти Київ Смарт Сіті з активною участю громадськості та інноваційного бізнесу;
- Сформувавати офіс міського голови «Смарт Сіті», який здійснюватиме централізацію управління в галузі інновацій та інформаційних технологій;
- Розробити та впровадити прозору модель державно-приватного партнерства для реалізації своїх проектів;
- Брати участь у створенні сучасних форм приватно-державного партнерства для реалізації Концепції;
- Сприяти покращенню інвестиційної та інноваційної привабливості Києва.

**Інфраструктурно-інформаційне забезпечення:**

Удосконалення системи ресурсної, інформаційно-консультативної та аналітичної підтримки суб'єктів МСП, яка включає в себе надання підприємцям інформаційно-консультативної допомоги для забезпечення їх учасників у процедурах закупівель товарів, робіт і послуг за державні кошти:

- створення «Сторінки підприємця» на єдиному веб-порталі територіальної громади міста Києва ([www.kievcity.gov.ua](http://www.kievcity.gov.ua));
- визначення пріоритетних для міста напрямів розвитку підприємницької діяльності шляхом дослідження рівня насиченості ринків товарів та послуг м. Києва;
- організація та проведення Київського міського конкурсу бізнес-проектів та бізнес-планів з надання підтримки для розвитку бізнесу в пріоритетних для міста напрямах;
- проведення засідань за круглим столом та інформаційних семінарів для підприємців;
- забезпечення функціонування районних (міжрайонних) центрів інформаційно-консультативних послуг для суб'єктів підприємництва за участі ресурсів районних громад;
- сприяння розвитку мережі бізнес-центрів, надання їм інформаційно-методичної підтримки, налагодження активного співробітництва між ними та органами влади міста і районів.

**Конкурси та додаткове фінансування розвитку МСП:**

1. Проведення заходів з нагоди Дня підприємця та конкурсу «Молодий підприємець року» з відзначенням переможців;
2. Підвищення кваліфікації та освітнього рівня підприємців та державних службовців:
  - залучення суб'єктів господарювання до участі в міжнародному проекті «East Invest», який реалізується Київською торгово-промисловою палатою за сприяння Європейської комісії;
  - реалізація спільно з Міністерством економічного розвитку та торгівлі Програми заходів з підготовки управлінських кадрів для сфери підприємництва («Українська ініціатива») в м. Києві.

**Місто Харків**

**Програма підтримки розвитку підприємництва  
у м. Харкові на 2018–2022 роки**

Програма визначає основні шляхи реалізації на міському рівні державної політики розвитку підприємництва, у тісному зв'язку з активною регіональною політикою, політикою зайнятості населення та інвестиційно-інноваційними напрямками розвитку міста, вона також спрямована на посилення ролі органів місцевого самоврядування в процесі підтримки підприємництва, підвищення його значущості у соціально-економічному розвитку міста і є дієвим інструментом вирішення актуальних питань підприємництва.

Програма сприятиме формуванню позитивного бізнес-середовища міста, одним із шляхів якої планується оновлення та удосконалення електронного сервісу «Допомога підприємцю».

Заходи, передбачені Програмою:

Забезпечення інформаційної й організаційної підтримки бізнес-структур міста:

– Створення бази даних фінансово-кредитних установ, грантових організацій, інвестиційних центрів, фондів підтримки підприємництва, краудфандингових платформ, стартап-центрів та переліку їх послуг для малого та середнього бізнесу.

– Проведення круглих столів за участю представників органів влади, фінансово-кредитних установ, страхових та консалтингових структур, громадських організацій підприємців та роботодавців.

– Сприяння експортно-орієнтованим суб'єктам МСП в їх адаптації до міжнародних ринків.

Удосконалення системи консультативних послуг для підприємців:

– надання в онлайн-режимі дистанційних консультацій суб'єктам господарської діяльності на електронному сервісі «Допомога підприємцю»;

– проведення вебінарів із проблемних питань підприємницької діяльності.

Сприяння формуванню та розвитку кластерів, налагоджуванню виробничих та коопераційних зв'язків між підприємствами міста:

– Створення та оновлення інформаційної бази даних діючих промислових підприємств у м. Харкові, продукції, яка випускається, та пропозицій щодо співпраці.

– Поширення інформації серед промислових підприємств про можливі форми співпраці з комунальними підприємствами.

Формування інфраструктури підтримки підприємництва:

– Підвищення ефективності діяльності Центру надання адміністративних послуг м. Харкова та його територіальних підрозділів в частині удосконалення процедури видачі документів дозвільного характеру суб'єктам підприємницької діяльності.

– Здійснення моніторингу роботи Центру надання адміністративних послуг міста Харкова та його територіальних підрозділів.

Основними заходами реалізації Програми підтримки розвитку підприємництва у м. Харкові на 2018–2022 роки є:

1) удосконалення нормативно-правової бази у сфері підприємницької діяльності; 2) фінансово-кредитна та інвестиційна підтримка; 3) ресурсне та інформаційне забезпечення підприємництва; 4) розвиток інфраструктури підтримки підприємництва.

Виконання запланованих заходів реалізації Програми доручено лише двом рівням організації, а саме Департаменту адміністративних послуг та споживчого ринку Харківської міської ради, який є юридичною особою та самостійним виконавчим органом Харківської міської ради та Науково-дослідному центру «Економічні проблеми розвитку підприємництва в Україні», який є науковим підрозділом Харківського державного університету харчування та торгівлі та не має статусу юридичної особи.

**Висновки** зроблені з урахуванням певних повноважень Харківської міської ради (див. Додаток № 1).

### **Харківська міська програма інвестиційної діяльності та іміджевих проектів на 2017–2020 роки (рішення Харківської міської ради від 21.12.2016 № 490/16)**

Основними завданнями міської програми є:

1. Сприяння залученню інвестицій до провідних сфер виробництва, що дозволить впровадити інновації та оновити науково-технічну базу харківських виробничих підприємств як одну з потенційно привабливих для інвесторів сфер економіки, а також до інфраструктури міста в цілому.

2. Забезпечення інформаційної, правової та організаційної підтримки і всебічний консультативний супровід інвестиційних і грантових проектів.

3. Створення постійної робочої групи для оформлення і подачі заявок на фінансування муніципальних проектів.

Заходи для виконання запланованих завдань:

– організація та проведення семінарів, круглих столів, нарад, конкурсів інвестиційних та грантових проектів, конференцій, виставок, форумів, презентацій, у тому числі заходів міжнародного рівня та інших заходів, спрямованих на розвиток і просування інвестиційних можливостей міста і залучення коштів іноземних та вітчизняних інвесторів до розвитку економічного потенціалу Харкова;

– пошук інвесторів та об'єктів інвестицій, створення комунікативного майданчика для них;

– приведення об'єктів, які будуть використовуватися для проведення масштабних іміджевих заходів та проектів, у відповідність до світових стандартів;

– широке використання можливостей українських і зарубіжних ЗМІ для зміцнення авторитету міста Харкова на всеукраїнському та міжнародному рівнях, у тому числі у сфері інвестицій, а також у суміжних соціально важливих сферах;

– розробка, забезпечення функціонування та супровід інтернет-ресурсу Харківської міської ради з питань інвестиційної діяльності «Навігатор інвестора – Харків»;

– проведення конкурсів інноваційно-інвестиційних та грантових проектів для залучення коштів іноземних та вітчизняних інвесторів до розвитку міста Харкова;

- організація і координація роботи з міжнародними організаціями, фондами тощо із залучення інвестицій для реалізації Стратегії розвитку міста Харкова до 2020 року;
- підтримка підприємців-початківців та стартап-ініціатив, організація заходів, спрямованих на їх навчання та розвиток, створення сприятливих стартап та підприємницької екосистеми в місті Харкові;
- сприяння залученню інвестиційних коштів, забезпечення інформаційної та організаційної підтримки іноземним інвесторам, використання в роботі з інвесторами механізму державно-приватного партнерства та комплексний супровід інвестиційних проектів;
- сприяння створенню громадських та професійних рад, торговельно-промислових палат, об'єднань підприємців, установ, ЗВО, громадських організацій, профільних спілок та залученню потенційних інвесторів з метою спільної координації дій, налагодження ефективної співпраці та розробки ініціатив із формування привабливого інвестиційного та бізнес-клімату в місті Харкові.

### **Висновки до підрозділу 1.1.:**

Щодо стану регулювання в програмних документах:

Відповідальним органом за реалізацію програм та формування інфраструктури розвитку підприємства на загальнодержавному та обласному рівні є: Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Міністерство освіти та науки, обласні державні адміністрації, їх департаменти; на міському рівні: департаменти, управління та комісії міських рад та їх виконавчих органів.

На рівні міст України відповідно до перелічених програм планується створення технопарків, лізингових центрів, фінансово-кредитних установ, інших суб'єктів інфраструктури інноваційного підприємства та підтримки МСП. Переваги та недоліки окремих суб'єктів проаналізовано в подальшому з метою визначення їх можливих місця та функцій в інноваційній інфраструктурі міст.

Для подальшої реалізації проектів в окремих регіонах (областях) для забезпечення фінансово-кредитної підтримки створені Фонди підтримки підприємництва.

### **Щодо завдань при формуванні програмних документів:**

1. Для запровадження більш удосконаленої моделі та подальшого розвитку підприємства в місті Харкові необхідно долучити міську раду, яка відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» (гл. 2, ст. 27), має суттєві повноваження у сфері соціально-економічного розвитку нашої держави, а саме:

1) підготовка програм соціально-економічного та культурного розвитку сіл, селищ, міст, цільових програм з інших питань самоврядування, подання їх на затвердження ради, організація їх виконання; подання раді звітів про хід і результати виконання цих програм;

2) забезпечення збалансованого економічного та соціального розвитку відповідної території, ефективного використання природних, трудових і фінансових ресурсів;

3) забезпечення складання балансів фінансових, трудових ресурсів, грошових доходів і видатків, необхідних для управління соціально-економічним і культурним розвитком відповідної території, а також визначення потреби у місцевих будівельних матеріалах, паливі;

4) розгляд проектів планів підприємств і організацій, які належать до комунальної власності відповідних територіальних громад, внесення до них зауважень і пропозицій, здійснення контролю за їх виконанням та ін.

2. Відповідно до ч. 1 п. 25 ст. 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» однією із виключних компетенцій сільських, селищних, міських рад є утворення цільових фондів та затвердження положень про ці фонди. Необхідно створити Харківський міський Фонд підтримки підприємства.

3. Заохочення створення саморегульованих організацій інфраструктури підтримки МСП, а саме асоціацій, фондів та інших громадських організацій, шляхом встановлення державно-приватного партнерства.

4. Необхідно виступити з ініціативами про те, що в законах, що регулюють господарську діяльність, наукову, науково-технічну діяльність, діяльність окремих суб'єктів інноваційних відносин доцільно передбачити заохочення та зобов'язання створення регіональних організацій інфраструктури підтримки МСП, а саме мереж організацій, асоціацій, фондів та інших громадських організацій, а також шляхом встановлення державно-приватного партнерства.

5. Для більш ефективного стимулювання розвитку МСП необхідно передбачити залучення науково-дослідних установ як галузевих, так і спеціалізованих (наприклад, для створення кластерів) до про-

цесу планування, формування та розвитку зазначеної інфраструктури та їх входження до регіональних інфраструктурних організацій.

6. Реалізація заходів Програми підтримки розвитку підприємництва у м. Харкові на 2018–2022 роки виходить за межі компетенції Департаменту адміністративних послуг та споживчого ринку Харківської міської ради.

7. Щодо програм підтримки розвитку підприємництва у м. Харкові на 2018–2022 роки та Харківської міської програми інвестиційної діяльності та іміджевих проектів на 2017–2020 роки (рішення Харківської міської ради від 21.12.2016 № 490/16), то перелічені в них заходи в багатьох випадках перетинаються, потребують розмежування обов'язків між виконавцями (див. Додаток № 2. Положення про відповідні підрозділи Харківської міської ради). Підрозділ ХДУХТ не може бути відповідальним за реалізацію міської програми, оскільки не є юридичною особою, що тягне за собою відсутність відповідальних посадових осіб та виконавців. В такому разі відповідальною організацією повинен бути безпосередньо ХДУХТ.

#### **Недоліки:**

- розробка та прийняття нормативно-правових актів не завжди послідовні та системні;
- не достатній рівень організаційної, інформаційно-консультативної та фінансової підтримки для подальшого стимулювання розвитку МСП;
- відсутність профільних організацій та недостатнє фінансування, яке призводить до гальмування або невиконання відповідних програм розвитку МСП;
- відсутність зв'язків та координації діяльності суб'єктів інфраструктури підтримки та розвитку МСП, інноваційної інфраструктури, що повинно бути вирішеним в програмних документах.

#### **Переваги міста Харкова**

Слід зазначити, що сектор МСП відіграє значну роль на ринку праці міста. Вагомою є участь саме малого та середнього бізнесу в доході місцевого бюджету.

Основними перевагами міста є:

- позитивна динаміка росту МСП та наявність ініціативних підприємців;
- активізація інноваційної діяльності;
- потужний науково-освітній та дослідницький потенціал;
- сприятливі ринкові умови для розвитку малого та середнього бізнесу;
- проведення міських заходів із залученням суб'єктів МСП до розвитку економіки та промоції своєї діяльності;
- наявність активного потенціалу громадських організацій, які займаються допомогою та захистом підприємництва;
- розробка та впровадження стратегії розвитку на національному, регіональному та місцевому рівнях;
- систематичне інформування населення щодо стану та розвитку підприємницької діяльності, дозвільної системи, регуляторної політики тощо;
- наявність розвиненої фінансово-банкової інфраструктури та небанківських фінансово-кредитних установ;
- наявність значної кількості наукових, освітніх установ та можливість перекваліфікації працівників;
- розгалужена інфраструктура підтримки підприємництва.

Однією із переваг 2017 року стало відкриття у місті Харкові першого в Україні Регіонального центру послуг.

У місті працює Координаційна рада з питань розвитку підприємництва, зовнішньоекономічної діяльності та залучення інвестицій при Харківському міському голові. Рада виконує функції зворотного зв'язку між органами місцевого самоврядування і керівниками малих підприємств і бізнес-асоціацій міста.

Також підприємці активно користуються послугами Головного управління фіскальної служби України у Харківській області та Центром надання адміністративних послуг міста Харкова.

**Пропозиції щодо програмного регулювання  
сфери підтримки та розвитку МСП та інноваційного підприємництва в м. Харкові**

- оновлення регіональної політики стосовно підприємництва, в тому числі МСП, з урахуванням політики ЄС;
- обов'язковість реалізації політики щодо розвитку МСП та інноваційного підприємництва;
- удосконалення системи ресурсної, інформаційно-консультативної та аналітичної підтримки суб'єктів МСП в програмах, стратегіях м. Харкова;
- удосконалення нормативно-правової бази та програми міста Харкова;
- формування регіональної інфраструктури підтримки підприємства, в т.ч. інноваційної, в межах м. Харкова, враховуючи досвід міст країн ЄС;
- лобіювання законів щодо залучення міських рад до планування програмних документів на будь-яких рівнях регулювання підприємництва;
- створення Харківського міського Фонду підтримки підприємництва.

## **1.2. ОКРЕМІ ЗАСОБИ ПІДТРИМКИ МСП ТА СТАРТАПІВ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ**

Малий та середній бізнес являє собою значну і потенційну частину економічного розвитку країни на сучасному ринку. Важливим поштовхом розвитку економіки може стати реалізація на основі МСП стартапів.

Подальше формування сприятливого середовища в цій галузі на міському рівні потребує системної підтримки, зокрема, системи сприяння доступності до ринків ресурсів, у першу чергу, фінансових, покращення інфраструктурного забезпечення, організаційно-методичної підтримки, в тому числі при започаткуванні, підготовки підприємницьких кадрів тощо для формування та розвитку підприємництва, в тому числі інноваційного.

Для визначення найбільш актуальних засобів підтримки МСП є важливим визначення сучасного економічного розуміння стартап підприємств, етапів їх функціонування та їх правового регулювання.

### **1.2.1. Стан законодавчого регулювання функціонування стартапів.**

Слід зазначити, що в сучасному законодавстві відсутні не лише інструменти державної підтримки стартапів, а й визначення правового статусу поняття «стартап». Перші згадки про таку форму інноваційної діяльності з'явилися в проекті Закону України «Про підтримку та розвиток інноваційної діяльності». Зокрема законопроект розглядає даний інноваційний суб'єкт як «стартап компанія», а саме – суб'єкт інноваційної діяльності, що провадить інноваційну діяльність протягом двох календарних років з моменту його державної реєстрації як суб'єкта господарювання у порядку, встановленому законодавством. Відповідно до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підтримки стартапів», стартап визначається як проект, що виконується суб'єктом МСП впродовж двох років з моменту державної реєстрації суб'єкта, або фізичною особою (групою фізичних осіб), та передбачає розробку, виробництво і реалізацію інноваційної продукції (послуг). Вважаємо, що другий варіант більш доцільний для наукоємних підприємств.

Таким чином, термін «стартап» при розгляді процесу започаткування, розвитку підприємництва та підтримки інноваційного підприємництва необхідно застосовувати для законодавчого регулювання таких двох процесів:

– започаткування, розвиток та підтримка будь яких-видів діяльності, які, як правило, здійснюються у формі МСП;

– започаткування, розвиток та підтримка проектів, щодо розробки, виробництва і реалізації інноваційної продукції (послуг) і які, як правило, здійснюються у формі МСП («інноваційне підприємництво») обмежений період часу.

У зв'язку з цим, в дослідженні ми застосовуємо загальне поняття «стартап підприємства», в формі якого можуть здійснювати діяльність як будь-яке підприємництво, так і інноваційне.

Перевагами стартап компаній є їх динамічна складова, що забезпечує оперативну трансформацію наукових результатів в інноваційну продукцію.

Проблемою правової класифікації стартапів є необхідність використання несформованих економічних критеріїв, які відповідають певним етапам інноваційного процесу та функціонуванню підприємств.

Основними правовими ознаками стартап підприємств є:

1. При створенні стартап підприємства та у його подальшій діяльності, у більшості випадків беруть участь молоді люди, зокрема студенти/аспіранти (генератори стартапів).

2. Стартап підприємство засновує свою діяльність на інноваціях та інноваційних технологіях, частіше за все в практиці України це ІТ-сфера та сфера послуг, проте такий інноваційний суб'єкт може бути застосовано у всіх сферах економічної діяльності.

3. Засновники стартап підприємств в Україні, як правило, не мають власного початкового капіталу. Він формується в основному інвесторами у вигляді вкладів в даний проект (інвестицій).

4. Стартап підприємство постійно змінюється в процесі створення, причому зміни можуть зачіпати і саму суть проекту. Це неминуче призводить до певних проблем та суперечок, особливо якщо автор і розробники проекту різні люди.

5. Оскільки стартап розуміє під собою інновацію та ще не перевірену технологію або сервіс, то такі проекти більше ніж традиційний бізнес ризикують бути збитковими, тому інвестування в таке підприємств є ризиковим.

Ці показники необхідні для підтримки стартап підприємств як інноваційних, так і ні, та стартап проектів, для визначення бенефіціарів, а також для визначення форм і обсягів підтримки підприємств в залежності від етапів функціонування стартап підприємств.

Етапи започаткування та функціонування стартапів визначають суб'єктів інфраструктури та засоби підтримки на кожній стадії:

1. Ідея стартапу – перший етап, який включає в себе обговорення концепції проекту та перспективи подальшого розвитку.

2. Етапи реалізації проекту – в даній частині роботи формуються окремі та послідовні етапи проекту із зазначенням для кожного з них технічного завдання.

3. Підготовка технічного завдання на першому етапі – розроблення технічного завдання, попередньо узгодженого з автором проекту, який в подальшій роботі зможе вносити певні корективи.

4. Реалізація першого етапу проекту, який необхідно запустити швидко та у спрощеному вигляді, для подальшої оптимізації його споживачами.

5. Реалізація послідовних етапів створення стартапу – етап послідовного розвитку, який включає в себе обговорення усіх елементів та подальших побажань користувачів з автором проекту.

6. Подальша модернізація проекту – після повної реалізації основної ідеї стартап може одразу або через деякий час продовжити свою діяльність.

Кожен етап має недоліки правового регулювання щодо порядку його здійснення, крім випадків отримання коштів при державній підтримці інноваційних підприємств відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність». В той же час залишається не врегульованим в законодавстві порядок підтримки стартап підприємств за рахунок недержавних коштів та інвестицій.

Необхідно розглянути реалізацію існуючих проектів підтримки заснування стартап підприємств в Україні та регіонах в залежності від етапів створення стартап проектів в рамках середньострокових та короткострокових програм розвитку міст. Опираючись на чинне законодавство (Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні», Закон України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки») відзначимо, що на органи місцевого самоврядування покладаються обов'язки з прогнозування та розробки місцевих програм розвитку міста. Зокрема, в ч.7, ст. 5 Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні»: середньострокові пріоритетні напрями регіонального рівня затверджуються Верховною Радою Автономної Республіки Крим, місцевими радами за поданням Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій на основі стратегічних пріоритетних напрямів, середньострокових пріоритетних напрямів загальнодержавного рівня з урахуванням прогнозу економічного і соціального розвитку відповідного регіону.

### Приклади функціонуючих соціально-економічних форм та заходів для побудови законодавчого регулювання підтримки стартап підприємств та МСП в територіально-адміністративних одиницях України

1. Приклад регулювання і створення стартап проектів в межах комплексного проекту підтримки інновацій.

Одним із відомих заходів розвитку інноваційної інфраструктури України є створення на базі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» інноваційної екосистеми Sikorsky Challenge, яка підтримується Національним технічним університетом України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» і Науковим парком «Київська політехніка. Метою є розвиток інноваційної діяльності в Україні, залучення вітчизняної молоді, студентів, аспірантів, наукової та бізнес-спільноти до участі у технологічному трансфері, стимулювання співпраці науковців, бізнесу і влади задля інноваційного розвитку економіки і суспільства України, її інтеграції до європейського і світового високотехнологічного простору. Структурно вона складається з наступних проектів:

– Стартап Школа Sikorsky Challenge. Є першим кроком набуття теоретичних знань та практичних навичок у сфері створення інноваційних технологічних стартапів.

– Фестиваль інноваційних проектів «Sikorsky Challenge». Це другий крок - успішна презентація інвесторам. На Фестивалі Пітчери представляють свої інноваційні проекти перед венчурними та інвестиційними фондами. Випускники Стартап школи мають більше шансів на залучення в свої проекти інвестицій, так як вони вже були «заточені» під інвесторів на останніх стадіях навчання в Стартап школі «Sikorsky Challenge».

– Бізнес-інкубатор «Sikorsky Challenge». Є третім кроком – створення компанії. Бізнес-інкубатор створений з метою заохочення і впливу на розвиток інноваційної діяльності та підприємницької активності в Національному технічному університеті України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», а також для залучення інвестицій для реалізації стартап-проектів і запуску успішних стартап-компаній. Після даного етапу виходять вже самодостатні стартап-компанії, які отримують другий раунд інвестицій за підтримки таких структур:

- Інноваційна технологічне середовище «Sikorsky Lab»;
- Центр інтелектуальної власності;
- Венчурний фонд Sikorsky Challenge і інші фонди.

2. Приклад розповсюдження школи навчання малому підприємництву та започаткування підприємств та бізнес-проектів по містах України.

В листопаді 2017 року в м. Харкові як проект K.Fund (засновник – Хмельницький В. І., голова Наглядової Ради НТУ «ХП») стартувала Школа МСП (продовження проекту Школи МСП в м. Біла Церква). Школа малого і середнього підприємництва – проект фонду Василя Хмельницького K.Fund, націлений на сприяння розвитку підприємництва в містах України через надання якісних своєчасних знань та ефективних практичних навичок підприємцям із різним рівнем досвіду.

Програма навчання в Школі МСП передбачає інтенсивний курс із основних аспектів організації бізнесу та підприємницької діяльності. Після цього впродовж трьох тижнів слухачі працюють над бізнес-планами, отримуючи консультативну підтримку викладачів Школи.

3. Приклад співпраці приватної ініціативи та органів місцевого самоврядування для комплексного стимулювання розвитку підприємництва та території міста.

«Біла Церква–2025» — спільний проект Українського союзу промисловців і підприємців та мерії міста Біла Церква, що реалізується за підтримки K.Fund і спрямований на розвиток соціально-економічного потенціалу міста. Для реалізації стратегії заснована у 2016 році Агенція стратегічного розвитку Білої Церкви. Головне завдання: реалізація Стратегії розвитку «Біла Церква 2025». Реалізує декілька проектів:

**Проект «Бізнес»** передбачає в собі створення ефективної та функціональної екосистеми підтримки бізнесу, яка допоможе існуючому бізнесу, а також новим стартапам зростати швидше та принесе соціально-економічну цінність місцевій економіці. Надання розумної підтримки тим, хто бажає, готовий і здатний зростати швидше (з погляду доходів і зайнятості), має вирішальне значення для розвитку міста та добробуту його громадян. Основними заходами буде створення, підтримка розвитку бізнес-інкубатора(-ів), індустріального парку та ряду менторських і консультативних програм для генеральних директорів і керівників місцевих компаній.

**Школа МСП** – це навчальний проект, який спільно реалізують Агенція стратегічного розвитку Білої Церкви та фонд Василя Хмельницького “K.Fund”.

Також реалізуються проекти: **Муніципальний університет, Центр кластерних ініціатив, МАГІС –міський портал відкритих даних, Туризм 2025, Розвиток громадянського суспільства.**

4. Прикладом підтримки розвитку МСП та стартапів в м. Харкові є Платформа дистанційного підвищення кваліфікації в області інноваційної діяльності. Система дистанційного навчання розроблена як частина проекту «Харьковская Інноваційна Платформа» Центром «Харківські технології» при партнерстві Представництва в Україні CRDF Global і активному сприянні директора Державного фонду фундаментальних досліджень України, академіка Б. В. Гриньова. Слід зазначити, що станом на 2017 рік, інформація про діяльність платформи відсутня.

#### **Висновок.**

Практика підтверджує необхідність створення засобів та заходів на місцевому рівні, як правило, в містах, Стартап шкіл, на прикладі Стартап Школи Sikorsky challenge (м. Київ) та Школи МСП (Біла Церква, Харків); подальше стимулювання розвитку вже існуючих шкіл в цій сфері, але в комплексі з розвитком інших елементів інфраструктури підтримки підприємництва, які відповідають етапам започаткування та функціонування інноваційного підприємництва, як основи розвитку МСП в Україні.

#### **Пропозиції щодо ініціативи прийняття законів в сферу державної підтримки стартапів в містах та областях України.**

Перспективне нормативно-правове регулювання повноважень місцевих органів виконавчої влади щодо підтримки та розвитку інноваційної діяльності зазначаються у розробленому в 2017 році проекті Закону України «Про підтримку та розвиток інноваційної діяльності» в п. 1 ст. 11. а саме: «Місцеві органи виконавчої влади:

1) готують та подають органам місцевого самоврядування пропозиції щодо регіональних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, програм з підтримки та розвитку інноваційної діяльності;

2) вживають заходів до виконання регіональних цільових програм розвитку інноваційної діяльності;

3) сприяють формуванню регіональних інноваційних систем та створенню інноваційної інфраструктури на підпорядкованих їм територіях;

4) залучають підприємства, установи, організації, розташовані на відповідній території, до розв’язання проблем інноваційного розвитку регіонів, у тому числі до фінансового забезпечення інноваційної діяльності, та сприяють їх залученню до створення ними стартап та спін-оф компаній;

5) погоджують із центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері науково-технологічної та інноваційної діяльності, центральним органам виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері економічного розвитку, регіональні пріоритетні напрями інноваційної діяльності;

6) проводять оцінку фінансових, економічних та інших показників підтримки та розвитку інноваційної діяльності та рівня ефективності державної підтримки за встановленими показниками ефективності, прогнозування розвитку інноваційної діяльності на відповідних територіях».

#### **1.2.2. Надання фінансової підтримки**

Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» передбачає декілька напрямків державної підтримки МСП, а саме:

- фінансова;
- інформаційна, консультаційна підтримка, у тому числі підтримка у сфері інновацій, науки і промислового виробництва;
- підтримка суб’єктів МСП, що провадять експортну діяльність;
- підтримка у сфері підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації управлінських кадрів та кадрів ведення бізнесу.

Найбільш ефективним з перелічених засобів є **фінансова державна підтримка МСП**, правове регулювання якої розглянемо на прикладах її здійснення на регіональному рівні.

У ч. 1 ст. 16 Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» надання фінансової державної підтримки здійснюється спеціально уповноваженим органом у сфері розвитку МСП, іншими органами виконавчої влади, Верховною Радою Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування, Українським фондом підтримки підприємництва та іншими загальнодержавними фондами, регіональними та місцевими фондами підтримки підприємництва. Фінансова державна підтримка надається за рахунок державного та місцевих бюджетів.

Розглянемо застосування даного положення на регіональному рівні, відповідно до класифікації основних видів фінансової державної підтримки, наведеної у ч. 2. ст. 16 цього Закону, на окремих оприлюднених прикладах.

**1. Часткова компенсація відсоткових ставок за кредитами, що надаються на реалізацію проєктів суб'єктів МСП.**

Рішенням Київської міської ради від 21 вересня 2017 року<sup>1</sup> передбачена часткова компенсація відсоткових ставок за кредитами з бюджету м. Києва, що надаються банками-партнерами (п. 1.1). Позичальниками згідно зазначеного рішення можуть бути суб'єкти господарювання – резиденти України, що зареєстровані в місті Києві, виробничі потужності яких розміщені на території міста Києва та які підпадають під визначення суб'єктів МСП згідно з положеннями ГК України. Також встановлюються вимоги до суб'єктів МСП, серед яких ведення господарської діяльності не менше 3-х років, в тому числі прибуткової діяльності принаймні в останньому звітному році (для сезонних підприємств з урахуванням сезонності) та відсутність заборгованості щодо сплати податків і зборів перед державним бюджетом та бюджетом міста Києва, Пенсійним фондом України та фондами загальнообов'язкового державного соціального страхування. Кредити надаються виключно в національній валюті. Сума кредиту, наданого одному позичальнику, не може перевищувати 80 % вартості об'єкта кредитування, а частка власної участі позичальника у фінансуванні об'єкта кредитування – не менше 20 %. Максимальна сума кредиту, що може бути надана одному позичальнику, не може перевищувати суму в національній валюті, еквівалентну 250000 євро, визначену за офіційним курсом НБУ на дату укладення кредитного договору між банком-партнером та позичальником. Максимальний строк надання ФКП не повинен перевищувати перші 24 місяці з дати погодження надання ФКП в рамках нового кредитного договору. Сплата відсотків за користування кредитом здійснюється позичальником щомісячно.

Рішенням Закарпатської обласної ради від 21.09.2017 р. № 910 «Про Порядок використання коштів обласного бюджету для часткового відшкодування відсоткових ставок за кредитами, залученими суб'єктами МСП для реалізації інвестиційних проєктів – у рамках Програми розвитку МСП в області на 2017–2018 роки»<sup>2</sup> передбачено, що компенсація надається на конкурсній основі суб'єктам МСП, які залучили кредити для реалізації інвестиційних проєктів. Компенсація за кредитами надається в розмірі облікової ставки НБУ, що діяла на дату укладання кредитного договору. Кошти на Компенсацію надаються суб'єктам МСП в межах одного бюджетного року і сума компенсації не може перевищувати 100,0 тис. грн. Позичальники, що отримали право на часткове відшкодування відсоткової ставки, зобов'язані подати щоквартально до 10 числа місяця, що настає за звітним періодом, департаменту економічного розвитку і торгівлі облдержадміністрації інформацію щодо виконання показників інвестиційного проєкту.

Рішенням Житомирської міської ради від 09.03.2017 № 572 «Про внесення змін та доповнень до рішення Житомирської міської ради від 21.12.2016 №487 «Про затвердження Програми розвитку МСП у місті Житомир на 2016 – 2018 роки»<sup>3</sup> задекларовано вивчення можливості надання фінансової підтримки суб'єктам МСП за рахунок часткового відшкодування відсоткових ставок за банківськими кредитами на реалізацію бізнес-проєктів тощо, та опрацювання механізмів по впровадженню інвестиційної підтримки суб'єктів МСП у виробничій та інноваційній сферах.

<sup>1</sup> Рішення Київської міської ради від 21 вересня 2017 року N 46/3053 «Про затвердження Положення про фінансово-кредитну підтримку суб'єктів малого та середнього підприємництва у місті Києві». URL: [http://kmr.ligazakon.ua/SITE2/1\\_docki2.nsf/alldocWWW/960049A5295E0873C22581C30068694E?OpenDocument](http://kmr.ligazakon.ua/SITE2/1_docki2.nsf/alldocWWW/960049A5295E0873C22581C30068694E?OpenDocument).

<sup>2</sup> Рішення Закарпатської обласної ради від 21.09.2017 р. № 910 «Про Порядок використання коштів обласного бюджету для часткового відшкодування відсоткових ставок за кредитами, залученими суб'єктами малого і середнього підприємництва для реалізації інвестиційних проєктів – у рамках Програми розвитку малого і середнього підприємництва в області на 2017–2018 роки». URL: <http://zakarpat-rada.gov.ua/normatyvni-dokumenty/rishennya-rady/vii-sklykannya/8-sesiya-i-zasidannya-21-09-2017/>.

<sup>3</sup> Рішення Житомирської міської ради від 09.03.2017 № 572 «Про внесення змін та доповнень до рішення Житомирської міської ради від 21.12.2016 №487 «Про затвердження Програми розвитку малого і середнього підприємництва у місті Житомир на 2016–2018 роки». URL: <http://old.zt-rada.gov.ua/pages/p8655>.

Розпорядженням голови Миколаївської обласної державної адміністрації від 06.07.2017 № 247-р «Про затвердження Порядку використання бюджетних коштів на виконання заходів Програми розвитку МСП у Миколаївській області щодо часткового відшкодування відсоткових ставок за кредитами, залученими суб'єктами МСП на реалізацію проектів»<sup>1</sup> встановлено, що право на одержання компенсації мають позичальники (МСП), які зареєстровані та здійснюють діяльність на території Миколаївської області, а також розробили та реалізують проекти, умовами яких передбачаються створення нових робочих місць та збереження існуючих. Компенсації надають у межах одного бюджетного періоду.

Розпорядження Донецької обласної державної адміністрації, Донецької обласної військово-цивільної адміністрації від 25 квітня 2017 року № 409 «Про порядок використання коштів обласного бюджету, передбачених на часткову компенсацію відсоткових ставок за кредитами, що надаються на реалізацію проектів суб'єктів МСП»<sup>2</sup> встановлює, що право на одержання компенсації мають позичальники (МСП), які зареєстровані та здійснюють свою діяльність на території Донецької області (окрім населених пунктів, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження), а також реалізують проекти, що відповідають пріоритетним напрямкам соціально-економічного розвитку області та умовами яких передбачаються надання певного сектору послуг або здійснення діяльності (зокрема, надання медичних послуг, машинобудування тощо). Компенсація надається позичальнику тільки по одному кредиту у розмірі, що не перевищує 125 відсотків облікової ставки НБУ, яка діяла на дату нарахування відсотків за користування кредитом, але не більше 70 відсотків ставки за кредит, встановленої банківською установою, яка надала позичальнику кредит, та не більше 500 тис. грн. в рік на одного позичальника. Кошти на компенсацію надаються позичальникам в межах одного бюджетного періоду.

2. Часткова **компенсація лізингових, факторингових платежів** та платежів за користування гарантіями – дослідженими регіональними нормативно-правовими актами **не встановлена**.

Рішенням Київської міської ради «Про затвердження Комплексної київської міської цільових програми сприяння розвитку підприємництва, промисловості та споживчого ринку на 2015-2018 роки» від 16 квітня 2015 року № 409/1274<sup>3</sup> передбачено підтримку розвитку лізингової діяльності шляхом вивчення та поширення міжнародного досвіду із розвитку лізингових операцій на надання пропозицій центральним органам влади із удосконалення відповідної законодавчої бази.

3. **Надання гарантії та поруки** за кредитами суб'єктів МСП - дослідженими регіональними нормативно-правовими актами не встановлена.

4. Надання кредитів, у тому числі мікрокредитів, для започаткування і ведення власної справи. Рішення Луцької міської ради від 29.05.2013 №41/67 «Про затвердження Положення про здійснення пільгового кредитування та відшкодування відсоткових ставок суб'єктам МСП з бюджету м. Луцька», що на даний час втратило силу, передбачало деякі напрямки підтримки МСП, передбачені ст. 16 Закону «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні», в тому числі і даний вид підтримки. Чине на даний час Рішення Луцької міської ради «Про Програму підтримки МСП у місті Луцьку на 2017-2018 роки» від 01.12.2016 №15/24<sup>4</sup> закріплює, серед іншого, можливість отримання безробітними одноразової виплати допомоги по безробіттю для організації підприємницької діяльності (започаткування власної справи).

<sup>1</sup> Розпорядженням голови Миколаївської обласної державної адміністрації від 06.07.2017 № 247-р «Про затвердження Порядку використання бюджетних коштів на виконання заходів Програми розвитку малого і середнього підприємництва у Миколаївській області щодо часткового відшкодування відсоткових ставок за кредитами, залученими суб'єктами малого та середнього підприємництва на реалізацію проектів». URL: <http://www.mk.gov.ua/store/files/file/247-%D1%80.pdf>.

<sup>2</sup> Розпорядження Донецької обласної державної адміністрації, Донецької обласної військово-цивільної адміністрації від 25 квітня 2017 року N 409 «Про порядок використання коштів обласного бюджету, передбачених на часткову компенсацію відсоткових ставок за кредитами, що надаються на реалізацію проектів суб'єктів малого і середнього підприємництва. URL: [http://search.ligazakon.ua/l\\_doc2.nsf/link1/DO170065.html](http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/DO170065.html).

<sup>3</sup> Рішення Київської міської ради «Про затвердження Комплексної київської міської цільових програми сприяння розвитку підприємництва, промисловості та споживчого ринку на 2015-2018 роки» від 16 квітня 2015 року № 409/1274. URL: [http://kmr.ligazakon.ua/SITE2/1\\_docki2.nsf/alldocWWW/BCA767208DEA056FC2257E5E00687A8D?OpenDocument](http://kmr.ligazakon.ua/SITE2/1_docki2.nsf/alldocWWW/BCA767208DEA056FC2257E5E00687A8D?OpenDocument).

<sup>4</sup> Рішення Луцької міської ради «Про Програму підтримки малого та середнього підприємництва у місті Луцьку на 2017-2018 роки» від 01.12.2016 №15/24. URL: <http://old.lutskrada.gov.ua/prescription/pro-programu-pidtrymky-malogo-i-serednogo-pidpryemnytva-u-misti-lucku-na-2017-2018>.

У Стратегії розвитку МСП Черкаської області на період до 2020 року<sup>1</sup> передбачено можливість співфінансування з місцевих бюджетів та службою зайнятості щодо бажаючих відкрити свою власну справу, однак детальної процедури такого виду фінансової підтримки МСП не надається.

5. Надання позик на придбання і впровадження нових технологій:

Рішення Житомирської міської ради від 09.03.2017 № 572 передбачає, як проектне завдання, опрацювання механізмів по впровадженню інвестиційної підтримки суб'єктів МСП у виробничій та інноваційних сферах **(без тлумачення змісту цієї мети)**.

6. Компенсація видатків на розвиток кооперації між суб'єктами МСП та великими підприємствами:

Рішення Житомирської міської ради від 09.03.2017 № 572 декларує спрямованість політики з підтримки МСП на співпрацю з міжнародними організаціями з метою залучення фінансових ресурсів для суб'єктів МСП без деталізації процедури такої взаємодії.

7. Фінансова підтримка **впровадження енергозберігаючих та екологічно чистих технологій – не надається**.

8. Інші види не забороненої законодавством фінансової державної підтримки.

Рішення Київської міської ради «Про затвердження Комплексної київської міської цільових програми сприяння розвитку підприємництва, промисловості та споживчого ринку на 2015–2018 роки» від 16 квітня 2015 року № 409/1274 передбачає підтримку створення та розвитку об'єктів інноваційної інфраструктури на засадах державно-приватного партнерства та створення умов для комерціалізації інновацій (бізнес-інкубаторів, програм підтримки стартапів, коворкінг-центрів): надання в оренду вільних приміщень комунальної власності міста на конкурентних засадах, промоція соціально важливих проектів, у тому числі шляхом розміщення зовнішньої реклами та реклами на транспорті, впровадження освітніх програм «Успішний стартап. Будуємо новий бізнес».

Також, наприклад, рішенням Житомирської міської ради від 09.03.2017 № 572 передбачено можливість надання суб'єктам підприємницької діяльності – роботодавцям, які працевлаштовують на нові робочі місця громадян, що мають додаткові гарантії у працевлаштуванні, компенсації єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, а також сприяння розвитку самозайнятості та підтримки підприємницької ініціативи серед безробітних шляхом надання одноразової допомоги по безробіттю для започаткування власної справи. При цьому процедура такої підтримки не закріплена.

Тим більш, окремі, хоча і недостатні, заходи проводяться на державному рівні в Україні за кошти Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття (далі – Фонд). Так, відповідно до Постанови Правління Фонду від 21.07.2017 р. №140 «Про затвердження звітів про результати діяльності Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття за 2016 рік та про виконання бюджету Фонду на 2016 рік» підприємницьку діяльність організували 3,8 тис. осіб, які отримали одноразову виплату по безробіттю та проходили профнавчання на курсах цільового призначення з метою засвоєння знань, необхідних для започаткування власної справи. Найбільше колишніх безробітних започаткували власну справу для здійснення діяльності, що пов'язана з ремонтом автотранспортних засобів і мотоциклів, оптовою та роздрібною торгівлею, професійною, науковою та технічною діяльністю, сільським, лісовим та рибним господарством, переробною промисловістю (виробництво), будівництвом та інформацією і телекомунікацією. Загальні видатки на допомогу по безробіттю, в тому числі одноразову її виплату для організації безробітним підприємницької діяльності, склали 6 542 685,4 тис. гривень (98,2 % затверджених обсягів).

**Висновок до розділу 1.** В українському суспільстві та на державному і місцевому рівнях сформовано розуміння необхідності інноваційного шляху розвитку економіки та поступово розробляються необхідні законодавчі акти, стратегії та програми розвитку МСП та інноваційної сфери, що містять як фінансові, так і організаційні, інформаційно-консультативні засоби підтримки МСП. Проте розробка та прийняття таких нормативно-правових актів не завжди послідовні та системні, у деяких випадках у законодавстві не закріплено не тільки загальної концепції розуміння шляху розвитку МСП, стартап підприємств, а й навіть базове поняття «стартап». Крім того, виконання відповідних програм гальмується недостатнім фінансуванням, відсутністю належної кваліфікації спеціалістів у такій специфічній сфері, як інноваційний розвиток та діяльність стартап підприємств.

<sup>1</sup> Стратегія розвитку малого та середнього підприємництва Черкаської області на період до 2020 року. URL: <http://ck-oda.gov.ua/docs/2017/20032017.pdf>.

Перепонами функціонування інноваційної інфраструктури є: незлагодженість, відсутність координації діяльності різних суб'єктів інноваційної діяльності, інвесторів, органів публічної влади та осіб, які надають інформаційно-консультативну підтримку науковцям та підприємцям.

В сучасних умовах економічного розвитку України значну роль відіграє стимулювання розвитку малого підприємництва саме на місцевому рівні. Для досягнення стратегічних цілей соціально-економічного розвитку в м. Харкові органам місцевої влади необхідно вирішити нагальні питання, визначені у Моніторингу стану реалізації Стратегії розвитку м. Харкова:

- 1) створення мережі установ із трансферу технологій;
- 2) оновлення та постійна актуалізація веб-сайту «Харків інноваційний» українською та англійською мовами;
- 3) створення та включення до неї регіональної мережі наукових, технологічних та індустріальних парків;
- 4) створення Громадської ради з проблем організації інноваційного розвитку при міському голові.

Виконання цих завдань буде сприяти як загалом оздоровленню інвестиційного клімату, так і стимулюванню відкриття нових та розвитку існуючих МСП та стартапів у м. Харків.

При відсутності широкого переліку фінансових інструментів підтримки МСП використовують найбільш поширений вид фінансової державної підтримки на регіональному та місцевому рівнях – **часткова компенсація відсоткових ставок за кредитами**, що надаються на реалізацію проектів суб'єктів МСП.

Види фінансової державної підтримки на регіональному та місцевому рівнях не передбачають грантової підтримки (безповоротної фінансової допомоги), але потребують негайного поширення, оскільки є основним джерелом інноваційного підприємництва.

#### **Недоліки:**

Серед основних видів фінансової державної підтримки МСП на місцевому рівні не практикується:

- часткова компенсація лізингових, факторингових платежів та платежів за користування гарантіям;
- надання гарантії та поруки;
- фінансова підтримка впровадження енергозберігаючих та екологічно чистих технологій.

Види фінансової державної підтримки на регіональному та місцевому рівнях не передбачають прямої підтримки інноваційної діяльності МСП.

**Перевагами** м. Харкова є знаходження на його території Національної академії правових наук України та Північно-східного наукового центру Національної академії наук України та Міністерства освіти і науки України, як учасників процесу визначення пріоритетів науки і техніки, відповідно до Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки».

#### **Пропозиції щодо функцій місцевих органів влади:**

В Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» передбачити:

- обов'язкове надання МСП на підставі відповідних регіональних програм по окремих пріоритетних напрямках економіки та господарської діяльності безповоротної фінансової державної допомоги в якості певного програмного фінансування;
- необхідність на регіональному рівні передбачити застосування всіх видів фінансової державної допомоги МСП та сучасних фінансових інструментів ЄС по пріоритетним напрямкам інноваційної діяльності.

На рівні міст органам місцевої влади необхідно:

- 1) створити мережі установ трансферу технологій;
- 2) удосконалити веб-сайт, платформу підтримки інноваційного підприємництва та МСП. Такий інформресурс повинен виконувати консультативні функції, бути доступним, представницьким, інформативним, та задовольняти сучасні вимоги підприємців;

- 3) об'єднати в регіональну мережу інноваційні суб'єкти (суб'єкти інфраструктури): наукові, технологічні парки;
- 4) створити Громадські ради з проблем організації інноваційного розвитку при міському голові;
- 5) на місцевому рівні в програмних документах та бюджетах міст передбачати безповоротну фінансову допомогу для МСП;
- 6) пролобіювати законодавчий механізм грантової (безповоротної фінансової допомоги) за рахунок бюджетів міст та іноземної фінансової підтримки;
- 7) створити за участі органів місцевого самоврядування, насамперед виконавчих органів міських рад, платформи підтримки МСП та інноваційного підприємництва за рахунок іноземної фінансової допомоги та з метою доступу до фондів ЄС та європейських програм;
- 8) залучити органи місцевої влади до процесу підготовки пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, напрямів наукової розвитку науки і техніки, прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку.

## РОЗДІЛ 2. ВИЗНАЧЕННЯ КЛЮЧОВИХ ПРАВОВИХ НАПРЯМІВ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ СТРУКТУР НА ТЕРИТОРІЇ М. ХАРКОВА

### 2.1. СУБ'ЄКТИ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

Ключову роль у інноваційній діяльності відіграють інноваційні підприємства, які відповідно до ст. 16 Закону України «Про інноваційну діяльність» безпосередньо розробляють, виробляють та реалізують інноваційні продукти/продукцію/послуги, обсяг яких у грошовому вимірі перевищує 70 відсотків його загального обсягу продукції і (або) послуг, що необхідно для отримання державної підтримки. Законодавець прямо перерахував, що до інноваційних підприємств належать технопарки, технополіси, інноваційні центри і бізнес-інкубатори та інші суб'єкти. Як правило, малі та середні інноваційні підприємства і підприємства, які здійснюють господарську діяльність із розроблення, виготовлення та реалізації інноваційних продуктів чи послуг, проте не відповідають 70% законодавчо встановленому бар'єру, утворюються як стартапи (у розумінні суб'єктів господарської діяльності) або реалізують стартап-проекти (як окремі види діяльності).

Проте повністю увесь інноваційний цикл провести лише одному інноваційному підприємству доволі важко, для допомоги таким підприємствам існує **інноваційна інфраструктура**, яка визначається у ст. 1 Закону України «Про інноваційну діяльність» як «сукупність підприємств, організацій, установ, їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності (фінансові, консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікативні, юридичні, освітні тощо)».

Треба констатувати, що культура інноваційного підприємництва в Україні ще тільки починає розвиватися, тому більшість інституцій, які законодавчо можуть бути важливими інноваційними суб'єктами, в основному, просто рахуються як суб'єктів інноваційної інфраструктури, тобто більш самостійно розробляють та виготовляють інноваційні продукти, і надають інноваційним МСП, як правило, супутні послуги.

На території Харкова діють окремі бізнес-інкубатори, інноваційні центри, технопарки, наукові парки (далі – НП).

#### 2.1.1. Бізнес-інкубатори

**Бізнес-інкубатори** створюються з метою надання усебічної підтримки, так би мовити «опіки» над стартапами: надання послуг оренди приміщень для малих та середніх інноваційних фірм, консалтингових, освітніх, фінансових, посередницького пошуку потрібних фахівців, інвесторів тощо. Бізнес-інкубатор повинен довести до успішного зростання стартап-компанію, потім провести ротацію, тобто зміну колишніх стартапів, які уже стали на стабільний шлях розвитку, на нові, які потребують допомоги інкубатора.

Варто зазначити, що на законодавчому рівні відсутнє визначення «бізнес-інкубатор». Однак його можна знайти аналізуючи наукові праці науковців з цього питання. Зокрема, на думку О. М. Паламарчука<sup>1</sup> бізнес-інкубатори – це структури, що надають допомогу новим компаніям на етапі їх організації та становлення. Це один з варіантів тих організаційних форм взаємодії науки і підприємництва, що уявляє собою складний багатофункціональний комплекс, який забезпечує, поряд з іншим, сприятливі умови для ефективної діяльності новоутворених малих інноваційних фірм, які реалізують цікаві наукові ідеї. До функціональних завдань бізнес-інкубатора у сфері надання послуг суб'єктам малого підприємництва слід віднести консалтингові послуги; надання офісних приміщень; допомога у проектуванні бізнес-планів; допомога в пошуку джерел фінансування; підтримка проекту на початкових стадіях; аналіз ринкового середовища та конкурентів; прокат наукового і технологічного устаткування на певний період; технічно-адміністративне обслуговування (пошта, Інтернет, телефон, факс, ксерокс, офіс-секре-

<sup>1</sup> Паламарчука О. М. Особливості функціонування бізнес-інкубаторів в Україні. Економіка та управління. 2014. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/osobennosti-funktsionirovaniya-biznes-inkubatorov-v-ukraine>.

тар тощо); інформаційне та рекламне забезпечення; здійснення юридичних та бухгалтерських послуг; послуги у сфері оцінки бізнесу, ризику ведення бізнесу та ін.

Необхідно звернути увагу, що діяльність українських бізнес-інкубаторів характеризується наявністю певної неузгодженості ОПФ та реально здійснюваної діяльності. Розглянемо деякі приклади. Полтавський бізнес-інкубатор зареєстрований в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань як громадська організація натомість на офіційному сайті вказує, що здійснює вивід продукції на ринок, започатковує бізнес тощо. Таким чином дана сфера потребує інвестування та діяльності як суб'єкта господарювання, що суперечить змісту компетенції громадської організації. Товариство з обмеженою відповідальністю «Технології природи» не позиціонує себе як бізнес-інкубатор. Воно виступає в якості інноваційного підприємства – суб'єкта інноваційної діяльності, але фактично відповідно до інформації на сайті виконує функції бізнес-інкубатора.

Значна кількість бізнес-інкубаторів заснована при ЗВО. Наприклад, «Інкубатор Центр» (бізнес-інкубатор) Національного університету «Львівська політехніка», студентський бізнес-інкубатор Київського національного університету економіки України ім. В. Гетьмана, Центр розвитку підприємництва «Бізнес-інкубатор Національного гірничого університету, Бізнес-інкубатор «Молодіжний бізнес центр» Київського національного університету технологій та дизайну, Ківерцівський бізнес-інкубатор Волинського інституту економіки та менеджменту тощо. Дані в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань про ці структури відсутні, тому можна говорити про те, що вони не виступають в якості самостійного учасника інвестиційних правовідносин як юридична особа. У свою чергу для суб'єкта, який їх заснував це є додатковою або непрофільною діяльністю, яка є недостатньо ефективною на практиці. Це пов'язано з деякими факторами в тому числі з тим, що дана діяльність спрямована на роботу з бізнес-проектами самої бюджетної організації (наприклад, ЗВО і не працює в конкурентних ринкових умовах (для ЗВО основу функціонування бізнес-інкубаторів складають розробки студентів).

Однак деякі ЗВО мають в своїй структурі відокремлені бізнес-інкубатори, які виступають як самостійні суб'єкти правовідносин.

Досліджуючи їх детально можна виділити деякі аспекти, які складають науково-практичний інтерес.

Зокрема серед них можна виокремити наступні питання: 1) чи є дані утворення прибутковими; 2) якими є джерела матеріально-фінансового забезпечення; 3) якими є способи оцінки проектів та інші, що стосуються організації діяльності цих суб'єктів.

Стосовно місця бізнес-інкубаторів в системі інноваційних відносин, то існують такі варіанти його визначення: 1) бізнес-інкубатори виступають в якості своєрідного патентного бюро, яке залучає відповідних фахівців у даній галузі та надає інформаційно-консультаційні послуги; 2) виступає як платформа або посередник між інвестором та винахідником.

Окрім того, було проаналізовано доступні бізнес-інкубатори та їх основна діяльність. Інформація була використана виключно з відкритих джерел, а саме з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, сайтів бізнес-інкубаторів чи організацій, при яких утворені ці бізнес-інкубатори.

Реєструються, як правило, бізнес-інкубатори у формі громадських організацій, наприклад, «Технологічний бізнес-інкубатор «Харківські технології». Останній, як декларується створено у взаємодії з Центром розвитку малого бізнесу «Харківські технології» з метою сприяти розвитку технологічно орієнтованого підприємництва, комерціалізації вітчизняних наукомістких розробок та загалом розвитку інноваційної діяльності в Україні. Сам Центр розвитку малого бізнесу «Харківські технології» створений у формі товариства з обмеженою відповідальністю спільно Інститутом монокристалів національної академії наук України, Інститутом сцинтиляційних матеріалів національної академії наук України та фізичною особою. Метою цього центру є сприяння технологічно орієнтованому підприємству, комерціалізації вітчизняних наукомістких розробок, розвитку інноваційної діяльності в Україні.

Центр ставить перед собою такі пріоритетні напрями діяльності, як:

- надання послуг і можливостей інноваційного бізнес-інкубатору;
- курси підвищення кваліфікації у сфері інноваційного бізнесу (ліцензія Міністерства освіти та науки України);
- фінансова підтримка інноваційних проектів;

– консультаційні послуги (розробка інноваційних проектів і бізнес-планів, маркетинг, створення компаній);

– участь у міжнародних проектах підтримки підприємництва.

Існують у м. Харкові також випадки, коли бізнес-інкубатором називають структурні підрозділи ЗВО, наприклад, Бізнес-інкубатор ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, що декларує такий спектр послуг:

– консультаційну, організаційну та інформаційну підтримку бізнес-ідей та інноваційних проектів, що спрямовані на відродження та розвиток економіки, науки, культури та освіти в регіоні і країні загалом;

– технічну підтримку молодіжним бізнес-ідеям та проектам через залучення фінансування з різних джерел на їх реалізацію та інфраструктурне забезпечення підприємців-початківців;

– незамінний досвід роботи в команді, який потрібен стартапам-початківцям.

Цей бізнес-інкубатор орієнтує свою діяльність на студентів, аспірантів та молодих вчених ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, проводить масові відкриті онлайн-курси за тематикою розвитку підприємництва «Prometheus», що включає такі напрямки:

1) Як створити стартап.

2) Підприємництво. Власна справа в Україні.

3) Бізнес-англійська.

4) Маркетинг: розробка та продаж пропозиції цінності.

5) Вступ до Теорії обмежень та Процеси мислення як потужний підхід до управління бізнесом.

6) Фінансовий менеджмент.

7) Юридичні аспекти створення та ведення бізнесу в Україні.

8) Основи оподаткування в Україні.

Ці курси є перекладами англійських професійних курсів з провідних університетів світу на зразок Стенфордського університету з офіційного сайту <http://startupclass.samaltman.com> та України (наприклад, Києво-Могилянської бізнес-школи).

Слід відмітити, що різноманітні громадські організації, у тому числі бізнес-інкубатори, нерідко можуть об'єднуватися у асоціації, фундації та інші громадські об'єднання. Прикладом може служити Українська асоціація бізнес - інкубаторів та інноваційних центрів, створена ще 1998 р. та на цей час нараховує 18 юридичних та 57 фізичних осіб, в тому числі 5 іноземних членів, але навести приклад ефективності діяльності такого об'єднання, на жаль, не можливо.

### **2.1.2. Інноваційні центри**

Діють у Харкові й інноваційні центри, які за своєю функціональною направленістю нагадують бізнес-інкубатори, проте у всьому світі можуть трактуватися по-різному. Наприклад, у Німеччині термін «інноваційний центр» є найбільш узагальнюючим та включає як бізнес-інкубатори, так і технологічні та НП. У країнах англосаксонської правової сім'ї інноваційні центри – це синонімічна назва бізнес-інкубаторів. Проте у Харкові інноваційними центрами називають і не зовсім бізнес-інкубатори. Такі суб'єкти виконують менше функцій, ніж бізнес-центр. Наприклад, Інноваційний центр ХНУ ім. В. Н. Каразіна створено як його структурний підрозділ для формування в університеті середовища, зорієнтованого на ефективне використання наукового, науково-технічного і технологічного потенціалу ЗВО з метою розробки, впровадження та промислового освоєння нової техніки, наукоємної продукції, технологій, матеріалів та інших продуктів інтелектуальної діяльності науково-педагогічних працівників, студентів та аспірантів; залучення до активної дослідницької діяльності у галузі високих та інноваційних технологій науково-педагогічних працівників, аспірантів та студентів університету; розвиток і впровадження інноваційних підходів і методів у навчальний процес.

**2.1.3. ІТ кластери** є доволі популярними суб'єктами інноваційної інфраструктури на території України. Харків також не став виключенням. В липні 2015 р. було зареєстровано Харківський кластер інформаційних технологій (Харківський ІТ кластер), ІТ кластер має КВЕД 94.99 «Діяльність інших громадських організацій, н. в. і. у.» як основний вид діяльності, що дозволяє широко трактувати можливість зайняття ними господарською діяльністю. Завдяки проведенню заходів на зразок тренінгів, курсів, воркшопів тощо ІТ кластер надає інноваційним підприємствам та усім бажаючим інформаційно-комунікативні, освітні, консалтингові послуги. Також ІТ кластер створив центр юридичної і правової

підтримки для ІТ-компаній м. Харкова «IT Legal Support», що надає юридичні консалтингові послуги та юридичну підтримку при контактах з органами державної влади, місцевого самоврядування, у судах. Крім того, фактично ІТ кластер виконує функції своєрідного майданчику або біржі, де зустрічаються клієнти та учасники кластеру, які можуть надавати один одному різний спектр послуг, у тому числі фінансові.

З юридичної точки зору Харківський ІТ кластер є юридичною особою приватного права, яка здійснює свою діяльність у ОПФ громадської спілки. У аналогічній формі спілки об'єднань громадян діють, як правило й інші ІТ кластери, наприклад, громадська організація «ІТ-кластер Одеси», громадська спілка «Черкаси ІТ кластер» та інші. У формі асоціації створено асоціацію «Луцький ІТ кластер», асоціацію «Львівський кластер інформаційних технологій та бізнес-послуг». Засновниками Харківського ІТ кластеру виступили чотири приватні товариства з обмеженою відповідальністю, що здійснюють господарську діяльність у секторі інформаційних технологій. Цей приклад зайвий раз доводить, що в удосконаленні та оздоровленні сфери інноваційної діяльності, інвестиційного клімату, системи оподаткування зацікавлені перш за все суб'єкти господарювання ІТ сектору, які приватними зусиллями уже працюють у такому напрямі.

Окрім вже зазначеного ІТ-кластеру в м. Харків було створено на базі Харківського державного університету харчування та торгівлі «Науково-виробничий кластер», «Науково-освітньо-виробничий кластер «Повноцінне харчування: інноваційні аспекти технології, енергоефективного виробництва та маркетингу», «Освітньо-науково-виробничий кластер» «Облік і фінанси в управлінні сталим розвитком Харківського регіону». Однак зазначені структури функціонують лише як підрозділи університету, тому вважати їх повноцінними кластерами є помилковим. Приклади зазначених кластерів є занадто особливими, неklasичними для такої форми діяльності, як кластер взагалі.

#### 2.1.4. Мережева кластерна модель

Включає автономні та, що важливо, взаємозамінні ланки – виробничі комплекси і підприємства, які на основі кооперації утворюють виробничий кластер. Ці регіони не мають жорсткої спеціалізації і здатні до інновацій і галузевої гнучкості, саме їх називають основою сталого розвитку і конкурентоспроможності країни.

Так, в ЄС у жовтні 2009 року в якості плану для політичної реалізації було прийнято Європейський Меморандум про Кластери<sup>1</sup> з метою підтримки інновацій у Європі за допомогою кластерів. У Меморандумі зазначається, що інновації є тим фактором, який формуватиме європейське бачення майбутнього зростання і процвітання. Кластери можуть бути могутніми каталізаторами цього процесу та повинні функціонувати як пов'язані між собою територіальні центри.

Статті 120 та 127 ГК України передбачають різні ОПФ об'єднань підприємств, а саме: асоціації, корпорації, консорціуми, концерни, інші об'єднання підприємств, передбачені законом (союзи, спілки, асоціації підприємців, тощо). Якщо порівнювати ці форми об'єднань підприємств з такою формою об'єднання як кластер, то можна зробити висновок, що кластер може існувати в одній з таких ОПФ або бути окремою формою об'єднання підприємств.

Наразі є необхідним оновлення нормативно-правової бази стосовно визначення поняття та регулювання діяльності кластерів. В вітчизняному законодавстві вже зустрічалося поняття «кластер», однак без жодного роз'яснення, що законодавець мав на увазі вводячи це поняття. Наприклад, Концепції КМУ щодо Загальнодержавної програми розвитку МСП на 2014-2024 рр. (розпорядження №641-р від 28.08.2013 р.) передбачала розроблення та виконання програм інтеграції суб'єктів МСП в національні та міжнародні інноваційні й технологічні кластери; визначення на законодавчому рівні поняття «класифікація» та порядку фінансування кластерів; створення науково-інноваційно-виробничих кластерів у високотехнологічних галузях; спрощення процедур утворення інноваційних кластерів. Закон України «Про зайнятість населення» від 05.07.2012 р. визначає, що держава забезпечує реалізацію політики у сфері зайнятості населення шляхом розвитку кластерів народних художніх промислів.

В протилежність практиці застосування кластерів в Україні кластеризація широко використовується в країнах ЄС на основі об'єднання суб'єктів господарювання, які мають переваги в певних галузях чи напрямках економіки. В якості прикладів можливо навести текстильний кластер в м. Лодзь (Польща),

<sup>1</sup> Слонимский А.А., Слонимская М.А. Региональные кластеры: европейский опыт и белорусские возможности для инновационного развития. URL <http://oaji.net/articles/2016/1900-1469367531.pdf>

4 кластери в м. Познань (Польща). Для порівняння у Франції діє національна програма «Конкурентоспроможні кластери». Кластерна політика впливає на конкурентоспроможність внаслідок:

- інтенсифікації інноваційних процесів;
- заохочення до діяльності кластера підприємства з високою доданою вартістю;
- залучення нових бізнес-структур до Франції через підвищення привабливості регіонів країни на міжнародному рівні.

Найбільш нагальними проблемами правового регулювання функціонування кластерів є законодавче закріплення:

- термінів «кластер», «кластеризація», «учасник (засновник) кластера»;
- мета кластера;
- види кластерів;
- порядок створення кластера та його державна реєстрація;
- структура кластера;
- державна підтримка кластера;
- засновники та учасники кластера;
- права учасників кластера;
- обов'язки учасників кластера;
- органи управління кластера;
- вихід учасника з кластера;
- припинення кластера.

Оскільки громадські організації не провадять комерційної господарської діяльності, здійснювати весь спектр необхідних для стартапів функцій в якості кластерів вони не здатні. Для цього більш придатні технологічні та НП. Для вирішення зазначених проблем вбачаємо за необхідним прийняття окремого закону «Про кластери» або внесення змін до вже діючих нормативно-правових актів, наприклад, до Законів України «Про інноваційну діяльність», «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій».

### **2.1.5. Наукові парки**

За функціональним місцем в інноваційному процесі з участю ЗВО або наукових установ НП є найбільш відповідною структурою для підтримки інноваційної діяльності та виконання завдань по комерціалізації наукових результатів, в той же час мета створення та функції НП в статтях 3, 4 Закону України «Про наукові парки» в сучасних умовах обмежують розвиток самих НП та їх наукової, науково-технічної діяльності.

В науковій літературі відмічаються відмінні погляди на можливі функції для НП або для структур, які можуть виконувати певні функції в національних інноваційних системах (далі – НИС), та їх повноваження можуть бути покладені на НП. Більшість науковців звертають увагу тільки на перелічені в Законі України «Про наукові парки» напрямки діяльності НП, які формуються на підставі їх мети діяльності та функцій. Хоча, на наш погляд, ґрунтуючись на фактичних зв'язках НП з освітньою, науковою, науково-технічною діяльністю, основні функції НП можуть визначатися як організація проектних досліджень, їх відбір, оцінка та комерціалізація технологій в якості завершального етапу наукової та науково-технічної діяльності ЗВО і наукових установ.

Для реалізації таких функцій в сфері інноваційних відносин невід'ємним є проведення цільового фінансування як НП, так і інших суб'єктів НИС, які можуть звертатися за фінансуванням через НП. На наш погляд, доцільним є досвід деяких країн (наприклад, Німеччина) в законодавстві яких при визначенні участі в організації проектного фінансування інноваційної діяльності розділяють суб'єктів, що здійснюють відбір проектів, їх оцінку, та суб'єктів, які на підставі відбору проектів здійснюють їх фінансування. Але передувати вирішенню відміченого питання повинно удосконалення регулювання в законодавстві діяльності, функцій НП як за видами наукової, науково-технічної та господарської діяльності, так і за компетенцією діяльності НП як суб'єкта НИС.

Окремою проблемою в регулюванні діяльності НП є закріплення правового механізму організації діяльності НП в частині управління інноваційним процесом, який повинен бути більш досконалий, ніж для товариств з обмеженою відповідальністю (далі – ТОВ). Але навіть у порівнянні з ТОВ відповідне існуюче регулювання НП має недоліки, такі як відсутність закріплення в нормативно-правових актах

ОПФ юридичної особи НП та інші вади правового регулювання, що слідують з невизначеності корпоративного характеру НП. Крім того, в наукових джерелах звертається увага на недосконалість визначення виду господарської діяльності НП як підстави визначення виду суб'єкта господарювання, і за деякими рисами такої діяльності їх відносять до некомерційної господарської діяльності, що може приводити до оспорування одержання прибутку НП у зв'язку із порушенням спеціальної правоздатності таких суб'єктів господарювання.

Також, при розширенні в останні роки прав ЗВО та наукових установ в частині розпорядження власними коштами, залишається, на наш погляд, обмежувальною норма ч. 3 ст. 13 Закону України «Про наукові парки», відповідно до якої ЗВО та наукові установи беруть участь у формуванні статутного капіталу НП шляхом внесення до нього нематеріальних активів (майнових прав на об'єкти інтелектуальної власності), без грошових коштів. Ці вади фактично не дають можливості визначити та закріпити належне місце НП в НІС.

З метою визначення шляхів використання НП в науковій, науково-технічній діяльності, зовнішньоекономічній діяльності ЗВО та наукових установ можливо визначити декілька переважних напрямків використання ОПФ НП.

1. НП виконує функцію інкубатора, акселератора та фінансує МСП, спін-оф компанії (або спін-аут компанії, що створюються для реалізації інноваційної продукції на іноземних ринках). В цьому випадку відбувається спрощення механізму трансферу технологій, оскільки НП виходить (або може вийти) з ланцюга трансферу технологій, створених за рахунок бюджетних коштів. Це виключає одержання відповідного погодження в Міністерстві освіти і науки України, прискорює процес обігу інноваційної продукції та спрощує можливість захистів права інтелектуальної власності за межами України.

2. Виконання НП функції експортно-орієнтованого центру трансферу технологій (далі – ЦТТ). Але для цього необхідно залучення власних або іноземних інвестицій безпосередньо НП для формування відповідних портфеля активів НП.

3. НП виконує функції материнської компанії для усіх МСП, які створюються ЗВО або науковими установами для удосконалення спільного та єдиного «корпоративного» нагляду за проектами ЗВО або наукових установ, акумуляції ресурсів для наукової та науково-технічної діяльності, встановлення єдиного порядку при комерціалізації технологій ЗВО і наукових установ. Використання такого правового механізму може бути найбільш зручним для здійснення адресної і проектної підтримки окремих МСП, утворених ЗВО та науковими установами.

Наведені випадки потребують прозорої структури корпоративних відносин для формування довіри до НП, що відсутнє в законах, які регулюють їх діяльність. Недосконалість законодавчого визначення ОПФ НП, неузгодженість його функцій та вимог до ОПФ підприємницьких товариств за Цивільним та ГК України, невідповідність принципам корпоративного управління потребують внесення змін в законодавство України і чіткого закріплення як ОПФ, так і функцій НП.

Розподіл по ОПФ:

– НП створюється і діє на основі засновницького договору та статуту, вимоги до яких визначаються Законом.

– Рішення про створення наукового парку приймається його засновниками за погодженням із МОН України.

– ТОВ – 13

– інші – 5

– корпорація – 3

Розподіл по органам управління:

– НП має вищий орган управління НП та виконавчий орган управління НП. Функції органів управління НП визначаються його статутом.

– Вищим органом управління НП є загальні збори засновників НП, функції яких визначаються статутом НП.

Вищий орган управління НП вирішує фінансові та інші питання відповідно до статуту НП.

Виконавчий орган управління НП вирішує питання поточної діяльності з метою координації діяльності його засновників і партнерів щодо виконання проектів НП.

Проектна діяльність та підтримка НП полягає в наступному.

Проекти НП подаються до виконавчого органу управління НП юридичними та/або фізичними особами відповідно до умов конкурсу пропозицій щодо реалізації пріоритетних напрямів діяльності НП (далі – конкурс).

Положення про проведення конкурсу розробляється та затверджується виконавчим органом управління НП. Проекти НП, реалізація яких потребує державної підтримки, підлягають державній реєстрації в МОН України.

Статутний капітал НП має свої особливості.

Суб'єкт господарювання державної або комунальної власності, що здійснює свою діяльність на основі права господарського відання, може передавати належне йому майно до статутного капіталу НП лише за попередньою згодою центрального органу виконавчої влади, у сфері управління якого він перебуває.

Передача до статутного капіталу НП нерухомого майна, а також повітряних і морських суден, суден внутрішнього плавання та рухомого складу залізничного транспорту, що перебувають на балансі державних суб'єктів господарювання, здійснюється за умови додаткового погодження з Фондом державного майна України.

Розподіл по розміру статутного капіталу:

- більше 2 млн. грн – 1;
- від 1 млн. грн до 2 млн. грн – 3;
- від 100 тис. грн до 1 млн. грн – 12;
- менше 100 тис. грн – 5;

Розподіл по часткам в статутному капіталі ЗВО або наукових установ:

- від 100 % до 80 % – 7;
- від 80 % до 50 % – 10;
- менше 50 % – 4.

**Мета діяльності НП.** НП створюється з метою розвитку науково-технічної та інноваційної діяльності у ЗВО та/або науковій установі, ефективного та раціонального потенціалу, матеріально-технічної бази для комерціалізації результатів наукових досліджень і їх впровадження на вітчизняному та закордонному ринках. Не допускається здійснення таких видів діяльності як торговельно-посередницька діяльність, надання послуг побутового призначення, виробництво і переробка піддакцизних товарів та інших, що не відповідають меті НП.

Функції НП:

– Створення нових видів інноваційного продукту, здійснення заходів щодо їх комерціалізації, організація та забезпечення виробництва наукоємної, конкурентоспроможної на внутрішніх і зовнішніх ринках інноваційної продукції.

– Інформаційно-методичне, правове та консалтингове забезпечення засновників і партнерів НП, надання патентно-ліцензійної допомоги.

Залучення студентів, випускників, аспірантів, науковців та працівників ЗВО та/або наукової установи до розроблення і виконання проектів НП.

– Сприяння розвитку та підтримка малого інноваційного підприємництва.

– Організація підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації спеціалістів, необхідних для розроблення і реалізації проектів НП.

– Залучення і використання у своїй діяльності ризикового (венчурного) капіталу, підтримка наукоємного виробництва.

– Захист та представництво інтересів засновників і партнерів НП в органах державної влади та органах місцевого самоврядування, а також у відносинах з іншими суб'єктами господарювання під час організації та виконання проектів НП в межах, визначених установчими документами НП.

– Розвиток міжнародного і вітчизняного співробітництва у сфері науково-технічної та інноваційної діяльності, сприяння залученню іноземних інвестицій.

Більш детально розглянемо проблеми визначення ОПФ НП. Так, відповідно до ст. 1 Закону України «Про наукові парки»: НП – юридична особа, що створюється з ініціативи ЗВО та/або наукової установи шляхом об'єднання внесків засновників для організації, координації, контролю процесу розроблення і виконання проектів НП. Практика свідчить, що НП створюються переважно у **формі корпорації**. Поняття «корпорації» міститься в ст. 120 ГК України, згідно до якого корпорацією визнається договір-

не об'єднання, створене на основі поєднання виробничих, наукових і комерційних інтересів підприємств, що об'єдналися, з делегуванням ними окремих повноважень централізованого регулювання діяльності кожним із учасників об'єднання органам управління корпорації.

Таблиця № 4.

№	Назва НП	Частина ЗВО або наукових установ (основного учасника) у статутному капіталі	Частина інших ЗВО, наукових установ або (громадських організацій) ГО у статутному капіталі	Частина суб'єктів або фізичних осіб господарювання у статутному капіталі	Орган публічного нагляду (контролю)
1.	Корпорація «НП «Київська політехніка»	Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»		76 %	Відсутня інформація
2.	Корпорація «НП Київський університет імені Тараса Шевченка»	КНУ імені Тараса Шевченка – 84,29 %	15,71 %		Відсутня інформація
3.	Корпорація «НП «Інноваційно-Інвестиційний кластер Тернопілля»				Відсутня інформація

### НП-корпорації

Нагальним прикладом НП, створеного у **формі корпорації** є «НП «Київська політехніка».<sup>1</sup> Відповідно до ст. 120 ГК України корпорація створюється внаслідок консолідації виключно підприємств. Якщо ж розглянути склад засновників НП «Київська політехніка», то можна побачити, що до його складу входить 4 учасника. Одним із учасників є Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут», частка в статутному капіталі якого складає 13,7 %, інші ж - суб'єкти господарювання.

Таким чином, стає питання про те, що не всі учасники корпорації є підприємствами. В такому випадку, тільки якщо виходити із широкого розуміння підприємства можна дійти висновку, що будь-яка юридична особа може входити до складу корпорації. Але на сьогодні в законодавстві немає жодних роз'яснень з цього приводу, а тому постає питання щодо відповідності суб'єктного складу даної корпорації відповідним правовим нормам.

Також не можливо оминати ще один НП «Інноваційно-інвестиційний кластер Тернопілля»<sup>2</sup>, який створений у **формі корпорації**. Цікавим є те, що до складу даного парку, окрім Тернопільського Національного технічного університету ім. Івана Пулюя, Товариства з обмеженою відповідальністю «Інтеграл» та Товариства з обмеженою відповідальністю «Завод газового обладнання «Альфа-Газпромкомплект», входить ще й Управління з експлуатації майнового комплексу Тернопільської обласної ради.

В якості іншого прикладу пропонуємо розглянути науковий парк «Наукоград-Харків». Його ОПФ визначена як **інші ОПФ**. Суб'єктний склад даного НП складають три наукові установи: Академічний науково-освітній комплекс «Ресурс»; Інститут проблем машинобудування ім. А. М. Підгорного Національної академії наук України; науково-технічний концерн «Інститут проблем машинобудування «НАН України». Тобто, в даному випадку вбачається, що до складу відповідного парку не входить жодне підприємство. А, отже, постає питання про те, чи може дане утворення мати статус НП, якщо чітко не визначено його ОПФ. Тоді як для суб'єктів господарювання, відповідно до ст. 45 ГК України, підприємство може здійснюватися в будь-яких організаційних формах, передбачених законом.

<sup>1</sup> Офіційний сайт Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-господарців та громадських формувань. URL: <https://usr.rainjust.gov.ua/ua/freeseai-ch>.

<sup>2</sup> Офіційний сайт Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань. URL: <https://usr.minjust.gov.ua/ua/freeseai-ch>.

В м. Харкові функціонує 3 НП, які контролюються освітніми та науковими установами:

1. НП «Наукоград-Харків»: загальний розмір статутного капіталу складає 1020000.00 грн, 98 % статутного капіталу належить інституту проблем машинобудування ім. А. М. Підгорного Національної академії наук України, ОПФ – інші ОПФ.

2. НП Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»: загальний розмір статутного капіталу складає 81000.00 грн, 50,62 % статутного капіталу належить Національному технічному університету «Харківський політехнічний інститут», ОПФ – ТОВ.

3. НП «Радіоелектроніка та інформатика»: загальний розмір статутного капіталу складає 81000.00 грн, 93,4 % статутного капіталу належить Харківському національному університету радіоелектроніки, а 6,6 % – Науково-технічному центру академії наук прикладної радіоелектроніки, ОПФ – інші ОПФ.

4. НП «ФЕД», розмір статутного капіталу якого складає 100000.00 грн. не контролюється освітніми або науковими установами. 50 % статутного капіталу належить державному підприємству «Харківське агрегатне конструкторське бюро», ОПФ – інші ОПФ.

Додатково до Харківського регіону необхідно відносити і НП «Агрозоовет», загальний розмір статутного капіталу якого складає 2500000.00, 53 % статутного капіталу належить Харківській державній зооветеринарній академії, ОПФ – ТОВ.

За кількістю НП Харків та Харківська область займають 2-е місце в Україні після м. Київ.

**Висновки.** У м. Харкові необхідно використовувати інноваційний та науковий потенціал чотирьох НП та 1 НП в Харківській області з можливістю формування на їхній базі відповідних галузевих або міжгалузевих кластерів та виконання функцій елементів інноваційної інфраструктури.

#### Недоліки регулювання НП:

- не визначена чітко в законі ОПФ НП;
- відсутність прозорого формування органів управління НП та прийняття рішень щодо розпорядження фінансами;
- обмеженість джерел формування статутного капіталу;
- не передбачено законом можливості пільгового використання нерухомого майна учасників;
- не визначені всі можливі форми участі в інноваційному процесі, в тому числі в обігу прав на об'єкти інтелектуальної власності.

#### Пропозиції щодо удосконалення законодавства про НП:

- передбачити багатофункціональність НП як суб'єктів інноваційних відносин;
- в законі передбачити засоби заохочення формування мережі парків, в тому числі наукових, технологічних та індустріальних;
- встановити право здійснювати внески державних ЗВО та наукових установ в статутний капітал в грошовій формі за рахунок власних надходжень;
- передбачити прозорість формування та управління НП за участю наукової спільноти та представників бізнесу;
- удосконалити законодавче регулювання ОПФ парків.

Таким чином, потребує удосконалення законодавче регулювання ОПФ НП, визначення їх функцій та місця в інноваційній інфраструктурі з закріпленням у законі можливості виконання функцій бізнес-інкубатора, ЦТТ, центру підтримки підприємництва та інших функцій, пов'язаних з розвитком НІС.

#### 2.1.6. Індустріальні парки

Також в Україні передбачено створення **індустріальних парків** завдяки базовому Закону України «Про індустріальні парки» №5018-VI від 21.06.2012 р. Згідно зі ст. 1 цього Закону «індустріальний (промисловий) парк – це визначена ініціатором створення індустріального парку відповідно до містобудівної документації облаштована відповідною інфраструктурою територія, у межах якої учасники можуть здійснювати господарську діяльність у сфері переробної промисловості, інформації і телеко-

мунікацій, а також науково-дослідну діяльність на умовах, визначених Законом та відповідним договором». Створюється індустріальний парк у три етапи: 1) прийняття ініціатором рішення про створення, для чого він розробляє та затверджує концепцію індустріального парку; 2) вибір керуючої компанії та укладення договору про створення та функціонування парку; 3) залучення учасників та укладення з ними договорів про здійснення господарської діяльності, істотні умови якого закріплено у ст. 30 Закону. Ініціатор, керуюча компанія та учасники індустріального парку можуть отримати державну підтримку лише при включенні парку до Реєстру індустріальних (промислових) парків. На кінець 2017 року у цьому реєстрі було внесено 25 індустріальних парків. Головні засоби державної підтримки для цих парків визначені у розділі VIII Закону, Митному та Бюджетному кодексах України, а також у Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2020 р., затвердженій постановою КМУ №385 від 06.08.2014 р. Зокрема, це наступні засоби:

1) при будівництві об'єктів у межах індустріальних парків ініціатори, керуючі компанії та учасники не залучаються до пайової участі у розвитку інфраструктури населеного пункту (розмір якої може становити до 10 % загальної кошторисної вартості будівництва нежитлової та до 4 % – житлової будівлі);

2) законом про Державний бюджет України на відповідний рік може бути передбачено надання ініціаторам та керуючим компаніям безвідсоткових кредитів (позик), цільового фінансування на безповоротній основі для облаштування індустріальних парків (хоча Закони про Держбюджет і на 2017 р., і на 2018 р. фінансової підтримки для індустріальних парків не встановлювали);

3) ввезення на митну територію України устаткування, обладнання та комплектуючих, матеріалів, що не виробляються в Україні та не є підакцизними товарами (далі – устаткування), ініціаторами та керуючими компаніями для облаштування індустріальних парків і учасниками для здійснення господарської діяльності у їх межах звільняється від оподаткування митом;

4) спрямування коштів державного фонду регіонального розвитку, створеного у складі Державного бюджету, на виконання інвестиційних програм і проектів, що мають на меті створення інфраструктури індустріальних парків (за умови співфінансування з місцевих бюджетів на рівні 10 %); та

5) створення регіональної мережі індустріальних парків та надання державної підтримки суб'єктам господарювання, що їх створюють.

В м. Харків була спроба створювати КП «Індустріальний парк «Рогань»», проте проводилася вона за відсутності загальнодержавної концепції розуміння сутності, їх особливостей у порівнянні із науковими і технологічними парками та затребуваності індустріальних парків для розвитку економіки України, коли ще не було прийнято Закон України «Про індустріальні парки».

### 2.1.7. Технологічні парки

Законодавством встановлено, що технологічні парки можуть бути створені без утворення окремої юридичної особи та без об'єднання вкладів учасників. Відтак, технологічний парк може бути заснований юридичною особою або групою юридичних осіб, які діють відповідно до договору про спільну діяльність. Згідно Закону договір про спільну діяльність технопарку повинен містити відомості про склад учасників, їх права та обов'язки, пріоритетні напрями діяльності, органи управління і керівний орган, їх повноваження та порядок прийняття ними рішень, порядок фінансування діяльності органів управління і керівного органу, порядок прийняття нових учасників та виключення з числа учасників інноваційної структури, порядок ліквідації інноваційної структури (припинення дії договору).

Законодавчу і нормативно-правову основу діяльності технологічних парків складають:

1. Закон України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» № 991-ХІV від 16.07.1999 р.

2. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» № 433-IV від 16.01.2003 р.

3. Закон України «Про інноваційну діяльність» № 40-IV від 04.07.2002 р.

4. Постанова КМУ «Деякі питання організації діяльності технологічних парків» № 1657 від 29.11.2006 р.

5. Постанова КМУ «Про затвердження Положення про Комісію з організації діяльності технологічних парків та інноваційних структур інших типів» № 1219 від 06.08.2003 р.

Організації і підприємства, що входять до складу технологічного парку, зберігають за собою усі права юридичних осіб і діють у відповідності зі своїми статутами, договором про спільну діяльність

щодо створення та функціонування технопарку і виконання інвестиційних та інноваційних проектів та чинного законодавства України.

Склад учасників в процесі діяльності і розвитку технопарку може змінюватись. З заявою про вступ до учасників технопарку може звернутись будь-яка організація і її прохання буде розглянуто. Рішення про зміну складу технопарку приймає науково-технічна рада технопарку. Іноземні юридичні особи, міжнародні організації можуть бути учасниками технопарку нарівні з юридичними особами України.

Структурна відмінність технопарку полягає у тому, що охоплення компаній-клієнтів у технопарку ширше, ніж, наприклад, у бізнес-інкубатора, і він не обмежується тільки створеними і такими, що знаходяться на самому початку розвитку інноваційними утвореннями.

У договорі про спільну діяльність визначаються органи управління і керівний орган (юридична особа), їх повноваження та порядок прийняття ними рішень, порядок фінансування діяльності органів управління і керівного органу.

Керівний орган технологічного парку – юридична особа – один з учасників технологічного парку, який від імені учасників технопарку відкриває спеціальний рахунок технологічного парку і на якого за договором покладені функції поточного керівництва діяльністю технологічного парку, у тому числі щодо оформлення проектів технологічного парку, використання в установленому Законом порядку коштів спеціального рахунку технологічного парку, контролю за використанням коштів спеціальних рахунків учасників технологічного парку, перевірки та підготовки пропозицій щодо внесення змін або припинення виконання проектів технологічного парку, підготовки звітів про діяльність технологічного парку, представлення інтересів учасників технологічного парку в органах державної влади та органах місцевого самоврядування, укладання відповідно до законодавства договорів від імені технологічного парку, та інші функції відповідно до договору.

Згідно ст. 12 Закону України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» контроль та моніторинг за реалізацією проектів технологічних парків здійснює центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері науково-технічної та інноваційної діяльності, в установленому КМУ порядку. Таким органом є Комісія з організації діяльності технологічних парків та інноваційних структур інших типів утворена відповідно до постанови КМУ від 09 серпня 2001 року № 961. Оскільки технопарки можна вважати дієвим прикладом координації освіти, науки та бізнесу, докладніше про них див. у п. 5.2.

Необхідно зазначити, що до інфраструктури необхідно віднести Торгово-промислову палату України та Центр підтримки МСП надання адміністративних послуг, але названі суб'єкти в сучасній компетенції не можуть виконувати функції суб'єктів інноваційної інфраструктури, для усунення такої проблеми потребується удосконалення законодавства та концепції сприйняття цих суб'єктів в економічному середовищі.

#### **Висновок.**

Загалом в Україні інноваційна діяльність провадиться доволі несистемно, нежваво, оскільки інвестиційний клімат залишає бажати кращого, а окремі прагнення приватних суб'єктів не спрямовані в єдине русло, а тому потрібні системні зміни як на державному законодавчому, так і на регіональному й місцевому рівнях для постійної цілеспрямованої підтримки стартапів та інших суб'єктів інноваційної діяльності.

Діяльність бізнес-інкубаторів в Україні є багатогранною та нерегульованою на законодавчому рівні. Значна кількість цих установ потребує детальної регламентації своєї діяльності з метою вироблення єдиної схеми функціонування та запобігання порушення вимогам чинного законодавства.

#### **Недоліки:**

- відсутність єдиних підходів до розуміння сутності основних суб'єктів інноваційної інфраструктури через відсутність у законодавстві понять, ознак та функцій таких суб'єктів, як бізнес-інкубатори, інноваційні центри, технополіси та інші;
- найбільш нагальними проблемами правового регулювання функціонування кластерів є законодавче закріплення: термінів «кластер», «кластеризація», «учасник (засновник) кластера»; мета кластера; види кластерів; порядок створення кластера та його державна реєстрація; структура кластера; державна підтримка кластера; засновники та учасники кластера; права учасників кластера; обов'язки учасників кластера; органи управління кластера; вихід учасника з кластера; припинення кластера.

**Пропозиції:**

- для вирішення зазначених проблем вбачаємо за необхідним прийняття окремого закону «Про кластери» або внесення змін до вже діючих нормативно-правових актів, наприклад, до Законів України «Про інноваційну діяльність», «Про технологічні парки», «Про індустріальні парки», «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій»;
- внести зміни до Закону України «Про інноваційну діяльність» у частині визначення понять, ознак, функцій та місця таких суб'єктів, як бізнес-інкубатори, інноваційні центри, технопарки, індустріальні парки, технополіси в НІС;
- розглянути питання об'єднання на регіональному рівні, в сежах міста Харкова інноваційних суб'єктів для формування регіональної інноваційної інфраструктури.

**Переваги м. Харкова**

Наявні суб'єкти інфраструктури підтримки МСП та інноваційних підприємств на території міста Харкова:

- 2 бізнес-інкубатори (Громадська організація «Технологічний бізнес-інкубатор «Харківські технології», підрозділ – бізнес інкубатор ХНУМС ім. О. М. Бекетова);
- 4 НП (НП «ФЕД», НП «Радіоелектроніка та інформатика», НП «Наукоград-Харьков», товариство з обмеженою відповідальністю «НП національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»);
- 2 ЦТТ (товариство з обмеженою відповідальністю Центр розвитку малого бізнесу «Харківські технології», підрозділ ЗВО – ЦТТ Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»);
- 1 технологічний парк (приватне акціонерне товариство «Технологічний парк «Інститут монокристалів»)).

## **2.2. СТИМУЛЮВАННЯ ЗАПРОВАДЖЕННЯ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ**

Технологічне переозброєння економіки України та діяльності МСП є тими напрямками регулювання, в тому числі правового, які неяким чином не узгоджуються на рівні, достатньому для розвитку обох напрямів.

В сучасних умовах для великих суб'єктів господарювання, транснаціональних корпорацій не викликає проблем процес розробки, комерціалізації та освоєння новітніх технологій, чого не можна сказати про малий та середній бізнес. Це пов'язано з недостатнім фінансуванням (а розробка і впровадження високих технологій, як правило, дороге коштує), відсутністю власних науково-дослідних та/або дослідно-конструкторських структурних підрозділів, лабораторій з висококваліфікованими кадрами, браком знань механізмів захисту прав інтелектуальної власності, відсутністю або невдалим застосуванням маркетингових підходів. Більше того, навіть самі вчені-розробники не можуть комерціалізувати результати своїх досліджень через незнання механізму комерціалізації – технологічного аудиту, оцінки вартості, охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності, пошуку покупців та механізмів передавання розробок споживачам.

Проект Стратегії розвитку високотехнологічних галузей до 2025 р. розроблений в 2016 р. Міністерством економічного розвитку та торгівлі України до основних проблем розвитку технологій в Україні відносить:

- відсутність доступу до фінансування;
- застарілість технологій;
- низький рівень інтеграції науки та виробництва;
- відсутність системи комерціалізації НДДКР;

- старіння наукових кадрів;
- неефективна система управління наукою;
- низький рівень наукової діяльності у ЗВО;
- відсутність взаємодії ЗВО з бізнесом, низький рівень трансферу технологій.

В Стратегії розвитку МСП в Україні на період до 2020 року акцентовано увагу, що однією із суттєвих проблем на шляху створення сприятливого бізнес-клімату є корупція, яка є однією з ключових причин уповільнення зростання приватного сектору, низького рівня диверсифікації економіки, експорту та продуктивності. Саме ця проблема поруч з недостатністю фінансування є наріжним каменем, який МСП не здатні подолати.

Основна проблема – нестача коштів – може вирішуватися встановленням сталого зв'язку між суб'єктами інноваційної діяльності, стартапами, які потребують цих коштів, та інвесторами (як приватними, так і публічними), забезпеченням доступу до прозорої, безпроблемної участі у грантах, а також спеціальним засобам заохочення або стимулювання запровадження новітніх технологій. При цьому завдання держави та органів місцевого самоврядування є:

- забезпечення реального підвищення інвестиційної привабливості України шляхом спрощення законодавчих обмежень, податкового навантаження та боротьби з корупцією за допомогою трансферу технологій;
- підвищення рівня інтеграції науки та виробництва та інвестицій;
- запровадження системи комерціалізації НДДКР.

Окремими заходами в цьому напрямку може бути перспективне створення High Tech Office, застосування хмарних технологій.

Передбачене проектом Стратегії розвитку високотехнологічних галузей в Україні на період до 2025 року створення Офісу новітніх технологій (High Tech Office) як інструменту підтримки інноваційних проектів на державному рівні, сприятиме якісному проконсультуванню зацікавлених осіб та налагодженню зв'язків з різними суб'єктами, задіяними в інноваційному циклі. High Tech Office повинен створюватися для підтримки та стимулювання розвитку інноваційних підприємств і стартапів шляхом надання фінансування та необхідної експертної і технічної допомоги на всіх стадіях розвитку інновацій від ідеї до кінцевого продукту.

Реальне запровадження новітніх технологій на зразок хмарних технологій, Інтернету речей, 4G, Grid-технологій, технологій оновлення та «розумного» управління електромережами Smart Grid, комплексної технології Smart City та багатьох інших, у першу чергу інформаційно-телекомунікаційних технологій, буде сприяти не тільки просуванню та економічному зростанню компаній, насамперед МСП, що займаються такою діяльністю, а й приноситимуть суттєвий соціально-економічний ефект, тобто, є справою загального зацікавлення територіальної громади, а значить і потребують допомоги Харківської міської ради. Для координування діяльності із впровадження подібних технологій необхідно прийняти Концепцію «Харків Smart City».

Харківська міська рада може сприяти зменшенню ставок місцевих податків та зборів або вводити певний пільговий період для місцевих МСП, що намагаються комерціалізувати наукові розробки, а виконком Харківської міської ради – проводити фестивалі або ярмарки стартапів, інноваційні форуми, організувати зв'язок із центрами, High Tech офісом або іншими кваліфікованими суб'єктами, які можуть надавати якісні консультації на будь-якій стадії освоєння, комерціалізації технологій чи інших розробок, доведених до стадії продукції. Для цього доцільно об'єднати також в регіональну мережу наукові, технологічні парки на території м. Харкова.

#### **Недоліки обігу новітніх технологій та їх трансферу:**

- запровадження новітніх технологій для МСП нерідко виявляється занадто дорогим і довго окупується;
- відсутні пільги та преференції у законодавстві та реальна допомога з боку органів державної влади та місцевого самоврядування для заохочення МСП та інноваційних підприємств розробляти, вводити та комерціалізувати новітні технології.

**Пропозиції:**

- створити регіональну мережу наукових, технологічних парків на території м. Харкова;
- затвердити Концепцію «Харків Smart City» для координації діяльності із запровадження новітніх технологій;
- встановлення в законах порядку введення органами місцевого самоврядування пільг та преференцій для МСП і стартапів, які вводять новітні технології.

**2.2.1. Стан законодавчого регулювання у сфері трансферу технологій**

Визначальну роль у розвитку Харкова як інноваційно-спрямованого міста відіграє трансфер технологій. У широкому розумінні під трансфером технологій необхідно розуміти взаємодію між двома або більше партнерами, де хоча б один із них передає свою технологію через ноу-хау, патенти і технічне сприяння іншому партнерові, який бажає впровадити й використовувати цю технологію для конкретної мети. Основним правилом трансферу технологій є отримання користі від нього на взаємовигідній основі. Нормативно-правове поле у сфері трансферу технологій почало формуватися з моменту набуття Україною незалежності. Протягом цього періоду було прийнято чимало нормативних актів, які регулюють відносини у сфері трансферу технологій, на сьогодні діють наступні: Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні», Закон України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки», Закон України «Про інноваційну діяльність», Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність», Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій», Закон України «Про вищу освіту».

**2.2.2. Проблеми правового регулювання трансферу технологій**

Визначальну роль у розвитку Харкова як інноваційно-спрямованого міста відіграє трансфер технологій. Нормативно-правове поле у сфері трансферу технологій складається з наступних нормативно-правових актів: Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні», Закон України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки», Закон України «Про інноваційну діяльність», Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність», Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій».

Процес трансферу технологій є багатогранним та перебуває в постійному розвитку, знаходженні нових форм виявлення та реалізації. Значною законодавчою проблемою є відсутність гнучкого механізму процесу трансферу технологій та діяльності суб'єктів в цій сфері. Відсутні сучасні форми механізмів державно-приватного партнерства в інноваційній сфері та механізми податкових пільг, що стимулюють розвиток інноваційної діяльності, а недостатнє державне фінансування призводить до неможливості надання суб'єктам інноваційної діяльності належного фінансування для реалізації інноваційних проектів. Кількість суб'єктів, які займаються інноваційною діяльністю, є недостатнім для повноцінного функціонування процесів трансферу технологій. Ця проблема притаманна в цілому Україні та Харкову зокрема.

Як відмічалось, наявна інформація про існування у м. Харкові та/або діяльність таких інноваційних суб'єктів, які мають певну публічність:

- 2 бізнес-інкубатори (громадська організація «Технологічний бізнес-інкубатор «Харківські технології», підрозділ ЗВО – бізнес інкубатор ХНУМС ім. О. М. Бекетова);
- 4 НП (НП «ФЕД», НП «Радіоелектроніка та інформатика», НП «Наукоград-Харьков», товариство з обмеженою відповідальністю «НП національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»);
- 2 ЦТТ (товариство з обмеженою відповідальністю центр розвитку малого бізнесу «Харківські технології», підрозділ – ЦТТ Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»);
- 1 технологічний парк (приватне акціонерне товариство «Технологічний парк «Інститут монокристалів»).

Наведені суб'єкти фактично виконують окремі функції процесу трансферу технологій, але не забезпечують цілісності системи. Для порівняння, у структурі більшості закордонних університетів існують

відділи, відповідальні за зв'язок університету і бізнесу. Вони мають різні назви – центри чи офіси трансферу технологій, відділи інтелектуальної власності, ліцензування чи патентування та ін. Але сутність залишається незмінною: в одному підрозділі всі функції, що необхідні для передавання розробок університету споживачам з максимальною для нього вигодою. Наприклад, трансфер технологій у деяких країнах (США, Фінляндія) законом визначений в статусі третьої місії університетів, невиконання якої тягне за собою покарання у вигляді позбавлення університетів прав на створену ним інтелектуальну власність.

У 2011 році Україна приєдналась до Європейської Мережі Підприємництва Enterprise Europe Network (далі – EEN) згідно статті 21.5 Програми з конкурентоспроможності та інновацій шляхом створення консорціуму EEN-Україна, до якого увійшли представники бізнесу та державних установ, а також наукові організації. Учасники консорціуму відповідають на запити європейських учасників EEN, роблять вибіркову оцінку проектів комерційних і технологічних профілів, що розміщуються учасниками в системі EEN, що містить бази даних наявних технологій і підприємств учасників, а також навчають користуватися усіма можливостями системи. Вони надають підтримку потенційним учасникам у пошуку партнерів у ЄС для участі у проектах (багато проектів COSME передбачають формування міжнародного консорціуму учасників, як правило, це не менш чотирьох організацій із не менш, як трьох різних країн). Окрім цього організації науки та бізнесу мають можливість стати асоційованими членами консорціуму, серед таких учасників є і Харківські організації. Ключовою проблемою діяльності консорціуму є його централізація, адже 6 учасників з 7 розташовані у м. Києві та не мають регіональних представництв. Для реалізації загальнодержавних завдань, які ставить перед собою консорціум створення регіональних представництв є необхідним.

На сьогодні в Україні існує дві мережі трансферу технологій Українська інтегрована система трансферу технологій (УІСТТ) та Національна мережа трансферу технологій (НМТТ).

Українська інтегрована система трансферу технологій (УІСТТ), до структури якої входять 7 регіональних і галузевих центрів і 17 центрів трансферу технологій науково-дослідних установ і вищих навчальних закладів України. Дана мережа створена за рішенням Державного агентства з питань науки, інновацій і інформації України. Вона покликана забезпечити накопичення і здійснення оперативного обміну інформацією між розробниками і споживачами інноваційної продукції. УІСТТ забезпечує функціонування каналів трансферу для просування інформаційних технологій, високотехнологічної продукції та послуг на внутрішній і зовнішні ринки. Однак після ліквідування Державного агентства з питань науки, інновацій і інформації України в 2014 р. мережа УІСТТ припинила повноцінно функціонувати.

Національна мережа трансферу технологій (НМТТ) побудована відповідно до методології і моделі Європейської мережі «релей-центрів» (IRC-network, з 2008 р. EEN), Російської мережі трансферу технологій RTTN та Української мережі трансферу технологій UTTN. Проект НМТТ спрямований на консолідацію інформаційних ресурсів державних, суспільних і приватних інноваційних структур, а також підприємств, установ і організацій у єдину мережу трансферу технологій з метою її подальшої інтеграції до європейської мережі EEN. Інформація, щодо результатів діяльності мережі відсутня у вільному доступі. Серед учасників мережі НМТТ є: Харківський державний університет харчування та торгівлі; Харківський національний автомобільно-дорожній університет; Центр розвитку малого бізнесу «Харківські Технології», Центр розвитку малого бізнесу «Харківські Технології», який є адміністратором Північно-Східного сегменту мережі NTTN.

Трансфером технологій при ЗВО в Україні в більшості університетів займаються науково-дослідні частини. Згідно з п. 3.1., 3.2. наказу Міністерства освіти і науки України від 01.06.2006 № 422 «Щодо Положення про організацію наукової, науково-технічної діяльності у вищих навчальних закладах III та IV рівнів акредитації» зазначено, що для організації та координації наукової та науково-технічної діяльності у ЗВО згідно зі статутом можуть створюватись науково-дослідні частини, науково-дослідні сектори, науково-дослідні інститути, наукові відділи. До складу зазначених структурних одиниць можуть входити наукові підрозділи факультетів і кафедр, навчально-науково-виробничі центри, проектні та конструкторські бюро, проблемні лабораторії, наукові та науково-технічні відділи, підрозділи з організації, координації та забезпечення наукової та науково-технічної діяльності та інші структурні підрозділи, спрямовані на здійснення наукової та науково-технічної діяльності; науково-дослідні інститути (для закладів IV рівня акредитації).

Проведемо аналіз декількох ЗВО Харкова стосовно їх діяльності у сфері трансферу технологій на підставі доступної інформації в мережі Інтернет.

**Таблиця № 5.** Науково-дослідні підрозділи ЗВО м. Харкова.

№	Назва ЗВО	Суб'єкт чи підрозділ, який займається трансфером технологій	Об'єкти інтелектуальної власності	Результати комерціалізації	Електронні платформи чи конкурси для молодих вчених*
1.	Український державний університет залізничного транспорту	Науково-дослідна частина	185 патентів за період з 2008 по 2017 рр.	Данні відсутні	Данні відсутні
2.	Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»	Центр комерціалізації інтелектуальної власності і трансферу технологій; ЦТТ;	423 винаходів, 836 патентів починаючи з 1994 р.	Данні відсутні	Проводяться конкурси для студентів та молодих вчених
3.	Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна	Науково-дослідна частина та Інноваційний центр	32 патенти за 2016 р.	Дані відсутні	Проводяться конкурси для студентів та молодих вчених
4.	Національний фармацевтичний університет	Відділ інноваційного менеджменту	937 патентів, 83 авторських свідоцтв, 6 знаків для товарів і послуг за весь час	Дані відсутні	Проводяться конкурси для студентів та молодих вчених
5.	Харківський національний автомобільно-дорожній університет	Відділ інтелектуальної власності	Дані відсутні	Дані відсутні	Проводяться конкурси для студентів та молодих вчених Створена електронна платформа для трансферу технологій
6.	Харківський національний медичний університет	Служба інтелектуальної власності	1400 патентів за весь час	Дані відсутні	Проводяться конкурси для студентів та молодих вчених
7.	Харківський інститут механізації та електрифікації сільського господарства	Дані відсутні	Дані відсутні	Дані відсутні	Створена електронна платформа для трансферу технологій

\*В колонці «Електронні платформи чи конкурси для молодих вчених» розміщені дані, які на нашу думку можуть сприяти стимулювати та популяризувати процес трансферу технологій та поширювати інформацію про наявні об'єкти інтелектуальної власності та науково-дослідні розробки.

Як ми бачимо більшість вузів пішли шляхом створення відділів, які займаються трансфером технологій та захистом інтелектуальних прав, однак результати їх діяльності не можуть бути оцінені лише кількістю отриманих патентів та авторських свідоцтв. Дані стосовно комерціалізації розроблених ЗВО технологій відсутні в вільному доступі. Зауважимо, що декілька ЗВО здійснили спробу створити власні електронні платформи для комерціалізації власних розробок, що є одним із шляхів, однак більш

ефективним є створення єдиної регіональної платформи за участю органів місцевого самоврядування, ЗВО та науковими установами Харкова.

**Таблиця № 6.** Дані Державної служби статистики України за 2016 р. у Харківській обл.

№	Аспекти інноваційної діяльності підприємств в Харківській обл.	Показники
1.	кількість промислових підприємств, що впроваджували інновації	93
2.	кількість промислових підприємств, що впроваджували інноваційні процеси	64
3.	кількість промислових підприємств, що впроваджували інноваційні види продукції	66
4.	кількість промислових підприємств, що реалізували інноваційну продукцію	78

**Таблиця № 7.** Окремі позитивні та негативні фактори розвитку інноваційної сфери в м. Харкові.

Переваги	Недоліки
потужний науково-дослідний потенціал, який полягає у функціонуванні понад 150 науково і науково-технічних організацій, що становить 7,5 % від загальної кількості по Україні та 17,9 тис. фахівців наукових організацій	відсутність налагодженого правового зв'язку між наукою, бізнесом та інвесторами, який базується на нормативно-правових актах та договорах
освітня база, яка складає понад 35 ЗВО III–IV р.а., друге місце в Україні серед кількості студентів і яка може бути основою для формування мереж трансферу технологій	відсутність правового механізму модернізації промисловості та реалізації інноваційного процесу безпосередньо які можуть реалізовувати нові інноваційні технології, в тому числі заохочень або негативних заходів впливу
	відсутність системи суб'єктів інноваційної інфраструктури, правових зв'язків, відсутність системи реєстрів інноваційних проектів
	лише 23 % – частка серед підприємств на території Харківської області, які можуть сприймати і потенційно реалізувати інновації

Що стосується науково-дослідного та науково-технічного потенціалу м. Харкова, то таблиці № 6 та № 7 свідчать про існування певних досягнень та переваг серед ЗВО, суб'єктів господарювання, наукових установ м. Харкова, але тільки на окремих стадіях інноваційного процесу.

**Недоліки правового регулювання трансферу технологій:**

- відсутність налагодженого правового зв'язку між наукою, бізнесом та інвесторами, який базується на нормативно-правових актах та договорах;
- відсутність правового механізму модернізації промисловості та реалізації інноваційного процесу, який передбачає безпосередню реалізацію нових інноваційних технологій;
- відсутність системи об'єднання суб'єктів інноваційної інфраструктури, правових зв'язків, відсутність системи реєстрів інноваційних проектів.

**Пропозиції щодо розвитку трансферу технологій:**

**Шляхи вирішення проблем у сфері трансферу технологій в м. Харкові:  
структурно-інституційні перетворення:**

- створення регіональної мережі наукових, технологічних парків на території м. Харкова;
- створення технологічних платформ і кластерних утворень, для реалізації трансферу технологій у м. Харкові за участю наукових установ, ЗВО та суб'єктів господарювання;

**інформаційно-консультативна підтримка:**

- створення регіональної бази даних інноваційних проектів та можливість їх реєстрації;

- підготовка та поширення серед підприємців інформації про переваги участі у проектах державно-приватного партнерства, шляхом розміщення відповідних матеріалів на єдиному веб-порталі територіальної громади міста Харкова;
- проведення щорічного конкурсу інвестиційних проектів, для залучення іноземних та вітчизняних інвесторів;

**фінансово-матеріальна підтримка:**

- підтримка створення та розвитку об'єктів інноваційної інфраструктури (бізнес-інкубаторів, програм підтримки стартапів, коворкінг-центрів) відповідно до програм, які повинні бути прийняті на місцевому рівні;
- надання в оренду вільних приміщень комунальної власності міста на конкурсних засадах суб'єктами, які є учасниками технологічних платформ;

**підвищення рівня людського капіталу:**

- підготовка, за рахунок програм м. Харкова, фахівців у сфері трансферу технологій (у тому числі патентних повірених та технологічних брокерів) і підвищення їхньої кваліфікації шляхом проведення семінарів, круглих столів, конференцій для учасників трансферу технологій;
- започаткування в ЗВО м. Харкова відповідних курсів підвищення кваліфікації з питань трансферу технологій для фахівців органів місцевого самоврядування та наукових установ;

**ініціативи щодо прийняття нормативно-правових актів:**

- передбачити диференціацію ставок оподаткування для підприємств, що виробляють інноваційну продукцію;
- розроблення механізму надання державних гарантій банкам для кредитування інноваційних проектів.

# РОЗДІЛ 3. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД УДОСКОНАЛЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО КЛІМАТУ ТА НАЛАГОДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

## 3.1. ПІДТРИМКА ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ІННОВАЦІЙНА ІНФРАСТРУКТУРА ПОЛЬЩІ

Для формування ефективного механізму правового регулювання підтримки МСП, в тому числі інноваційного підприємництва, необхідно взяти до уваги досвід країн, які знаходилися в соціально-економічних умовах, близьких до сучасних в Україні, та побудували в собі на належному рівні НІС і механізми підтримки МСП. І перш за все, важливим є побудова системи органів та суб'єктів, які відповідають за певні етапи інноваційного процесу та підтримки МСП.

Підтримка підприємців у Польщі здійснюється як за рахунок коштів ЄС, так і коштів національного бюджету та бюджетів різних рівнів.

Міністерством розвитку Польщі видано перелік доступних інструментів підтримки підприємництва (оперативну програму)<sup>1</sup>. Серед них Польська агенція розвитку підприємництва (польською скорочено – PARP), Національний центр досліджень та розробок, Bank Gospodarstwa Krajowego, Національний фонд охорони навколишнього середовища та водного господарства, а також деякі міністерства. Станом на 1 жовтня 2017 року підтримка МСП надавалася за допомогою наступних інструментів.

1. Співфінансування проектів у формі безповоротної допомоги у формі авансових платежів або відшкодування.

2. Фінансування проектів завдяки відшкодуванню витрат, надання консультаційних послуг відповідно до індивідуальних потреб підприємця та послуг з підтримки інновацій, необхідних для впровадження технологічних інновацій на підприємстві.

3. Співфінансування витрат на впровадження технологічних інновацій.

4. Співфінансування послуг, що надаються науковими підрозділами підприємцю.

5. Проекти співфінансування, що включають послуги, пов'язані з:

1) виведенням на зарубіжні ринки продукції кластера та / або його учасників, з акцентом на технологічно інноваційні продукти,

2) активізація учасників кластерів у сфері інтернаціоналізації, створення мереж, обміну знаннями з іноземними партнерами,

3) міжнародне співробітництво, підвищення ролі кластера на міжнародних ринках.

6. Процеси, пов'язані з наданням та отриманням захисту промислової власності, коли заявник у порушеному провадженні діє як суб'єкт, який захищає свої права.

7. Співфінансування у підготовці необхідної документації для отримання зовнішніх джерел власного капіталу та боргового фінансування.

8. Виведення інноваційних продуктів на ринок шляхом практичної реалізації результатів науково-дослідних робіт, проведених підприємцем або здійснених від його імені.

9. Співфінансування участі в рекламних заходах (на ярмарках, виїзних економічних форумах), передбачених програмами розвитку, з метою просування брендів продукції (продуктів / послуг), які мають шанс стати відомими брендами на зовнішніх ринках.

10. Субсидування.

11. Впровадження інвестицій, пов'язаних з реалізацією власних або придбаних нових технологій та запуск виробництва нових або значно поліпшених товарів або послуг на цій основі.

А також інші види інструментів підтримки розвитку МСП.

Власне Міністерство розвитку Польщі надає допомогу МСП виключно у вигляді субсидування.

<sup>1</sup> Zbiornice zestawienie dostępnych instrumentów wsparcia. Tabela Programy Operacyjnej. URL: <https://www.mr.gov.pl/strony/zadania/wsparcie-przedsiębiorczości/instrumenty-wsparcia-przedsiębiorców/>.

Таким чином, співфінансування та субсидування підприємців у Польщі здійснюється з будь-яких питань обігу інновацій та підтримки інноваційних процесів та структур.

У Польщі діє ряд організацій, метою яких є надання різних форм підтримки МСП. Розглянемо більш детально деякі з них.

**1. PARP.** До її організаційної структури входять, серед іншого:

– Департамент розвитку стартапів, який відповідає за виконання завдань щодо підтримки бізнесу на ранніх стадіях розробки і створення сприятливої системи фінансування для підприємців, екосистемних робіт, а також співпрацює в цій галузі з міжнародними організаціями.

– Департамент проінвестувальних послуг, який відповідає за виконання завдань у сфері підтримки розвитку інновацій на підприємствах.

– Департамент впровадження інновацій на підприємствах відповідає за виконання завдань у сфері підтримки впровадження інновацій, включаючи результати дослідницьких та дослідно-конструкторських робіт та проектів на підприємствах<sup>1</sup>.

Також на базі PARP функціонує Академія PARP – освітній портал для МСП із системою безкоштовного онлайн-навчання. Проект реалізується на замовлення Польської агенції розвитку підприємництва та фінансується ЄС. Метою академії PARP є запобігання поширенню доступу до ділових знань за допомогою методів дистанційного навчання (електронного навчання).

**2. Асоціація «Wolna Przedsiębiorczość»<sup>2</sup>.** Асоціація, місією якої є надання пропозицій та рішень, що підвищують конкурентоспроможність МСП. Вона спеціалізується на інформаційних, консалтингових та навчальних послугах. Щороку дана організація обслуговує 1000 клієнтів, надаючи консультації та інформацію від фахівців певної галузі знань. Крім того, кілька сотень людей в рік беруть участь в тренінгах та семінарах. Також успішно було реалізовано ряд проектів, які спільно фінансуються, в тому числі ЄС, Американським агентством міжнародного розвитку (USAID) та Міністерством економіки Польщі.

Діяльність :

– пошук ділових партнерів (постачальників послуг або виробників зазначених товарів, визначення потенційних одержувачів зазначеної продукції або послуг, поширення спільних пропозицій підприємств в країні і за кордоном);

– аналіз мікро і макроекономічних ринків;

– оформлення комерційних звітів про компанію;

– пошук контактних даних (пошук компаній за заданими критеріями, наприклад: промисловість, регіон, кількість співробітників);

Юридична інформація:

– інформація про доступні програми допомоги;

– інформація про джерела зовнішнього фінансування господарських операцій, включаючи фонди ЄС.

Перші кроки або підтримка для тих, хто планує створити свою власну компанію:

– створення і ведення бізнесу.

Підтримка розвитку молодих і зрілих компаній в різних областях:

– вибір оптимальної форми фінансування і реалізації бізнес-проекту;

– отримання коштів з фондів ЄС і фінансування на пільгових умовах (мікрокредити, технологічні кредити і позики), в тому числі:

– підготовка заявок, а також документація, необхідна фінансовими установами (додатки, бізнес-плани і т. д.).

**3. Національний контактний пункт для фінансових інструментів програм ЄС** функціонує в Асоціації польських банків. Він здійснює інформаційну, рекламну та консультативну діяльність. Це полегшує підприємцям доступ до пільгового фінансування, який пропонується завдяки підтримці ЄС. Національний контактний пункт також підтримує фінансові установи, зацікавлені в участі у системі реалізації фінансових інструментів програм ЄС. Бере участь у підтримці всіх програм ЄС, які враховують фінансові інструменти для підприємців, в тому числі на період 2014–2020 рр.

<sup>1</sup> Struktura organizacyjna PARP. Official site PARP. URL: <http://www.parp.gov.pl/struktura-organizacyjna-parp#departament-wdro%C5%BCe%C5%84-innowacji-w-przedsi%C4%99biorstwach-tel-22-432-82-58>.

<sup>2</sup> Wolna Przedsiębiorczość. Official site Wolna Przedsiębiorczość. URL: <http://swp.gda.pl/index.php?pg=4&lang=0>.

Таким чином, наведені приклади діяльності органів та організацій на національному рівні в Польщі свідчать про цілеспрямовану політику підтримки як взагалі підприємництва, так і стартапів, інноваційних підприємств, просування польського бізнесу на інші ринки.

**Регіональні інфраструктури підтримки підприємництва в м. Лодзь.** Разом з тим, інституційно-структурній підтримці суб'єктів господарювання на національному рівні відповідає і гармоніє існування регіональних структур підтримки підприємництва.

В якості прикладу застосування вищеперелічених інструментів підтримки розвитку МСП у Польщі доцільним є розгляд системи організацій, що надає підтримку МСП у Лодзинському воєводстві та м. Лодзь.

**1. FRP (Fundacja Rozwoju Przedsiębiorczości)** – один з перших польських навчально-консультаційних центрів для керівних працівників та працівників підприємств. З моменту свого заснування вона здійснювала діяльність, спрямовану на інтеграцію бізнес-середовища, розвиток інновацій, співпрацю між підприємствами та науково-дослідними підрозділами, передачу знань та технологій, побудову економіки, основаної на знаннях, та підтримку європейської інтеграції.

Засновниками є Лодзька торгово-промислова палата, Лодзьке господарське товариство, Лодзький університет та приватні особи.

FRP входить в систему Enterprise Europe Network та є крайовим контактним пунктом Горизонт 2020.

В рамках однієї з основних програм TECLLO<sup>1</sup> (термін реалізації: 2014–2016 роки) підприємствам пропонувалося підписати Декларацію про співробітництво між МСП та університетами у секторі текстилю та одягу. Цей документ сприяє перевагам співробітництва між підприємствами, дослідницькими центрами та університетами.

Проектний консорціум TECLLO здійснював підтримку підприємства через:

1) надання додаткової інформації та підтримки, необхідної для реалізації принципів Декалогу в компанії;

2) заохочення керівників до просування ідеї безперервного навчання на роботі з використанням досягнень проекту TECLLO;

3) розробка інноваційних навчальних інструментів, які дозволять вам навчатися будь-де, будь-коли.

**2. Технологічні інкубатори**, які відіграють значну роль в першочерговій допомозі підприємцям:

1) ARTERION Inkubator Technologiczny. ARTERION полегшує вихід на ринок для молодих підприємців з цікавими бізнес-ідеями. Дана організація надає клієнтам конференц-зали, сучасні офісні приміщення, кіно- та телестудії зі спеціалізованою інфраструктурою, послуги з навчання та консультивання. Відповідно офіційного сайту ARTERION Inkubator Technologiczny підтримка та співробітництво надається більш ніж 100 компаніями, з яких переважна більшість стартапи – компанії з профілями реклами, засобів масової інформації, графічних, інформаційних, правових, технологічних, дизайн, бухгалтерський облік, видавничої справи та багатьох інших.

2) Inkubator Fundacja. Створений 11 червня 1992 р Радою міста Лодзь, діє від імені муніципалітету Лодзі і Агентства регіонального розвитку Лодзі. Рада Фонду складається з двох представників мерії м. Лодзь та одного представника Лодзької агенції регіонального розвитку. Органом, який керує роботою Фонду інкубаторів, є Правління. До організаційної структури даної організації серед іншого входять:

– Центр підтримки підприємництва;

– Фонд розвитку підприємництва.

Основною статутною метою Фонду інкубаторів є створення сприятливих умов для розвитку МСП. Він надає 4 основні види послуг: інформаційні; фінансово-кредитні видатки; послуги з навчання; загальну консультацію.

3) Bionopark - науково-технічний парк, який спеціалізується на дослідженнях, інвестиціях та інкубаційних пропозиціях, орієнтований на компанії та установи, що працюють у сфері новітніх технологій. З початку свого існування Біонанопарковий інкубатор підтримував понад 100 компаній. Багато з них досягли значних успіхів. В Інкубаторі було запатентовано три інноваційні пристрої для людей з фізичними вадами, було створено Інтернет-браузер для паралізованих людей, що дозволяє керувати комп'ютером за допомогою мигаючих очей, а також було впроваджено сучасну туристичну інформаційну систему, яка заснована на фотокодах. Компанія отримала ряд престижних нагород, таких як

<sup>1</sup> URL: <http://www.frp.lodz.pl/teclo/downloads>.

економічна премія Лодзького воєводи, президента міста Лодзь, премія Лідер сучасних технологій, національний лідер інновацій.

Напрямки діяльності: надання оренди на основі правил *de minimis*; надання доступу до конференц-залів, конференц-залів і спільних зон; патентування, бухгалтерський облік, маркетинг та PR консалтинг; допомога у пошуку зовнішніх джерел фінансування; безкоштовне навчання; мережеві події.

#### **3. Бізнес-інкубатори** займають іншу нішу в підприємницькій інфраструктурі м. Лодзь:

1. Inkubatory AIP. У Польщі існує багато різноманітних бізнес-інкубаторів, проте ці ініціативи не взаємопов'язані. Одним з найкрупніших та тих, що швидко розвиваються – це мережа помаранчевих інкубаторів AIP. В Лодзії 3 інкубатора входять до цієї мережі. AIP має статус фонду, метою якого є сприяння розвитку підприємству серед молоді та допомога у розвитку власних підприємств. Створений 3-ма фізичними особами. З 2004 року інкубатори AIP випустили 12 000 компаній. Відповідно до інформації, яка міститься на офіційному сайті, їх стартапи заробляють 60 000 000 злотих на рік, з яких 25 000 000 злотих – чистий прибуток. Підготовча система AIP складається з 800 тренінгів та лекцій, що проводяться щорічно для їх учнів. У 2015 році було сплачено податковій установі 7,4 млн злотих податків. Нагороди: Європейська премія підприємництва 2007, Премія Regiostars 2013 від Європейської Комісії та інше.

2. Łódzki Inkubator Przedsiębiorczości. Створений компанією LARR SA та є проектом, основним завданням якого є підтримка підприємництва, інновацій та конкурентоспроможності місцевих підприємств через: пільгові умови оренди офісних приміщень у престижному бізнесі та місці логістики («Новий центр Лодзі»), надання послуг з підтримки бізнесу, серед іншого: допомога у створенні нових компаній; навчання та консультування, включаючи експорт та інноваційну діяльність; конференції, семінари; сприяння налагодженню співпраці з діловими мережами та науковими установами; допомога у отриманні зовнішнього фінансування; підтримка в передачі інновацій; секретарська служба; бухгалтерська служба; юридична служба; податкова консультація.

Послуги з підтримки бізнесу надаються безкоштовно або за пільговими ставками відповідно до Положення про підприємницький інкубатор в Лодзі особам, які планують розпочати бізнес, також компаніям, які працюють на ринку не більше 3 років, зокрема, інноваційного характеру незалежно від правової форми запланованої діяльності.

3. Inkubator Przedsiębiorczości Uniwersytetu Medycznego w Łodzi. Є підрозділом університету, який підтримує розвиток місцевих суб'єктів господарювання та інших суб'єктів економічного та соціального середовища, у тому числі академічних.

4. Національний контактний пункт – Inkubator Przedsiębiorczości Uniwersytetu Medycznego w Łodzi.

5. Національна мережа інновацій, яка складається на національному рівні з PARP, на регіональному рівні – з філій KIC<sup>1</sup>, надається в мережі проінноваційний консалтинговий сервіс, який складається з двох етапів:

I. Аудит інноваційної діяльності, оцінку потенціалу та потреб підприємців в області можливостей реалізації нового або значно поліпшеного продукту (товару або послуги), нового або значно поліпшеного процесу, нового методу маркетингу або нового організаційного методу. У рамках такої перевірки консультанти Національної інноваційної мережі обов'язково аналізують позиції на ринку, бізнес-модель, фінансову модель, організацію управління та технологічну зрілість.

II. Консультації щодо впровадження інновацій, зазначених у рекомендаціях з інноваційного аудиту. Впровадження інновацій може стосуватися розробки науковою одиницею інноваційного рішення лише для потреб конкретного підприємця або придбання існуючого рішення або права на його використання в бізнесі.

Інноваційний сервіс частково підлягає сплаті підприємцем. Сума цього платежу буде залежати від масштабу послуги та методу впровадження інновацій.

6. Також діють інкубатори: Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości przy Uniwersytecie Łódzkim, Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości przy Społecznej Akademii Nauk, Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości przy Wyższej Szkole Informatyki i Umiejętności w Łodzi.

7. Центр передачі технологій Uniwersytet Łódzki. Є інноваційним підрозділом Лодзинського університету, який був створений в грудні 2003 року в рамках американо-польської «офсетної» програми.

<sup>1</sup> Dlaczego warto korzystać z KSI? Official site Miasto Innowacji Łódź. URL: <https://www.miastoinnowacji.lodz.pl/aktualnosci/dlaczego-warto-korzystac-z-ksi/187/>.

Місія Центру передачі технологій в Лодзькому університеті полягає в забезпеченні координації діяльності в області інноваційних ідей в науковій, діловій та громадській сферах як на національному, так і на міжнародному рівні за допомогою освітньої, навчальної, наукової та консультативної діяльності. Мета: комерціалізація науки і техніки, передача науки, техніка та інноваційні підприємства через Академічний технологічний інкубатор.

Згідно інформації, що міститься на офіційному сайті Маршала Лодзького воєводства<sup>1</sup> серед напрямків підтримки МСП можна виокремити наступні заходи:

1) Інформаційно-консультативні заходи:

– Організація та участь у Європейському економічному форумі, Міжнародному конгресі біологічного факультету, Лодзькому інноваційному дні, навчання та створення системи комунікацій консультацій для підприємців<sup>2</sup>. Метою даного проекту є встановлення контактів та співпраця з партнерами та отримання інформації на зовнішніх ринках для МСП, сприяння економічній привабливості та інвестиції, розвиток співробітництва у напрямках бізнесу та бізнесу, підвищення конкурентоспроможності МСП шляхом забезпечення доступу до економічної інформації та нових технологій. Даний проект реалізовується протягом 2016–2018 років і має бюджет 4 983 500,00 злотих.

– Діяльність Центрів бізнес інновацій. Так на території Лодзького воєводства функціонують 7 центрів у містах Серадзі, Лодзі, Кутно, Згєж, Радомському, Здунська Воля та Белхатуві. В кожному з центрів працюють два бізнес-консультанта, чиє завдання полягає в керуванні проектами, програмами, конкурсами та іншими заходами, які мають відношення до профілю компанії.

2) Діяльність з підтримки проектів. Так в рамках діяльності Lodskie4business, зокрема, реалізуються наступні проекти:

– конкурс Energa Open Innovation 2017, метою якого є вибір найкращих інноваційних ідей для польського енергетичного сектору. Конкурс відкритий для фізичних осіб або компаній, які знаходяться в країні. Для переможця передбачається приз 50 000 PLN<sup>3</sup>.

– Економічна премія Лодзинського воєводства. Організаторами є Департамент підприємництва Лодзинського воєводства та Європейський соціальний фонд<sup>4</sup>.

8. Особливістю Лодзького воєводства є існування у ньому кластерів та кластерних ініціатив, що представляють текстильну промисловість. Перший з них являє собою текстильний кластер інновацій, другий - кластер передових технологій текстильної промисловості. Основними компетенціями кластера є інтеграція та поліпшення співпраці між університетами, науково-дослідними центрами, місцевими органами влади та підприємствами, що працюють в сфері індустрії моди для розвитку інновацій та досягнення загальних цілей, підготовки кадрів для індустрії моди, та інноваційна індустрія, підтримка досліджень, розробка та впровадження інноваційних технологій в індустрії моди<sup>5</sup>.

### **Регіональні структури підтримки підприємництва в м. Познань.**

У загальнонаціональному масштабі, Познань разом з Варшавою, Вроцлавом, Краковом та Гданськом знаходиться на передньому краї міст Польщі за рівнем інноваційного потенціалу, що підтверджується дослідженнями Польською Агенцією з розвитку підприємництва.

1. Познань характеризується високим науковим та інституційним потенціалом, орієнтованим на інновації та діяльність для економіки, основаної на знаннях та є одним провідним інноваційним центром Польщі. У Познані розвиваються інноваційна інфраструктура, зокрема, два технологічних парку (Poznański Park Naukowo-Technologiczny FUAM, Poznański Park Technologiczno – Przemysłowy), чотири кластери (Wielkopolskiego Klastra Chemicznego, Wielkopolski Klaster Meblarski, Wielkopolski Klaster Teleinformatyczny, Wielkopolski Klaster Zaawansowanych Technik Automatyizacji ELPROTECH), платформи співпраці економіки і науки, які створюють сприятливі умови для розвитку інновацій, багатофункціональні науково-дослідні центри сучасних технологій. За підтримки міста Познань діють бізнес-інкубатори та ЦТТ. Університети і науково-дослідні центри співпрацюють з місцевими органами влади і бізнесу, в рамках реалізації спільних проектів, спрямованих на впровадження інновацій.

<sup>1</sup> URL: <https://www.lodzkie.pl/>.

<sup>2</sup> URL: <https://www.lodzkie.pl/biznes/projekty-biznes/promocja-gospodarcza>.

<sup>3</sup> URL: <http://l4b.lodzkie.pl/konkurs-energa-open-innovation-2017/>.

<sup>4</sup> URL: <http://mocniwbiznesie.pl/o-konkursie/>.

<sup>5</sup> WSPÓŁPRACA (INNOWACYJNE WŁÓKIENICTWO I PRZEMYSŁ MODY. Official site Lodzkie. URL: <https://www.lodzkie.pl/biznes/innowacyjne-w%C5%82%C3%B3kiennictwo-i-przemys%C5%82-mody/wsp%C3%B3wpraca>.

2. Університет ім. Адама Міцкевича є провідним ЗВО в місті Познань входить до десятки найкращих університетів Польщі. В рамках науково-дослідної діяльності на базі університету створено 16 центрів, які займаються науковими дослідженнями. Окрім зазначених структур університетом створено Фонд університету ім. Адама Міцкевича, функціями якого є:

поширення в Польщі чи за кордоном наукових, дослідницьких або організаційних досягнень УАМ або Фонду УАМ;

фінансова або організаційна підтримка організаціям УАМ в науковій, дидактичній, культурно-спортивній діяльності;

фінансова та організаційна допомога в інвестиційній діяльності університету ім. Адама Міцкевича;

управління науково-дослідною діяльністю;

підтримка позицій студентів, аспірантів або працівників міста Познань чи регіону в підприємницькій та інноваційній діяльності;

підтримка підприємств або дослідницьких підрозділів у передачі технологій, інновацій або комерціалізації результатів досліджень;

сприяння науці або підприємництву в місцевому середовищі.

Для реалізації завдань, які були покладені на фонд, було створено Познанський науково-технологічний парк, який є першим науково-технологічним парком у Польщі зі статусом наукової одиниці. В ньому розташовано більше ніж 60 науково-дослідних лабораторій та функціонує понад 80 інноваційних компаній.

3. В рамках підтримки інноваційних інфраструктур створено «Портал MSPE-contact». Метою порталу є сприяння встановленню ділових контактів між підприємцями, особливо для підприємців і компаній сектора МСП.

4. Наступною ініціативою є щорічний конкурс «Познань Лідер підприємництва». Основна мета Конкурсу – допомогти МСП, шляхом зміцнення їх позицій на ринку та пошуку партнерів і потенційних клієнтів, а також просування і поширювання власних прикладів успішної реалізації інноваційних продуктів, послуг або технологій.

Додаткові цілі Конкурсу:

– поширення прикладів успіху і успішної практики лауреатів серед молодих бізнес-студентів,

– просування іміджу Познанської агломерації як середовища, що сприяє розвитку підприємництва серед інвесторів і експонентів,

– зміцнення економічного співробітництва муніципалітетів і економічних організацій Познані.

5. В Познані функціонують різні інститути підтримки бізнесу:

**Асоціація муніципалітетів і округів Великопольського воеводства** – юридична особа, яка діє від імені інтеграції різних рівнів місцевого самоврядування, обмін досвіду та ініціатив, спрямованих на розвиток Великопольщі;

**Центр допомоги інвесторів – Інвестуйте в Великопольщу** – головною метою якого є створення умов для розвитку регіону та створення передумов для більш привабливості регіону для інвестицій і заохочення іноземних інвесторів виділяти свої ресурси. Центр керує електронною базою інвестиційних пропозицій, яка збирає інформацію про інвестиційні області в регіоні.

Започатковано щорічний захід під назвою «Дні підприємницької діяльності в Познані». В рамках цього заходу відбуваються зустрічі, конференції, конкурси стартапів, виставки і т.д. В ньому беруть участь як представники МСП, так і представники великого бізнесу, ЗВО, наукові установи.

6. На території міста Познань функціонує одразу декілька торгово-промислових палат, зокрема:

– регіональне відділення **Польсько-Німецької промислово-торгівельної палати**, яка представляє інтереси близько 1000 компаній-членів і працює вже двадцять років для розвитку польсько-німецьких економічних відносин;

– **Великопольська промислова і торговельна палата** діє в інтересах підприємців та економічних організацій, пов'язаних з нею. Представляє та захищає їхні економічні інтереси, надаючи інформацію, тренінги, консультативні послуги загального та інноваційного характеру, а також підтримує розвиток МСП;

– **Польська торгова палата для імпортерів, експортерів та співробітництва** підтримує розвиток МСП шляхом впровадження комплексних навчальних та консультаційних інформаційних послуг, а також інших послуг, які надаються відповідно до очікувань та потреб, про які повідомляють клієнти.

**Огляд законодавства Польщі про інноваційну діяльність ЗВО, наукових установ та комерціалізацію результатів науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт.**

1. Кодекс господарських товариств від 15 вересня 2000 р. Цей Закон стосується створення суб'єктів господарської діяльності – товариств та компаній, за винятком цивільного партнерства. Описує принципи створення, функціонування та ліквідації таких суб'єктів та принципи нагляду за їх діяльністю. Цей Закон також визначає роль та завдання акціонерів, їх вплив на характер і масштаби діяльності господарських товариств. Положення, що містяться в акті, нормалізують діяльність багатьох інноваційних центрів, як тих, у кого є приватні акціонери, так і тих, акціонери яких є науковими установами та суб'єктами місцевого самоврядування.

2. Закон «Про фонди» від 6 квітня 1984 р. Закон регулює діяльність інноваційних центрів. Визначає правила створення, експлуатації та ліквідації таких суб'єктів та принципи нагляду за їх діяльністю. Цей акт дозволяє засновнику створити фонд та визначити цілі даного фонду.

3. Закон «Про Польську академію наук» від 30 квітня 2010 р. Академія та її інститути, з метою комерціалізації результатів науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт та проведення заходів у галузі передачі технологій та просування наукових досліджень, можуть за згодою міністра, компетентного в галузі науки, створювати компанії, включати або придбавати та зберігати акції та акції комерційних компаній. Для виконання цих завдань ІОВ (польською – Instytucje otoczenia biznesu; українською – Інституція оточення бізнесу) може створювати організаційні підрозділи, які можуть працювати відповідно до визначення ІОВ. З цієї причини до цих підрозділів застосовуються відповідні стандарти їх управління та операцій.

4. Закон «Про дослідницькі інститути» від 30 квітня 2010 р. Норми Закону регулюють правила щодо управління інтелектуальною власністю Інституту, зміст Положень про управління авторським правом та суміжні права. Через те, що інститути не є бізнес-інкубаторами, і комерціалізація результатів досліджень є їхньою статутною задачею, закон має надзвичайну важливість для управління ІОВ та стандартами їх функціонування. Тільки в партнерській діяльності внутрішні положення науково-дослідних інститутів можуть мати непрямий вплив на функціонування ІОВ. Науково-дослідні інститути діють та призначаються на підставі закону, відмінного від Інститутів Польської Академії Наук. Практика показує, що науково-дослідні інститути зобов'язані законодавчо комерціалізувати свої результати. Інституції ІОВ не мають такого зобов'язання, але вони можуть призначати спеціальні засоби для комерціалізації результатів досліджень, які зараз відбуваються у Польщі.

5. Закон «Про вищу освіту» від 27 липня 2005 р. Що стосується ІОВ, то Закон встановлює правила роботи ЦТТ та бізнес-інкубаторів академічних університетів (АІР). Він регулює статус обох типів центрів. СТТ та АІР, створені в межах організаційних структур університету, регулюються положеннями про оплату праці університетів та бюджетної фінансової дисципліни, що має такі переваги та недоліки

Переваги: Закон зобов'язує університети запроваджувати правила щодо управління авторськими та суміжними правами та правами промислової власності. Центри користуються університетськими нормами, що значно відрізняє їх від усіх ІОВ, які зазвичай не мають власних правил щодо ІВ. Крім того, Закон визначає, як використовувати інтелектуальний та технічний потенціал університету, шлях комерціалізації та передачі результатів наукової роботи в промисловість, що може здійснюватися інкубатором академічного підприємництва та ЦТТ. Цей Закон визначає суб'єкти, які можуть брати участь у комерціалізації результатів досліджень. У випадку продажу результатів досліджень або ліцензування, комерціалізація може здійснюватися через ЦТТ, що діють як: загальні університетські підрозділи, фонди або суб'єкти господарського права. Бюджетна дисципліна, з одного боку, має позитивний ефект, забезпечивши центрам хоча б базові фінансові ресурси.

Недоліки: застосування урядових правил праці та винагороди не повністю забезпечує потреби центрів, особливо стосовно можливості залучення працівників та формування розміру їхньої винагороди. З іншого боку, бюджетна дисципліна позбавляє центри можливості гнучкого використання фінансових ресурсів протягом фінансового року - центри є занадто малими підрозділами для подання заявки на перекази в бюджет. Крім того, центри, а також інші організації, що працюють у багатofункціональних установах, не можуть дозволити собі використати фінансовий профіцит, який вони заробили. Тим не менше, перебування в структурах університету дає їм основне фінансування та інтереси провідної установи. Розмежування цих центрів як окремого підрозділу ускладнює взаємовідносини (наприклад, необхідність оголошувати тендери на послуги своїх власних транспортних

засобів та фондів спеціального призначення) і зазвичай призводить до втрати зв'язків з домашнім університетом.

6. Закон «Про принципи фінансування науки» від 30 квітня 2010 р. Цей Закон безпосередньо не стосується управління та функціонування ІОВ, пов'язаних з науковими установами, але може бути важливим для клієнтів цих ІОВ. Закон передбачає кошти на фінансування діяльності по розповсюдженню результатів наукової та науково-технічної діяльності, яка включає, серед інших заохочення інноваційних проектів з використанням результатів науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт та підготовка експертних висновків, висновків та наукових оцінок.

7. Закон «Про певні форми підтримки інноваційної діяльності» від 30 травня 2008 р. Закон визначає принципи підтримки інноваційної діяльності шляхом: надання банком технологічного кредиту та технологічного бонусу від «Bank of Gosodarstwa Krajowego»; надання підприємцеві статусу науково-дослідного центру. Це не стосується безпосередньо ІОВ, хоча їхні клієнти можуть бути предметом цього правового акта. Тільки в партнерській діяльності внутрішні положення центрів досліджень та розвитку можуть мати непрямий вплив на функціонування ІОВ

8. Закон «Про свободу економічної діяльності» від 2 липня 2004 р. Закон регулює початок, виконання та припинення господарської діяльності на території Республіки Польща та завдання влади в цьому відношенні. Це не має прямого впливу на бізнес ІОВ, ніяка фізична особа або партнерство з цивільним правом не є провідною установою для ІОВ. Однак положення Закону накладають спільні зобов'язання на суб'єктів господарювання, що діють в інших правових формах (вказується, що слід розглядати як господарську діяльність, визначає умови для призначення суб'єктів господарювання ММСП, визначає принципи ведення господарської діяльності), але це не є перешкодою для роботи ІОВ.

9. Закон «Про принципи проведення політики розвитку» від 6 грудня 2006 р. Метою акту є забезпечення сталого та збалансованого розвитку країни, соціальної та економічної єдності, регіональної та просторової єдності, підвищення конкурентоспроможності економіки та створення нових робочих місць на національному, регіональному та місцевому рівнях. Закон містить положення, що регулюють принципи проведення політики розвитку, процедури створення та реалізації національних, над регіональних та регіональних стратегій. Закон охоплює принципи створення операційних програм, територіальних договорів та міської політики. Закон запроваджує принципи здійснення ініціатив, планування, моніторингу та оцінки стратегій розвитку. Також, слід зазначити, що він має незначну важливість на управління ІОВ та стандарти їх діяльності.

## **3.2. ДОСВІД УГОРЩИНИ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ ПІДТРИМКИ ПІДПРИЄМНИЦТВА НА ПРИКЛАДІ БУДАПЕШТУ**

Будапешт є одним із провідних міст Європи, яке займає одне з перших місць за обсягом інвестицій в підтримку малого та середнього бізнесу.

На території Будапешту функціонують чимало суб'єктів інноваційної інфраструктури, зокрема, інкубатори, акселератори, науково-технічні та НІП, більшість з них створена шляхом участі міста в програмах та грантах організованих Європейською Комісією, яка виділяє кошти на розвиток інноваційної сфери та підтримки МСП у країнах учасниках ЄС. Більшість з функціонуючих структур інноваційної сфери є недержавними.

Значну увагу органи місцевого самоврядування міста Будапешт зосереджують на розвитку сучасної «зеленої» економіки. В основі цього напрямку розвитку лежать енергозберігаючі, відновлювальні, переробні та екологічно чисті технології.

На території Угорщини функціонує більш ніж 50 кластерів, частина з яких знаходиться на території міста Будапешт.

### **1. Суб'єкти інноваційної інфраструктури.**

Серед основних інноваційних суб'єктів Будапешта слід виділити інкубатори, акселератори та класери, окремі з них:

Kitchen Budapest. Виступає інноваційною лабораторією, що підтримує малий та середній бізнес за рахунок акумуляції зовнішніх інвестиційних можливостей.

Connect East. Один з найбільших інкубаторів, основною метою якого є підтримка жінок-підприємців.

Aquincum Technology Incubator. Даний інкубатор є одним з провідних центрів в Угорщині. Інкубатор був заснований угорськими та американськими підприємцями і експертами, які запускали, управляли і успішно виходили з стартапів в Угорщині, в Центральній Європі і США. Інкубатор – це унікальна, структурована платформа зустрічей між стартапами, бізнес-агентами і конкурентними бізнес-одинацями.

Oxo Labs та DBH Seedstar. Акселератори, метою яких є виведення стартапів на міжнародний рівень. Одним з основних напрямів діяльності є допомога у розвитку МСП.

Conor Fund та Primus Capital. Провідні центри, що здійснюють інвестиції на ранніх стадіях розвитку підприємств. Засновниками центрів є провідні підприємці, а також експерти, що провадять тренінги та семінари для підвищення рівня підприємців в Центральній Європі.

Élelmiszertechológia Fejlesztési Klaszter (ÉFK). Кластер розвитку харчових технологій об'єднує фізичних та юридичних осіб, створюючи самоорганізовану мережу бізнес-асоціацій харчової промисловості та виробництва продуктів харчування сировини шляхом розробки, маркетингу і загальної харчової промисловості, що пов'язано з технологією екологічно стійкого розвитку, а також харчові продукти та послуги.

## **2. Інноваційні структури Університетів:**

Eötvös Loránd University (ELTE) є одним з передових університетів Будапешта. На базі вищезазначеного університету діє Інноваційний центр ELTE, що створений з метою розвитку інноваційної діяльності. Одним з найбільш відомих проєктів є SimpLe (Моделювання управління запуском і інноваціями – Просто). На 2017–2023 рр. відкрито новий проєкт (Розробка дослідного і сервісного центру молекулярного біомаркери для задоволення промислових потреб).

Будапештський університет технології та економіки є одним із світових закладів. Університет характеризується наявністю ряду інноваційних напрямів, що досліджуються в світі. Одним із найбільших структурних підрозділів університету є Лабораторія інновацій в ВМЕ (бюро технологій та передачі знань). Вище означена лабораторія виступає як стартап інкубатор для підтримки темпу росту бізнесу на ранній стадії розвитку. Основним проєктом виступає розвиток енергетичних розробок. Крім того, основними інноваційними напрямками діяльності в ВМЕ є стійка енергія, автомобільні технології, транспорт і логістика, біотехнологія, інтелектуальні середовища і електронні технології, нанофізика, нанотехнологія і матеріалознавство.

Згідно «**Концепції розвитку міста Будапешт до 2030**» можна виділити наступні кроки розвитку інноваційної сфери та підтримки МСП:

- збереження та розвиток існуючих компаній у кризовий період;
- підтримка управління МСП;
- тренінг, підтримка підприємців шляхом залучення спеціалістів різних сфер, консалтингові послуги, семінари для представників МСП;
- розвиток вітчизняних компаній, сприяння поширенню зеленої економіки (технології, інструменти, обладнання), допомога існуючим екологічно чистим підприємствам, налагодження партнерських відносин з університетами, науковими установами у цьому напрямі;
- покращення зв'язків між університетами та науково-дослідними інститутами, обмін досвідом, спільні проєкти та спільні інвестиції в НДДКР в Будапешті, створення спільних дослідницьких структур, організація кластерів, провідні проєкти і територіальна інтеграція;
- створення організації для стимулювання інвестицій та економічних відносин;
- організація місцевих мереж постачальників, підтримка доступу до ринків для інноваційних МСП, зв'язок з міжнародними інноваційними мережами;
- зміцнення відносин між освітою, навчанням, програмами інкубації і бізнесом;
- елітарна освіта в ЗВО і сучасних галузях (фармацевтична, гінна інженерія, дослідження і розробки, інформаційні технології, нанотехнології тощо);
- ініціативи щодо поліпшення людських і технічних умов вищої освіти (стипендії, страхування житла, житло тощо).

### 3.3. ДОСВІД ЛАТВІЇ НА ПРИКЛАДІ РИГИ

На сьогодні Рига є найбільш активним регіоном розвитку Латвії, що підтверджується останніми даними дослідження Lursoft<sup>1</sup>. Зокрема, існує розвинута система заходів фінансової підтримки МСП. Більшість з них реалізується в рамках взаємодії державної фінансової установи ALTUM, яка надає державну підтримку певним цільовим групам, в тому числі МСП й стартапам<sup>2</sup>, Ризької міської ради та Міністерства благоустрою Латвії.

Серед найбільш успішних програм підтримки МСП в Ризі можна виокремити наступні:

1. Грантова програма «Atspēriens» – надання грантів на просування бізнесу та спрямування своїх послуг або продуктів на ринок. Ризька міська рада зробила внесок до грантового фонду у розмірі 7 тис. євро. Грантова програма «Atspēriens» реалізується Департаментом міського розвитку Ризької міської ради у співпраці з Altum.

2. Програму грантів «Kick Off», яка реалізується Ризькою міською радою з 2009 року метою якої є сприяння розвитку МСП в Ризі. Надана допомога допомагає підприємцеві створювати інфраструктуру для успішного започаткування бізнесу. В цілому, програмою «Kick Off» надано підтримку 153 бізнес-ідеї та дано загальне співфінансування на суму більш ніж 1,262,000 євро<sup>3</sup>.

3. Надання стартового займу від 2 000 до 150 000 EUR терміном до 8 років з фіксованою річною ставкою 3–6 % + ціна ресурсів Державної каси. В якості забезпечення використовується майно підприємства. Послуга надається як підтримка de minimis відповідно до Регламенту Комісії (ЄС) № 1407/2013 від 18.12.2013 р., а також Програми КМУ № 328 від 31.05.2016 р. «Правила про мікропозики і стартові позики».

4. Програма мікrokредитування для підприємств з невеликою кількістю працівників (до 10 осіб). Максимальний розмір кредиту – до 14 300 EUR для фінансування інвестицій, і до 7200 EUR для фінансування оборотних коштів. Кредит має фіксовану процентну ставку від 5 % до 8 % річних. Термін погашення кредиту – до 5 років. Для забезпечення кредиту необхідно фінансова співучасть підприємця в розмірі 10 % в проектах, загальна сума яких перевищує 7200 EUR. Мета мікrokредиту – початок або розвиток малого бізнесу для мікропідприємств, нових підприємств. Допомога надається в якості підтримки de minimis згідно Регламентів Комісії (ЄС) № 1407/2013 і № 1408/2013 від 18 грудня 2013 року.

5. Кредити для реалізації нових та перспективних проектів, що фінансуються «бізнес-ангелами». Спільний пілотний проект ALTUM та організації «Латвійська мережа бізнес-ангелів» (LATBAN), мета якого полягає в забезпеченні підтримки підприємцям-початківцям та підприємствам з потенціалом зростання, через сприяння залученню приватних інвесторів для реалізації перспективних проектів. Пілотний проект буде здійснюватися до 1 квітня 2018 року, а фінансування для його здійснення становить 3 млн EUR. Кредит ALTUM видається, тільки якщо інвестиції в проект здійснює бізнес-ангел або приватний інвестор. Максимальна сума кредиту ALTUM для одного проекту – до 250 000 EUR для проектів в галузі обробки, якщо інвестиції в проект здійснюють більш одного бізнес-ангела.

6. Програма початкового ризикового (венчурного) капіталу. Інвестиції початкового капіталу можуть слугувати вкладенням у власний капітал підприємства, у вигляді квазі-капіталу або кредиту. Початковий капітал надає можливість розвиватися новим і інноваційним підприємствам на ранній стадії розвитку з високим потенціалом зростання, інвестувати в які традиційні спонсори відмовляються в силу високого ризику. Інвестиція може бути використана для фінансування як основних, так і оборотних коштів. Обсяг інвестицій в стартапи – від 50 000 до 200 000 EUR з можливістю залучення додаткових інвестицій в майбутньому. Термін вкладення – від 4 до 5 років. Інвестор стає бізнес-партнером підприємства, який ділиться з підприємством своїм досвідом і знаннями, допомагає спільними зусиллями досягти поставлених цілей, тим самим сприяючи потенціалу комерціалізації і зростання підприємства. Інвестиції здійснюються з метою комерціалізації технологій проекту, щоб сприяти зростанню бізнесу міжнародного масштабу. Фінансування венчурного капіталу і початкового капіталу надається в якості підтримки de minimis згідно з Регламентом Комісії (ЄС) № 1407/2013 від 18 грудня 2013 року.

7. Програма акселерації. Програма в розмірі 15 млн. EUR призначена для реалізації інноваційних бізнес-ідей стартап-підприємств, для створення і розвитку підприємств і продуктів з метою сприяння

<sup>1</sup> GRANTU PROGRAMMA "ATSPĒRIENS". Official site Investoriga. URL: <http://www.investoriga.lv/atsperiens/>.

<sup>2</sup> Об Altum. Official site Altum. URL: <https://www.altum.lv/ru/ob-altum/kto-my/>.

<sup>3</sup> GRANTU PROGRAMMA "ATSPĒRIENS". Official site Investoriga. URL: <http://www.investoriga.lv/atsperiens/>.

зростанню та підвищенню конкурентоспроможності, а також для реалізації технологічних і виробничих проектів. Фінансування надають три фонди акселерації, які вибираються шляхом відкритої закупівлі. Надання підтримки підприємствам проводиться в два етапи:

- фінансування в розмірі до 50 000 EUR призначене для створення підприємства, отримання консультацій, розробки продукту, проведення досліджень, оцінки і затвердження;
- фінансування в розмірі до 250 000 EUR призначене для підприємств, що пройшли перший етап і успішно освоїли попередні інвестиції - для їх подальшого зростання, розвитку продукції та моделі господарської діяльності.

Підтримка надається відповідно до підпунктів «а» і «с» пункту 3 статті 22 Регламенту (ЄС) 651/2014, статті 21 Регламенту (ЄС) 651/2014 та Правилам КМ № 226 від 12.04.2016 «Правила про фонди акселерації для сприяння створенню, розвитку та конкурентоспроможності осіб, які ведуть господарську діяльність».

8. Програма підтримки соціального підприємництва у формі надання грантів. Програму реалізує Міністерство благоустрою із залученням ALTUM як партнера зі співробітництва для адміністрування схеми грантів. Строк реалізації програми: 2017-2022 рр. Цільовими групами підтримки є підприємства, установи та організації, які вже є соціальними підприємствами, а також фізичні особи, які планують почати соціальне підприємництво. Планується, що в цілому в рамках програми підтримка буде надана 200 соціальним підприємствам і початківцям соціального підприємництва. Фінансування програми буде надаватися в якості підтримки de minimis згідно з Регламентом Комісії (ЄС) № 1407/2013 від 18 грудня 2013 року, Регламенту Комісії № 717/2014 від 27 червня 2014 року і Регламенту Комісії №1408/2013 (ЄС) від 18 грудня 2013 року.

9. Проведення інформаційної кампанії «Підтримка підприємців», що являє собою платформу, яка об'єднує національні регулюючі органи, реалізує кошти ЄС та громадської підтримки для консультування підприємців. Організація включає в себе Міністерство економічного розвитку у співпраці з фінансовими інститутами: Altum, Латвійським агентством інвестицій і розвитку та іншими установами. Організуються конференції, семінари та обмін досвідом з актуальних тем. Метою кампанії є інформування підприємців про актуальні питання бізнесу та залучення до співфінансування, мотивація бізнесу в Латвії, поліпшення комунікації між підприємцями та державними органами та інше.

Крім того істотну підтримку створенню та розвитку МСП у Латвії надає власна система бізнес-інкубаторів. Так за даними, викладеними на офіційному сайті Латвійського агентства з інвестицій та розвитку (LIAA)<sup>1</sup> з 2016 року на території держави функціонують 16 бізнес-інкубаторів. У м. Рига знаходиться Radošo industriju inkubators, однак інформація про послуги, що ним надаються та результати його діяльності на сайті відсутні.

Особливу увагу привертає функціонування «платформ технологічних стартапів». Деякі з них також розташовані у м. Рига. Серед них TechHUB Riga – одне з найбільших технологічних об'єднань Латвії, яке є найстарішим коворкінгом столиці. Іншим коворкінгом є The Mil, який створений для обговорення проектів у галузі програмування та дизайну. Розвинутою є програма Commercial Reactor, що здійснює діяльність по принципу акселератора, та має за мету допомогти власникам бізнесу знайти відповідні технології, а розробникам – комерціалізувати свої проекти. Дана програма реалізує проекти не тільки на території Латвії, але й у країнах СНД та Канаді.

**Таким чином**, можна зробити висновок, що у Ризі існує розвинута система підтримки МСП за допомогою фінансових та інформаційно-комунікативних інструментів.

**Висновок.** Функціонування інфраструктури розвитку та діяльності МСП, формування інфраструктури оточення бізнесу в Україні та розглянутих країнах ЄС відбувається в тотожних напрямках, але при значному відставанні в Україні у зв'язку з відсутністю ефективної державної політики в цьому напрямку, відсутністю належного правового механізму в законодавстві України та значним відставанням в фінансуванні процесів підтримки МСП.

Підсумовуючи досвід міст країн ЄС у інноваційній сфері та підтримки МСП виокремимо недоліки та пропозиції в Україні у порівнянні з країнами ЄС.

<sup>1</sup> Biznesa inkubatori. Official site Latvijas Investīciju un attīstības aģentūras. URL: <http://www.liaa.gov.lv/lv/fondi/2014-2020/biznesa-inkubatori>.

**Недоліки:**

- недофінансування інноваційної сфери з боку держави;
- недостатній рівень взаємодії науки, освіти та бізнесу;
- недостатній рівень комерціалізації інноваційних проектів;
- відсутність відповідних мереж інфраструктури та підтримки МСП;
- недостатній рівень фінансової та інформаційно-консультативної підтримки.

Існуючі елементи НІС найбільш чітко демонструються в Польщі:

1. Різноманітна кількість інструментів фінансування підприємств за рахунок бюджетних коштів Польщі та фондів ЄС.

2. Спрямованість державної політики на підтримку інновацій та наявність відповідних законів.

3. Значна кількість інститутів оточення бізнесу як державних, так і недержавних, які обслуговують велику кількість підприємств, наприклад: Асоціація «Wolna Przedsiębiorczość» – 1000 клієнтів в рік, ARTERION Inkubator Technologiczny підтримка надається 100 компаніям, Inkubatory AIP – з 2004 р. випущено 12 000 компаній, їх річний дохід 60 000 000 злотих, чистий прибуток 25 000 000 злотих. У 2015 році було сплачено 7,4 млн. злотих податків.

4. Інститут оточення бізнесу формується та діє в Польщі як на національному, так і на регіональному рівнях: воєводств, міст. Інфраструктурні системи доповнюють різні рівні, не дублюють і не замінюють.

5. Підтримка МСП здійснюється за всіма напрямками, які існують і в Україні, але більш різнобічна та обсяжна.

6. Стимулювання розвитку підприємництва, МСП здійснюється не тільки за рахунок надання фінансової підтримки, але також шляхом встановлення обов'язкових вимог щодо інноваційної продукції, трансферу технологій та інше.

**Пропозиції:**

- пролобіювати зміни до законодавства щодо обов'язкового створення інноваційних суб'єктів структур та організацій при технічних ЗВО, які б займалися розробкою інноваційних проектів та їх подальшою комерціалізацією;
- в стратегіях та програмах міст України передбачити формування інноваційної інфраструктури на прикладі розглянутих міст;
- запровадити регулярні всеукраїнські та міжнародні заходи на рівні міста за участю представників науки, освіти та бізнесу;
- створити органами місцевого самоврядування суб'єктів, які надаватимуть інформаційно-консультативні послуги для підприємств, інноваторів і інвесторів
- виступити з ініціативою щодо законодавчого закріплення регулювання діяльності кластерів та подальший розвиток кластеризації на території міста, на прикладі, розглянутих міст;
- виступити з ініціативами щодо закріплення в законодавстві видів фінансових інструментів для підтримки МСП та інноваційних підприємств.

# РОЗДІЛ 4. СПРИЯННЯ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕЛЕМЕНТИ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

## М. ХАРКОВА

### 4.1. НАПРЯМКИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ

Для розгляду питання щодо інвестування розвитку МСП за основу можливо взяти форми інвестиційної діяльності, передбачені ГК України у ч. 2 ст. 326:

«Формами інвестування інноваційної діяльності є:

- державне (комунальне) інвестування, що здійснюється органами державної влади або органами місцевого самоврядування за рахунок бюджетних коштів та інших коштів відповідно до закону;
- комерційне інвестування, що здійснюється суб'єктами господарювання за рахунок власних або позичкових коштів з метою розвитку бази підприємництва;
- соціальне інвестування, що здійснюється в об'єкти соціальної сфери та інших невиробничих сфер;
- іноземне інвестування, що здійснюється іноземними юридичними особами або іноземцями, а також іншими державами;
- спільне інвестування, що здійснюється суб'єктами України разом з іноземними юридичними особами чи іноземцями».

Також, відповідно до п. 14.1.81 Податкового кодексу України інвестиції розподіляються на:

- капітальні інвестиції – господарські операції, що передбачають придбання будинків, споруд, інших об'єктів нерухомої власності, інших основних засобів і нематеріальних активів, що підлягають амортизації відповідно до норм ПК України;
- фінансові інвестиції – господарські операції, що передбачають придбання корпоративних прав, цінних паперів, деривативів та/або інших фінансових інструментів, вони поділяються на: а) прямі інвестиції – господарські операції, що передбачають внесення коштів або майна в обмін на корпоративні права, емітовані юридичною особою при їх розміщенні такою особою; б) портфельні інвестиції – господарські операції, що передбачають купівлю цінних паперів, деривативів та інших фінансових активів за кошти на фондовому ринку або біржовому товарному ринку;
- реінвестиції – господарські операції, що передбачають здійснення капітальних або фінансових інвестицій за рахунок прибутку, отриманого від інвестиційних операцій.

В даному дослідженні вказані форми будуть розглядатися як форми інвестування та аналізуватися окремі, найбільш доступні з них.

У Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», схваленій Указом Президента України від 12.01.2015 року, основною метою визначено впровадження в Україні європейських стандартів життя та її вихід на провідні позиції у світі. Задля цього рух вперед пропонується здійснювати за певними векторами, серед яких першим визначено вектор розвитку. У своєму змісті, окрім інших реформ і програм, він передбачає програму розвитку малого та середнього бізнесу, яку визначено у складі пріоритетних.

Держава, органи місцевого самоврядування мають стимулювати розвиток високих технологій та інновацій в МСП не тільки за допомогою належного правового регулювання, а й шляхом додаткового фінансування таких процесів та запровадження пільгових режимів оподаткування.

Однак наразі така підтримка з боку держави, на жаль, має переважно декларативний характер. Тому важливими є місцеві ініціативи.

Щорічно, починаючи з 2010 року, у Харкові проводиться Міжнародний економічний форум «Інновації. Інвестиції. Харківські ініціативи!». Форум націлений на розвиток міжнародної економічної інтеграції, демонстрацію існуючих можливостей і перспектив розвитку провідних галузей економіки, розбудову дієвої системи державно-приватного партнерства, підвищення конкурентоспроможності регіонів, розгляд практичних дій з реформування місцевого самоврядування і територіальної організації влади в Україні.

Метою Форуму є налагодження співробітництва між міжнародними організаціями, органами публічної влади, громадськими об'єднаннями та бізнесом, а також сприяння розвитку Харківського регіону як потужного, культурного, економічного, інформаційного та інвестиційно привабливого центру України.

Одним із способів сприяння залучення інвестицій в елементи інноваційної інфраструктури м. Харкова є проведення інвестиційно-інноваційних конференцій, семінарів, круглих столів, форумів та інших масових заходів, спрямованих на стимулювання фінансування наукових досліджень та інновацій.

Необхідно відзначити, що наприкінці 2017 року у Харкові відбувся ярмарок стартапів, метою якого була презентація інноваційних проектів потенційним інвесторам. Під час заходу ЗВО міста та окремі команди розробників презентували свої проекти потенційним інвесторам. Після презентацій учасники ярмарку взяли участь в обговоренні проектів, а також були організовані переговори з представниками бізнесу.

#### **Затвердження та реалізація навчальних, інформаційних, конкурсних програм розвитку МСП.**

У 2017 році K.FUND запустив школу МСП в Харкові. «Школа МСП» – це проект, який має на меті стимулювати розвиток підприємництва в Україні. Проект розраховано на слухачів із різним рівнем досвіду, які мають можливість у стислі терміни отримати актуальні знання та практичні навички ведення власного бізнесу. Програма школи МСП передбачає короткостроковий інтенсивний курс із основ фінансового, маркетингового, операційного, управлінського напрямів організації підприємницької діяльності. Метою навчання є розробка дієвого бізнес-плану для вже існуючого підприємства або нової компанії.

У місті Харкові проводяться комплексні заходи щодо підтримки інноваційної діяльності малого і середнього бізнесу, зокрема Інформаційний день «Програма Горизонт 2020 для МСП», як фінансовий інструмент підтримки інноваційного бізнесу, що був присвячений висвітленню інструментів залучення коштів на розвиток та комерціалізацію інноваційних проектів за допомогою участі у спеціальних грантових програмах Горизонту 2020 для МСП (SME Instrument); семінар-дискусія «Інструменти підтримки інноваційної діяльності МСП на регіональному рівні», де обговорювались шляхи знаходження оптимальних форм співпраці між бізнесом, наукою та владою і дискусія стосовно формату регіональної (міської) програми підтримки інноваційного бізнесу у контексті підходу «розумної спеціалізації» (Smart specialization).

Аналізуючи дослідження «Розвиток МСП в Україні: проблеми, потреби, перспективи»<sup>1</sup>, проведене Центром міжнародного приватного підприємництва у 2015 році, необхідно звернути увагу на думку експертів про те, що теоретично у розвитку сектора МСП повинні бути зацікавленими всі гілки влади, але практично ніхто з них не демонструє чіткої пріоритизації діяльності у напрямі підтримки МСП. Публічні органи влади в цілому повинні бути зацікавлені у розвитку сектору МСП, але існує розподіл повноважень, згідно з яким розподіляється і відповідальність: КМУ найчастіше згадується як відповідальний за розвиток МСП центральний орган влади; експерти частіше вказують на зацікавленість самих МСП (зокрема бізнес-об'єднань); місцеві органи влади згадуються як найбільш зацікавлені у розвитку МСП.

#### **Існуючі окремі засоби підтримки МСП за рахунок інноваційних структур в Україні:**

Відповідно до ст. 21 Закону України «Про наукові парки» для виконання статутних завдань НП може створювати статутний і резервний фонди, фонд підтримки інноваційної діяльності та інші фонди, не заборонені законодавством України. Вкладом до статутного капіталу НП можуть бути гроші, цінні папери та інші речі або майнові чи інші відчужувані права, що мають грошову оцінку.

Крім цього, сказана стаття встановлює, що до джерел фінансування НП належать: кошти статутного та інших фондів НП; фінансові надходження від діяльності НП; інвестиції, надані НП; благодійні внески для розвитку НП та забезпечення реалізації проектів НП; кошти державного та місцевих бюджетів; кошти замовників; інші надходження, не заборонені законодавством України.

Щодо прозорості використання коштів НП слід відзначити, що згідно ст. 22 Закону України «Про наукові парки» НП має право відкривати рахунки в національній та іноземній валютах у банківських та інших фінансових установах.

<sup>1</sup> Розвиток малого і середнього підприємництва в Україні: проблеми, потреби, перспективи. К.: Центр громадської експертизи, Центр міжнародного приватного підприємництва, 2015. 44 с.

Стаття 6 Закону України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» встановлює, що для фінансової підтримки проектів технологічних парків запроваджується бюджетна програма підтримки діяльності таких парків. Разом з цим для реалізації проектів технологічних парків щорічно в Державному бюджеті України за бюджетною програмою підтримки діяльності технологічних парків визначаються кошти, що спрямовуються на: повне або часткове (до 50 відсотків) безвідсоткове кредитування (на умовах інфляційної індексації) проектів технологічних парків; повну або часткову компенсацію відсотків, сплачених виконавцями проектів технологічних парків комерційним банкам та іншим фінансово-кредитним установам за кредитування проектів технологічних парків. Порядок надання фінансової підтримки технологічним паркам, їх учасникам та спільним підприємствам для реалізації проектів технологічних парків встановлюється КМУ відповідно до Закону.

Стимулювання діяльності технологічних парків здійснюється за допомогою цільових субсидій (ст. 7 Закону України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків»). Зокрема, для реалізації проектів технологічних парків, їх учасникам та спільним підприємствам, які виконують проекти даних парків, державою надаються цільові субсидії у вигляді: сум ввізного мита, що нараховуються згідно з митним законодавством України при ввезенні в країну для реалізації проектів технологічних парків нових устаткування, обладнання та комплектуючих, а також матеріалів, які не виробляються на території держави.

При цьому на спеціальні рахунки учасників технологічних парків та спільних підприємств, які є виконавцями проектів технологічних парків, зараховуються 50 відсотків сум ввізного мита, а решта 50 відсотків сум ввізного мита зараховуються на спеціальний рахунок керівного органу відповідного технологічного парку.

Порядок зарахування сум ввізного мита на спеціальні рахунки технологічних парків, їх учасників та спільних підприємств, порядок використання коштів цільових субсидій та порядок контролю за їх використанням встановлюються КМУ.

В останні роки мала місце практика відсутності в Законі України «Про Державний бюджет» передбаченого бюджетного стимулювання інноваційної діяльності, зокрема для проектів технологічних парків.

**Недоліки в правовому режимі сприяння залучення інвестицій в інфраструктуру підтримки МСП, інноваційного підприємства:**

- відсутність в Законі України «Про Державний бюджет» передбаченого бюджетного стимулювання інноваційної діяльності, зокрема для проектів технологічних парків;
- відсутність єдиної концепції в державній політиці щодо інвестування в інноваційну інфраструктуру;
- відміна єдиної системи обліку іноземних інвестицій, яке негативно позначається на залученні іноземних інвесторів.

**Пропозиції щодо правових механізмів заохочення інвестування в інноваційну інфраструктуру:**

Ініціювання змін до законодавства з таких питань:

- оптимізація і здешевлення процедури надання адміністративних послуг;
- фінансування місцевих та регіональних програм розвитку МСП, як за рахунок державного, так і місцевого бюджетів;
- стимулювання розвитку бізнес-центрів, бізнес-інкубаторів, промислових, технологічних парків тощо, як пріоритетних структур регіонального рівня;
- сприяння створенню, просуванню стартапів та інвестуванню в них відповідно до стратегій та програм м. Харкова та місцевих бюджетів;
- проведення інвестиційно-інноваційних конференцій, семінарів, круглих столів, форумів та інших масових заходів, спрямованих на стимулювання фінансування наукових досліджень та інновацій;
- створення на базі МОН електронного обліку іноземних інвестицій та потенціальних об'єктів інноваційної інфраструктури для інвестування, що сприятиме залученню іноземних інвесторів в інноваційне підприємництво.

## 4.2. ДОСТУП УКРАЇНСЬКИХ МСП ТА ІННОВАЦІЙНИХ СТРУКТУР ДО ФІНАНСУВАННЯ

Як окремих напрямків інвестування в МСП, в інфраструктуру підтримки підприємництва та в інноваційну інфраструктуру необхідно розглядати надані міжнародними організаціями кредити, позики та гранти за рахунок коштів бюджету ЄС та фондів ЄС, що відповідає ч. 2 ст. 326 ГК України.

### 4.2.1. Іноземне фінансування МСП та інноваційних структур і розвитку підприємництва.

Для українських суб'єктів господарювання можливо отримати допомогу від 5 великих Структурних та Інвестиційних Фондів (Structural & Investment Funds) ЄС. ЄС запроваджує також централізовані фінансові інструменти, керовані безпосередньо Європейською Комісією.

Європейськими партнерськими організаціями за допомогою яких реалізуються і фінансуються програми для МСП України є:

- Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР);
- Європейський інвестиційний банк (ЄІБ);
- Німецький банк розвитку (KfW);
- Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР);
- Світовий Банк;
- Міжнародний торговий центр.

Інформація про програми фінансування одержана на сайті Міністерства економічного розвитку і торгівлі України (<http://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>).

Взаємодія зацікавлених суб'єктів господарювання реалізується через платформу «EU4Business», яка управляється Міністерством економічного розвитку і торгівлі України.

**Програми, які можуть бути використані для підтримки МСП або державними органами чи органами місцевого самоврядування для провадження реформ МСП.**

**1) Європейський фонд для Південно-Східної Європи (EFSE).** Тривалість проекту: 2009–2019. Партнер-Виконавець: Німецький банк розвитку (KfW). Бюджет ЄС: 5,1 млн євро. Фонд має на меті сприяння економічному розвитку та процвітання шляхом додаткового сталого фінансування насамперед мікро- та малих підприємств та приватних господарств через відповідні місцеві фінансові установи. Бенефіціари: ММСП, а також приватні господарства з низьким доходом. Діяльність: надання кредитів, технічна допомога. Європейський фонд для Південно-Східної Європи здійснює діяльність через партнерські банки куди МСП можуть звернутися з заявкою для участі у цьому проекті, а саме: ПАТ «Мегабанк», ПАТ «ПроКредит Банк», CreditWest Bank (особлива увага надається сільськогосподарським підприємствам з 21 грудня 2017).

**2) Від стратегії до дії.** Тривалість проекту: 2017–2020. Партнер-виконавець - ОЕСД. Бюджет ЄС: 4 млн євро. Цей проект, в якому приймає участь багато країн, підтримує реформи у сфері підвищення конкурентоспроможності та поліпшення бізнес-середовища в країнах Східного партнерства та діє як на національному, так і на регіональному рівнях. На національному рівні ОЕСР забезпечує індивідуальну підтримку в розробці, моніторингу та модернізації стратегій та програм, які сприяють реалізації реформ у сфері розвитку приватного сектору, процесу розробки конструктивної політики та розширенню бізнес-середовища. На регіональному рівні ОЕСР стимулює впровадження реформ за допомогою партнерських перевірок та діалогу з питань регіональної політики. Бенефіціари: Директивні органи у сфері розвитку приватного сектору, відповідні державні установи, посередницькі організації і, насамперед, приватний сектор в шести країнах Східного партнерства. [<http://www.oecd.org/>]

**3) Мережа центрів підтримки бізнесу в Україні.** Тривалість проекту: 2016–2020. Партнер-виконавець: Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР). Бюджет ЄС: 40 млн євро (28 млн євро для консультаційної допомоги, 12 млн євро для прямого кредитування). Програма спрямована на підвищення конкурентоспроможності та поліпшення доступу до фінансування для українських МСП шляхом надання консультацій та зміцнення потенціалу, а також на підготовку до фінансування від ЄБРР та інших фінансових установ. Крім того, програма сприяє створенню мережі з 15 центрів підтримки бізнесу по всій країні з метою підтримки МСП в отриманні належного фінансування та ноу-хау для розвитку бізнесу. Проект буде корисним для щонайменше 30 000 МСП та підприємців. Бенефіціари:

МСП, які ведуть діяльність в усіх галузях, приділяючи особливу увагу підприємствам в окремих підгалузях: сільське господарство, харчова промисловість та пакування, туризм, інновації, інформаційно-комунікаційні технології, виробництво та професійні послуги, логістика, товари народного споживання та зелена економіка. Отримати інформацію та подати заявку можливо звернувшись до регіональних представництв ЄБРР, які розташовані в Чернігові, Дніпрі, Краматорську, Івано-Франківську, Харкові, Хмельницькому, Кропивницькому, Києві, Львові, Миколаєві, Одесі, Рівному, Вінниці, Запоріжжі, Полтаві. **В Харкові це Торгово-промислова палата** [<http://www.ebrd.com/home>].

**4) FORBIZ.** Тривалість проекту: 2016–2019. Партнер-виконавець: GFA. Бюджет ЄС: 6,82 млн євро. Проект FORBIZ підтримує порядок денний реформ в Україні та її економічне відновлення, пропонуючи системний та розумний перехід до більш сприятливого бізнес-середовища з особливою увагою до МСП. Проект має на меті спрямування політики у бік загального визнання МСП та важливої ролі, яку вони відіграють в економічному відродженні, водночас намагаючись послабити регуляторний тиск та зменшити ризики для підприємств.

Мета проекту:

а) сприятливе регулювання підприємницької діяльності (компонент 1), яке підтримує українські органи влади на всіх відповідних рівнях з метою поліпшення регуляторної політики в пріоритетних галузях;

б) підтримка політики щодо МСП (компонент 2), спрямована на зміцнення спроможності українських національних, регіональних та місцевих органів влади та інших зацікавлених сторін запроваджувати ефективну політику економічного розвитку, приділяючи особливу увагу МСП;

в) діалог зі спільнотою МСП (компонент 3), спрямований на поліпшення доступу до інформації для українських МСП та отримання консультацій від бізнес-спільноти з питань регуляторного вдосконалення.

Бенефіціари: Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Державна регуляторна служба, Офіс ефективного регулювання, Регіональні та місцеві органи влади, які мають регуляторні повноваження, МСП та посередницькі організації (наприклад, фінансові посередники та бізнес-асоціації), українські МСП та бізнес-спільноти в цілому. [<http://www.regulation.gov.ua>, <http://forbiz.org.ua>]

**5) Ініціатива «East» в рамках ПВЗВТ (ЄІБ).** Тривалість проекту: 2016—2031. Партнер-виконавець: Європейський інвестиційний банк (ЄІБ). Бюджет ЄС: 62,74 млн євро. Ініціатива «East» в рамках Поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі (ПВЗВТ) спрямована на зміцнення економічного розвитку країн, які підписали угоду про асоціацію з ЄС, а саме Грузії, Молдови та України, шляхом надання адресної фінансової та технічної підтримки МСП в цих трьох країнах.

Мета програми:

а) розширення доступу до фінансування у вигляді поліпшених умов кредитування;

б) підтримка мікрофінансових установ у забезпеченні фінансування для місцевих мікропідприємств;

в) надання адресної фінансової та технічної допомоги пріоритетним виробничо-збутовим мережам в агрохарчовій галузі.

Бенефіціари: МСП. Отримати інформацію та подати заявку можливо звернувшись до місцевого офісу ЄІБ на вул. Володимирська, 101, м. Київ.

**6) Жінки у бізнесі.** Тривалість проекту: 2016–2022. Партнер-виконавець: Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР). Бюджет ЄС: 5,035 млн євро. Програма «Жінки у бізнесі» допомагає МСП під керівництвом жінок в отриманні доступу до фінансових ресурсів та ноу-хау, необхідних для розвитку. ЄБРР надає доступ до фінансових ресурсів через виділення кредитних ліній для місцевих банків, призначених для МСП під керівництвом жінок, а також надає бізнес-консультації, щоб допомогти підприємствам стати більш конкурентоспроможними. Крім того, програма пропонує тренінги, наставництво та іншу підтримку для надання можливості жінкам-підприємцям ділитися досвідом та вчитися один у одного.

Бенефіціари програми: МСП під керівництвом жінок в усіх галузях (тобто МСП, в яких жінка несе відповідальність за загальне оперативне управління діяльністю та може також частково або повністю володіти бізнесом). Отримати додаткову інформацію та подати заявку можна на сайті <http://ebrdwomeninbusiness.com>.

**7) Консультавання малого бізнесу.** Тривалість проекту: 2010–2018. Партнер-виконавець: Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР). Бюджет ЄС: 16 млн євро у два етапи. Програма має на

меті сприяння підвищенню ефективності управління в секторі МСП шляхом надання технічної допомоги індивідуальним підприємствам з метою розвитку бізнесу.

Програма також допомагає МСП отримати доступ до місцевих консалтингових послуг на умовах розподілу витрат шляхом надання грантів до 10 000 євро. Крім того вона спрямована на розвиток стабільної інфраструктури консультаційних послуг для надання їх МСП.

Мета програми:

а) сприяння поліпшеному доступу до фінансування та підвищення конкурентоспроможності МСП, яким була надана допомога;

б) підтримка діяльності, передбаченої ПВЗВТ;

в) зміцнення та підвищення стабільності місцевої інфраструктури консультаційних послуг.

Бенефіціари: МСП [<http://www.ebrd.com/knowhow>].

**8) Кредитна лінія ЄБРР — EU4Business.** Тривалість проекту: 2016–2026. Партнер-виконавець: Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР). Бюджет ЄС: 19,43 млн євро. Проект допомагає МСП скористатися можливостями, які пропонує *Поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі (ПВЗВТ)* між Грузією, Молдовою, Україною та ЄС. ЄБРР сприяє МСП в отриманні доступу до фінансування інвестицій, передбачених ПВЗВТ, через місцеві партнерські фінансові установи. Він також надає технічну допомогу підприємствам для кращого визначення цих інвестицій та підвищення своєї міжнародної конкурентоспроможності. Інвестиції можуть бути різних видів - від модернізації обладнання та технологій до впровадження нових стандартів якості, охорони здоров'я та техніки безпеки.

Мета програми:

а) підвищити конкурентоспроможність МСП;

б) поліпшити доступ МСП до фінансових ресурсів;

в) допомогти МСП скористатися новими торговельними можливостями;

г) допомогти МСП досягти відповідності новим стандартам, передбаченим впровадженням ПВЗВТ.

Бенефіціари: МСП. Кредитна лінія надає МСП в Грузії, Молдові та Україні: кредити, які видаються через місцевого партнерського фінансового посередника; кредити до 300 000 євро призначені для протистих проектів, а до 3 млн євро – для комплексних проектів. Інвестиційні пільги до 15 % від відповідної суми кредиту, які сплачуються після успішної реалізації проекту. Технічну допомогу від міжнародної групи експертів надається безкоштовно для МСП, які інвестують у нове обладнання та технології відповідно до вимог Директив ЄС. [<http://www.eu4business-ebrcreditline.com>]

**9) Механізм прямої підтримки МСП в рамках ПВЗВТ.** Тривалість проекту: 2014–2026. Партнер-виконавець: Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР). Бюджет ЄС: 10,22 млн євро. Механізм поєднує кредити та гранти ЄС з метою підтримки прямого фінансування МСП в Грузії, Молдові та Україні. Він спрямований на поліпшення доступу до фінансування шляхом надання гарантій та технічної допомоги для збільшення кількості реальних проектів, які реалізуються МСП.

Мета програми:

а) поліпшення доступу МСП до фінансування та зниження дефіциту довгострокового фінансування;

б) забезпечення довгострокового фінансування в місцевій валюті, тим самим знижуються валютні ризики для МСП;

в) надання допомоги МСП у виявленні якісних інвестиційних проектів та сприяння їх успішному втіленню з метою вдосконалення структури управління МСП та ознайомлення їх з передовими практиками;

г) сприяння розвитку місцевих фінансових ринків відповідно до сталих ринкових принципів.

Бенефіціари: МСП, які ведуть діяльність у тому числі у таких сферах, як агробізнес, виробництво та послуги, нерухомість та туризм, інформаційно-комунікаційні технології, та в інших галузях.

Сайт: <https://ec.europa.eu/europeaid/blending/dcfta-deep-and-comprehensive-fre...>

**10) Механізм фінансування МСП – Етап I.** Тривалість проекту: 2010–2020. Партнер-виконавець: Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), Німецький банк розвитку (KfW), Європейський інвестиційний банк (ЄІБ). Бюджет ЄС: 15,3 млн євро. Механізм фінансування МСП поєднує кредити від Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР), Європейського інвестиційного банку (ЄІБ) та KfW (Kreditanstalt für Wiederaufbau, Німецького державного банку розвитку) та гранти ЄС з метою

підтримки кредитування МСП в країнах Східного партнерства. Фінансування здійснюється через фінансових посередників в усьому регіоні, підвищуючи доступність до довгострокового фінансування для сектора МСП.

Мета проекту:

а) відновлення довіри фінансових посередників для розширення фінансування МСП, у тому числі мікропідприємств, після фінансової кризи;

б) зміцнення спроможності фінансових посередників оцінювати та контролювати відповідні ризики та управляти фінансуванням МСП;

в) зміцнення та поглиблення кредитних ринків для МСП;

г) розширення варіантів фінансування, доступного для реального сектору економіки;

г) сприяння безперервному розвитку ринкових фінансових установ та створення організаційної інфраструктури;

д) сприяння розширенню приватних та підприємницьких ініціатив шляхом співпраці з місцевими та міжнародними фінансовими посередниками.

Бенефіціари: Фінансові посередники (банки, лізингові компанії, інвестиційні фонди) МСП.

Діяльність: Механізм фінансування МСП складається з двох частин: одна реалізується ЄБРР/ KfW (10,2 млн євро – 2010–2019 роки), друга ЄІБ (5,1 млн євро – 2010–2020 роки)

**Механізм фінансування МСП – Етап II.** Тривалість проекту: 2016–2030. Партнер-виконавець: Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), Німецький банк розвитку (KfW), Європейський інвестиційний банк (ЄІБ). Бюджет ЄС: 15,4 млн євро. Етап II Механізму фінансування МСП має на меті стимулювання кредитування у місцевій валюті насамперед ММСП в Україні, які не заробляють іноземну валюту та не можуть дозволити собі високі витрати на запозичення.

Мета програми: головним завданням Механізму фінансування МСП в Україні є поліпшення доступу до фінансування для МСП у країні.

Бенефіціари: Фінансові посередники-учасники та МСП.

**11) Створення інституційної інфраструктури фінансового сектору та антикризові заходи.** Тривалість проекту: 2009–2018. Партнер-виконавець: Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР). Бюджет ЄС: 12,3 млн євро.

Проект спрямований на відновлення доступу до кредитів для ММСП в країнах Східного партнерства шляхом надання допомоги фінансовим установам, які особливо постраждали від фінансової кризи.

Мета програми:

а) надання допомоги банкам, які постраждали від світової фінансової кризи, і в які інвестував ЄБРР в рамках антикризових заходів;

б) підвищення ефективності, результативності та прозорості в секторі, що призведе до поліпшення доступу до фінансування для підприємств, зокрема ММСП;

в) підтримка або створення успішних та міцних установ, які фінансують реальний сектор економіки та ведуть діяльність згідно з ринковими принципами та передовими практиками.

Бенефіціари: Партнерські фінансові установи та ММСП

Сайт: [http://ec.europa.eu/europeaid/blending/financial-sector-institution-building-and-crisis-response\\_en](http://ec.europa.eu/europeaid/blending/financial-sector-institution-building-and-crisis-response_en)

**12) Східне партнерство: Готові до торгівлі - ініціатива EU4Business.** Тривалість проекту: 2017–2020. Партнер-виконавець: Міжнародний торговий центр. Бюджет ЄС: 6 млн євро. Проект допомагає МСП з країн Східного партнерства інтегруватися до глобальних виробничо-збутових мереж та виходити на нові ринки, зокрема ЄС. В рамках цього процесу допомога вдосконалив внутрішньогалузеві послуги для МСП разом з певними виробничо-збутовими мережами шляхом зміцнення потенціалу місцевих організацій підтримки бізнесу.

Бенефіціари: МСП, галузеві організації підтримки бізнесу та інші органи, які представляють галузь.

Отримати додаткову інформацію та подати заявку можна звернувшись до Міжнародного торговельного центру, Женева, Швейцарія.

**13) Україна і ЄС підписали угоду про приєднання нашої країни до програми підтримки малого та середнього бізнесу (COSME)** у травні 2016 року, яка була подана на ратифікацію України 11 січня 2017 р. Доступна для України програма на поточний рік складається з 22 підпрограм, які класифіковані за трьома напрямками: (1) спрощення виходу МСП на зовнішні ринки; (2) поліпшення

умов для конкурентоспроможності; (3) формування культури ведення бізнесу. При цьому підтримуються проекти різної тематики, включаючи туризм, хімічну галузь, полегшення доступу до держзакупівель, зниження адміністративного навантаження, захист прав інтелектуальної власності для компаній, що працюють в країнах, які не є членами ЄС. Брати участь в проектах COSME можуть представники малого та середнього бізнесу, громадські організації, установи, агентства регіонального розвитку, освітні установи, а також бізнес-асоціації, профспілки, кластери і органи державної влади. Competiveness of Small and Medium Enterprises (COSME) – європейська програма підтримки малого та середнього бізнесу. Це набір тематичних проектів та програм на період з 2014 по 2020 роки із загальним бюджетом 2,3 млрд євро. Перелік програм, що визначаються Європейською комісією, щороку змінюється та викладається в окремому документі – Робочій програмі. У відповідних розділах Робочої програми міститься перелік із детальним описом підпрограм, їх цілями та завданнями, що фінансуються коштом COSME, а також очікуваними результатами, виділеним бюджетом та строками подачі проектів. COSME буде підтримувати МСП наступним чином: (1) сприяння доступ до фінансів; (2) підтримка інтернаціоналізації та доступ до ринків; (3) створення сприятливого для конкуренції середовища; (4) заохочення підприємницької культури. COSME – це програма, яка реалізує Закон про малий бізнес (SBA).

Заявку на участь можна подати на сайті <http://ec.europa.eu/research/participants/portal4/desktop/en/opportunities/cosme/index.html#c, calls=hasForthcomingTopics/t/true/1/1/0/default-group&hasOpenTopics/t/true/1/1/0/default-group&allClosedTopics/t/true/0/1/0/default-group&+PublicationDateLong/asc>.

Програма «Горизонт 2020» є найбільшою програмою досліджень та інновацій в ЄС, яка розрахована на 7 років (2014-2020 рр.). Згідно з наказом Міністерства освіти і науки України від 13.03.2015 р. № 285 було сформовано національну та регіональну мережу контактних пунктів рамкової програми ЄС з досліджень та інновацій «Горизонт 2020», яка налічує 37 національних пунктів та 6 регіональних. Серед них є національні пункти у м. Харкові, зокрема:

– Інститут проблем машинобудування ім. А.М. Підгорного НАН України за напрямком «Безпечна, чиста та ефективна енергетика»;

– Національний аерокосмічний університет ім. М.С. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» за напрямком «Розумний, екологічно чистий, інтегрований транспорт».

Висновки: за рахунок Європейських фондів та фінансових інструментів Європейської комісії, а також Європейських банків-партнерів та організацій переважно здійснюється цільове фінансування з метою зміцнення економічної системи України та надання доступу МСП до фінансових ресурсів. Разом з тим, завданням цих програм стають і формування бізнес середовища для МСП, підтримка виходу МСП на зовнішні ринки та поліпшення умов для конкурентоспроможності, а також фінансування інших пріоритетних напрямів розвитку економіки відповідно до вимог ЄС.

З перелічених 13 програм інформацію та підтримку МСП можуть одержати: в партнерських фінансових установах – 8; в офісах міжнародних організацій – 3; в інституціях бізнес оточення – 2. Фактично таке представництво суб'єктів фінансової підтримки є занадто складне для спілкування, призводить до появи посередництва та корупційності доступу. Виходом може бути представництво всіх організацій в системі сформованих інноваційних центрів в містах України, або тимчасово, до їх формування, в центрах адміністративних послуг.

#### **Недоліками програм іноземного фінансування:**

1. обмежене коло офісів в яких можливо отримати фінансування;
2. обмежений перелік програм та об'єктів закупівлі на які спрямовано фінансування;
3. обмежений перелік консультативних офісів, тренінгових програм та інших форм консультативної підтримки;
4. відсутність обов'язків щодо розгляду заявок представництвами міжнародних організацій;
5. відсутність на регіональних рівнях обов'язкового формування офісів, наближених до суб'єктів господарювання за окремими виключеннями;
6. відсутність реальних консультативних пунктів при наявності інформації організаторів відповідних програм про формування регіональних офісів.

**Пропозиції щодо удосконалення системи організації іноземного фінансування МСП та ініціювання змін законодавства:**

Прийняття Закону України «Про порядок організації іноземної підтримки підприємців, в тому числі МСП та інноваційного підприємництва»;

- передбачити обов'язкову транспарентність відповідних порядків іноземної допомоги та охоплення офісами Програм іноземної підтримки МСП (через представників) всіх регіонів України;
- в Законі України «Про порядок організації іноземної підтримки підприємців, в тому числі МСП та інноваційного підприємництва» передбачити фінансування регіональних пріоритетних напрямків в діяльності МСП та інших суб'єктів господарювання;
- залучити до відповідного представництва центри адміністративних послуг;
- після формування в містах інноваційних центрів підтримки підприємництва покласти представництво по цим програмам на них.

**4.2.2. Державне фінансування МСП та інноваційних структур**

Державна інноваційна фінансово-кредитна установа (далі – ДІФКУ).

Відповідно до Статуту Державної інноваційної фінансово-кредитної установи, затвердженої Постановою КМУ «Питання Державної інноваційної фінансово-кредитної установи» від 15 червня 2000 р. № 979<sup>1</sup> цей орган надає фінансову підтримку інноваційній діяльності будь-яких суб'єктів інноваційної діяльності, що фактично свідчить про основне завдання установи, яке полягає у підтримці науково-технічної діяльності суб'єктів господарювання.

Серед відмічених у статуті основних завдань та повноважень ДІФКУ є такі, які можна віднести до опосередкованої підтримки підприємництва, а саме:

- організація на конкурсних засадах відбору інноваційних та інвестиційних проектів і програм для їх фінансової підтримки;
- фінансування за рахунок власних та залучених коштів науково-технічних і маркетингових досліджень, конструкторсько-технологічних та інших проектних робіт, науково-технічного пошуку, а також інноваційних та інвестиційних проектів і програм;
- кредитування і фінансування відповідно до законодавства науково-технічні і маркетингові дослідження, конструкторсько-технологічні та інші проектні роботи, науково-технічний пошук, а також інноваційні та інвестиційні проекти і програми;
- та інші.

Разом з тим серед повноважень ДІФКУ, передбачених статутом, тільки одне повноваження, закріплене в абз.10 п. 8, безпосередньо спрямоване на надання підтримки МСП: «Участь у розробленні та здійсненні комплексу заходів організаційного, фінансового, економічного і правового характеру з метою забезпечення розвитку підприємництва, підтримки малого та середнього бізнесу в науково-технічній та інноваційній діяльності».

Згідно з Порядком формування і використання коштів ДІФКУ, затвердженої Наказом Державного агентства України з інвестицій та інновацій від 23.10.2008 р. №88<sup>2</sup> кошти, які отримує ДІФКУ із Державного бюджету України використовуються, якщо законом про Державний бюджет України не встановлено інше, на надання суб'єктам інноваційної діяльності для реалізації ними інноваційних проектів фінансової підтримки.

Фінансова підтримка інноваційних проектів шляхом надання кредитів чи передання майна у лізинг здійснюється за умови наявності гарантій повернення коштів у вигляді застави майна, договору страхування, банківської гарантії, договору поруки тощо. Також у даному нормативно-правовому акті встановлено, що ДІФКУ здійснює кредитування на умовах забезпеченості, повернення, строковості, платності та цільового характеру використання на період до трьох років, а також самостійно встановлює відсоткові ставки, які зазначаються в кредитному договорі.

<sup>1</sup> Офіційний вісник України від 07.07.2000 р., № 25, стор. 90, стаття 1048.

<sup>2</sup> Офіційний вісник України від 28.11.2008 р., № 88, стор. 124, стаття 2963.

Постановою КМУ від 18 березня 2015 року № 196<sup>1</sup> було затверджено Порядок підготовки, оцінки та відбору інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку, що можуть реалізовуватися за рахунок коштів Державного фонду регіонального розвитку. Згідно п. 6 цього Порядку інвестиційні програми і проекти повинні відповідати одній з таких умов:

- 1) відповідність пріоритетам, визначеним у Державній стратегії регіонального розвитку, стратегіях розвитку регіонів та у планах заходів з їх реалізації;
- 2) впровадження інвестиційних програм і проектів як проектів співробітництва територіальних громад;
- 3) підтримка добровільно об'єднаних територіальних громад.

Крім того, цією ж Постановою було закріплено Порядок використання коштів Державного фонду регіонального розвитку, в якому вказано, що обсяг коштів даного Фонду затверджується законом про Державний бюджет України на відповідний рік.

Згідно з ст. 24-1 Бюджетного кодексу України<sup>2</sup> центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної регіональної політики, утворює комісію для оцінки та відбору програм і проектів, до складу якої входять члени Комітету Верховної Ради України з питань бюджету за рішенням цього комітету (чисельністю не менше 50 відсотків складу такої комісії). Таким центральним органом є Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України.

Відповідно до Розпорядження КМУ «Про затвердження переліку інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку, що можуть реалізовуватися у 2017 році за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку» від 7 червня 2017 р. № 439-р<sup>3</sup>, який затверджується щорічно, зокрема, у Харківській області передбачено виділення коштів на регіональні заклади освіти, охорони здоров'я та пам'ятки культури.

У перелічених вище нормативно-правових актах до повноважень зазначених державних органів прямо не передбачається підтримка МСП.

**Український фонд підтримки підприємництва** був заснований на підставі Постанови КМУ від 28 грудня 1991 р. № 381 «Про створення Українського національного фонду підтримки підприємництва і розвитку конкуренції». У 1995 році був перетворений на Український фонд підтримки підприємництва Постановою КМУ від 27 серпня 1995 р. № 687. Крім того Український фонд підтримки підприємництва діє на підставі Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» від 22.03.2012 р. та Указу Президента України «Про державну підтримку малого підприємництва»<sup>4</sup> від 12.05.1998.

Відповідно до Постанови КМУ від 28 грудня 1991 р. № 381. Фонд є некомерційною організацією і не має за мету своєї діяльності отримання прибутку, є юридичною особою, має самостійний баланс і діє на підставі законодавства та свого Статуту, що затверджується Державною службою з питань регуляторної політики та розвитку підприємництва.

Основними завданнями Фонду є:

- сприяння реалізації державної політики розвитку підприємництва шляхом залучення й ефективного використання фінансових ресурсів на поворотній і безповоротній основі, фінансування цільових програм та проектів, часткової сплати відсотків за видані підприємцям кредити установами банків;
- співробітництво з міжнародними, іноземними та українськими фінансовими організаціями у питаннях розвитку підприємництва;
- участь у реалізації міжнародних договорів у частині фінансового забезпечення розвитку підприємництва в Україні;
- участь в утворенні організацій, що мають за мету надання підтримки підприємству.

Для реалізації основних завдань Українського фонду підтримки підприємництва використовуються кошти, передбачені Державним бюджетом на фінансову підтримку підприємництва. Кошти Фонду (в тому числі в іноземній валюті) формуються за рахунок джерел, передбачених Статутом цього Фонду.

<sup>1</sup> *Офіційний вісник України* від 24.04.2015 р., № 30, стор. 65, стаття 886.

<sup>2</sup> *Офіційний вісник України* від 13.08.2010 р., № 59, стор. 9, стаття 2047.

<sup>3</sup> *Урядовий кур'єр* від 06.07.2017 р. № 123.

<sup>4</sup> *Офіційний вісник України* офіційне видання від 28.05.1998 р., № 19, стор. 15, стаття 676.

Згідно Статуту Українського фонду підтримки підприємництва<sup>1</sup> для вирішення своїх завдань він здійснює такі види діяльності:

- надання фінансово-кредитної підтримки на умовах кредиту (платність, строковість, поворотність, забезпеченість, цільове використання) через уповноважені банки відповідно до чинного законодавства України;

- надання безпроцентної позики на поворотній основі;

- часткова компенсація відсоткової ставки за отриманими суб'єктами підприємницької діяльності кредитами в банках та інших фінансово-кредитних установах на платній/безоплатній, поворотній/ безповоротній основі;

- та інші.

Відповідно до Закону України «Про розвиток та державну підтримку МСП» від 22.03.2012 р. № 4618-VI кошти Фонду формуються за рахунок бюджетних коштів, добровільних внесків фізичних і юридичних осіб, у тому числі іноземних. Порядок використання коштів для фінансової державної підтримки суб'єктів МСП визначається КМУ.

На офіційному сайті Українського фонду підтримки підприємництва<sup>2</sup> вказано 3 основні напрямки діяльності:

- впровадження заходів щодо реалізації Національної програми сприяння розвитку малого підприємництва в Україні;

- реалізація регіональної політики сприяння розвитку малого підприємництва;

- запровадження ефективних кредитно-гарантійних механізмів фінансування суб'єктів малого підприємництва.

При цьому остання національна програма висвітлена на сайті є за 2012 рік, а останній звіт про діяльність – за 2013 рік. Крім того, задекларовані програми бізнес-навчання, стартапів та фінансової підтримки, однак будь-яка інформація про їх реалізацію відсутня.

**Український державний фонд підтримки фермерського господарства** є державною бюджетною установою, яка виконує функції з реалізації державної політики щодо підтримки становлення і розвитку фермерських господарств, є юридичною особою, має самостійний баланс, реєстраційні рахунки в органах Державного казначейства. Він є правонаступником Українського державного фонду підтримки селянських (фермерських) господарств, утвореного відповідно до розпорядження КМУ від 27 червня 1991 року № 83 та постанови КМУ від 14 березня 1992 року № 133 «Про деякі питання розвитку селянських (фермерських) господарств», і належить до сфери управління Міністерства аграрної політики України.

Статут був затверджений Наказом Міністерства аграрної політики України № 119 від 02.04.2004 р.

Основними напрямками діяльності Укрдержфонду є:

- надання фінансової підтримки фермерським господарствам через регіональні відділення Укрдержфонду;

- визначення розміру потреби у коштах для фінансової підтримки фермерських господарств.

Кошти Укрдержфонду формуються за рахунок:

- коштів Державного бюджету України, передбачених на фінансову підтримку фермерських господарств;

- коштів, що надходять від повернення державної фінансової допомоги фермерським господарствам, наданих за рахунок коштів Державного бюджету України.

Звіт про діяльність на офіційному сайті Український державний фонд підтримки фермерського господарства відсутній.

**Харківський регіональний фонд підтримки підприємництва** створений у липні 1999 року згідно з розпорядженням голови Харківської облдержадміністрації на виконання Указу Президента України «Про державну підтримку малого підприємництва» від 12.05.98 р. № 456. Фонд є некомерційною, неприбутковою організацією. Згідно Статуту Харківського регіонального фонду підтримки підприєм-

---

<sup>1</sup> Статут Українського фонду підтримки підприємництва. URL: <http://ufpp.gov.ua/content/statut2012.pdf>.

<sup>2</sup> Офіційний сайт Українського фонду підтримки підприємництва. URL: <http://ufpp.gov.ua/>.

ництва<sup>1</sup> Фонд належить до спільної власності територіальних громад сіл, селищ, міст Харківської області, є бюджетною установою та не має на меті одержання прибутку. Органом, що здійснює управління майном Фонду, є Харківська обласна рада.

Завданнями Фонду є:

- сприяння реалізації державної політики розвитку підприємництва шляхом залучення й ефективного використання фінансових ресурсів на зворотній і безповоротній основі, фінансування цільових програм та проектів, часткової сплати відсотків за кредити, видані підприємцям установами банків;
- співробітництво з міжнародними, іноземними та українськими фінансовими організаціями у питаннях розвитку підприємництва;
- участь у реалізації міжнародних договорів у частині фінансового забезпечення розвитку підприємства у Харківському регіоні;
- участь у створенні організацій, що мають на меті надання підтримки підприємству.

Майно Фонду є спільною власністю територіальних громад сіл, селищ, міст Харківської області та закріплено за Фондом на праві оперативного управління.

Джерелами формування майна та коштів Фонду є:

- грошові та матеріальні цінності, передані обласною радою;
- дотації з бюджетів різних рівнів;
- кошти міжнародних фінансових організацій, у тому числі у рамках міжнародної технічної допомоги;
- надходження від надання платних послуг відповідно до чинного законодавства України;
- добровільні внески підприємств, установ, організацій, благодійних фондів і приватних осіб у вигляді грошових і матеріальних цінностей;
- інші джерела, не заборонені чинним законодавством України.

Фонд очолює директор, який призначається на посаду на умовах контракту та звільняється з посади рішеннями Харківської обласної ради в установленому порядку.

Персональний склад наглядової ради Фонду затверджується розпорядженням голови Харківської обласної державної адміністрації.

Згідно офіційного сайту Харківського регіонального фонду підтримки підприємництва<sup>2</sup> станом на 01.07.2017 р. з обласного бюджету було виділено 680,2 тис. грн. Рішенням Харківської обласної ради від 05.05.2017 р. №447-VII було виділено кошти в сумі 400 тис. грн. для надання бюджетних позичок суб'єктам підприємницької діяльності. Крім того було продовжено реалізацію комплексної освітньої програми «Школа малого бізнесу», а також проведено 3 відкритих семінари, зустріч з підприємцями та представниками Головного управління Державної фіскальної служби України в Харківській області та інтернет-конференції.

**Недоліки фінансування МСП за рахунок державного та місцевого бюджету, кошти окремих українських організацій:**

- а) обмежене коло офісів в регіонах для підтримки програм розвитку МСП, яке заважає сприянню отримання фінансування;
- б) обмежений перелік програм розвитку МСП на які спрямовано фінансування;
- в) обмежений перелік консультативних офісів та тренінгових програм та інших форм консультативної підтримки;
- г) відсутність на регіональних рівнях обов'язкового формування офісів, наближених до суб'єктів господарювання за окремими виключеннями;
- г) відсутність реальних консультативних пунктів відповідних програм розвитку МСП.

<sup>1</sup> Статут Харківського регіонального фонду підтримки підприємництва. URL: <http://www.kharkiv.biz.ua/ustav-i-sovet-hrffp/>

<sup>2</sup> Офіційний сайт Харківського регіонального фонду підтримки підприємництва. URL: <http://www.kharkiv.biz.ua/>

### **Пропозиції щодо правового регулювання фінансової підтримки МСП:**

Ініціювати прийняття змін до Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва» про таке:

- передбачити, як варіант, спільність правових механізмів формування мережі офісів підтримки МСП з офісами, що будуть представляти іноземне фінансування;
- в змінах Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва» передбачити фінансування регіональних пріоритетів в діяльності МСП та інших суб'єктів господарювання;
- залучити до відповідного представництва центри адміністративних послуг;
- після формування в містах інноваційних центрів підтримки підприємництва представництво покласти на них.

## **4.3. ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО**

Малий та середній бізнес є невід'ємною складовою існування та розвитку сучасної економіки. Сьогодні для гарантування успішного розвитку економіки необхідний конструктивний діалог між владою та бізнесом. Підприємство може стати джерелом ефективного розвитку економіки за умови певних зусиль як з боку суб'єктів господарювання, так і з боку держави. Однією з форм їх взаємодії є партнерські відносини.

Основними формами взаємодії держави та бізнесу, які у тій чи іншій мірі розвинуті на сьогодні, є насамперед:

- державно-приватне партнерство;
- співпраця з розвитку кластерів і технопарків;
- партнерство на місцевому рівні щодо підтримки ініціатив МСП у розбудові соціальної інфраструктури міста.

Однією із реальних і цілком перспективних форм співробітництва між органами місцевого самоврядування (або державної влади) і приватного сектору з метою проведення господарської діяльності у сферах, визначених ст. 4 Закону України «Про державно-приватне партнерство», є договори державно-приватного партнерства. У наукових працях підкреслюється, що правильніше його називати публічно-приватним партнерством, оскільки однією зі сторін таких договорів можуть виступати не тільки органи державної влади, а і органи місцевого самоврядування, які представляють разом публічний інтерес (територіальної громади), є публічною владою, але не державною. Проте у Законі закріплено поняття **державно-приватного партнерства**: «Державно-приватне партнерство – співробітництво між державою Україна, Автономною Республікою Крим, територіальними громадами в особі відповідних державних органів та органів місцевого самоврядування (державними партнерами) та юридичними особами, крім державних та комунальних підприємств, або фізичними особами - підприємцями (приватними партнерами), що здійснюється на основі договору в порядку, встановленому цим Законом та іншими законодавчими актами, та відповідає ознакам державно-приватного партнерства, визначеним цим Законом».

Питання щодо державно-приватного партнерства стало одним із головних пріоритетів урядових стратегічних програм розвитку розвинених країн, індикатором успішної взаємодії бізнесу та державної влади.

З метою стимулювання розвитку МСП та стартапів у м. Харків органам місцевого самоврядування доцільно використовувати форму державно-приватного партнерства, визначаючи приватним партнером перспективні МСП і даючи таким чином поштовх для зростання їх діяльності. Тим паче, що державно-приватне партнерство базується на принципах довгострокового співробітництва (від 5 до 50 років), що може забезпечити сталий поступальний розвиток певного напрямку, сфери, сегменту ринку в м. Харків.

Окремі органи місцевого самоврядування в Україні уже почали цей процес поживлення державно-приватного партнерства, наприклад, Ужгородська міська рада прийняла Програму підтримки та парт-

нерства між Ужгородською міською радою та суб'єктами малого і середнього бізнесу на 2017–2018 роки (Рішення Ужгородської міської ради м. Ужгород). Хорошим прикладом також може бути Київська міська рада, яка розробила цілу програму розвитку підприємництва. Так, рішенням Київської міської ради «Про затвердження Комплексної київської міської цільової програми сприяння розвитку підприємництва, промисловості та споживчого ринку на 2015–2018 роки» від 16 квітня 2015 року № 409/1274 передбачено надання підтримки для створення та розвитку об'єктів інноваційної інфраструктури на засадах державно-приватного партнерства і створення умов для комерціалізації інновацій (бізнес-інкубаторів, програм підтримки стартапів, коворкінг-центрів): надання в оренду вільних приміщень комунальної власності міста на конкурентних засадах, промоція соціально важливих проектів, у тому числі шляхом розміщення зовнішньої реклами та реклами на транспорті, впровадження освітніх програм «Успішний стартап. Будуємо новий бізнес».

Розвиток МСП в ринковій економіці залежить від формування ефективних взаємовідносин у системі держава-бізнес, цілями яких мають бути як забезпечення продовольчої безпеки, нарощування експортного потенціалу, наповнення державного бюджету країни, так і впровадження підприємницьких ініціатив МСП.

Основні засади здійснення співробітництва між органами державної влади, місцевого самоврядування і приватним сектором визначаються низкою базових законодавчих і нормативно-правових актів, серед яких, зокрема, ГК України, Податковий кодекс України, Закон України «Про державно-приватне партнерство», Концепція розвитку державно-приватного партнерства в Україні на 2013–2018 рр., схвалена розпорядженням КМУ від 14 серпня 2013 р. № 739-р.

Механізм інвестиційного державно-приватного партнерства передбачає, що держава являється замовником послуг. Саме держава визначає умови такого співробітництва, створює можливості прийняття управлінських рішень для приватного сектора, при цьому об'єкт інвестування залишається у державній власності.

У світовій практиці класифікації моделей державно-приватного партнерства прийнято виділяти такі їх форми:

- контракти як адміністративний договір між органом місцевого самоврядування та приватним партнером на здійснення суспільно необхідних видів діяльності;
- оренда, яка в залежності від визначених договором умов може передбачити викуп державного чи муніципального майна;
- концесія, яка передбачає надання державою права приватному партнеру протягом певного часу виконувати обумовлені договором функції і наділяє його відповідними повноваженнями для забезпечення ефективного функціонування об'єкта концесії; концесія завжди передбачає повернення предмета договору державному партнеру, а право власності на вироблену продукцію залишається за приватним партнером<sup>1</sup>.

Основними напрямками проектів, що реалізуються через механізми державно-приватного партнерства є:

- проекти у сфері інфраструктури (будівництво комунальної інфраструктури, об'єктів нерухомості, комунальних споруд);
- проекти у сфері послуг (підтримка малозабезпечених шарів населення, освіта і робочі місця, імідж території)<sup>2</sup>.

Основними причинами, що перешкоджають розвитку МСП є недосконалість механізму партнерства між державою та малими підприємствами.

Відповідно до Концепції розвитку державно-приватного партнерства в Україні на 2013–2018 рр., затвердженої розпорядженням КМУ від 14 серпня 2013 р. № 739-р, основними причинами уповільнення розвитку державно-приватного партнерства є:

- недостатній рівень уваги держави до реалізації політики у сфері державно-приватного партнерства і недосконалість системи управління розвитком такого партнерства;

<sup>1</sup> Шарингер, Л. Новая модель инвестиционного партнерства государства и частного сектора. *Мир перемен*. 2004. № 2. С. 13.

<sup>2</sup> Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики, 2011, № 4(16) С. 44

– відсутність у сфері державно-приватного партнерства дієвих заходів із створення умов для його розвитку, а також чіткого розмежування повноважень між органами державної влади та координації їх діяльності;

– наявність галузевих особливостей провадження господарської діяльності і складність умов довгострокового та взаємовигідного співробітництва між державою і приватними партнерами;

– низький рівень інституційної спроможності органів державної влади і приватного сектору до впровадження державно-приватного партнерства;

– низький рівень довіри громадян до органів державної влади та обізнаності з питань переваг реалізації інвестиційних проектів на засадах державно-приватного партнерства, недостатній рівень поінформованості населення про переваги і ризики застосування механізмів такого партнерства, неналежне кадрове забезпечення органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування фахівцями у сфері державно-приватного партнерства, недостатній обсяг фінансування реального сектору економіки;

– несприятливий інвестиційний клімат і складність умов провадження підприємницької діяльності під час реалізації проектів державно-приватного партнерства;

– наявність проблем у відносинах між органами державної влади і приватним сектором під час проведення погоджувальних процедур, захисту прав власності інвесторів, розв'язання господарських спорів;

– складність механізму надання державної підтримки для реалізації довгострокових інвестиційних проектів за участю приватних партнерів;

– відсутність ефективного механізму надання державної підтримки у сфері державно-приватного партнерства;

– неузгодженість нормативно-правової бази з питань державно-приватного партнерства;

– недосконалість механізму тарифного регулювання та економічна необґрунтованість тарифів.

На наш погляд, окремими пріоритетними сферами застосування державно-приватного партнерства, які мають відношення до МСП, є:

– виробнича інфраструктура і високотехнологічне виробництво (транспорт і зв'язок, транспортна інфраструктура, енергетичний сектор, машинобудування);

– агропромисловий комплекс (ринкова та виробнича інфраструктура);

– будівництво і житлово-комунальне господарство (реалізація соціально значущих інфраструктурних проектів, будівництво, реконструкція та технічне переоснащення у сферах теплопостачання, централізованого водопостачання і водовідведення, підвищення ресурсо та енергоефективності, поведження з побутовими відходами, упорядження територій тощо);

– соціальний захист населення (охорона здоров'я, освіта, культура, туризм і спорт);

– наукова, науково-технічна, інноваційна та інформаційна сфери;

– розвиток природно-заповідного фонду.

В цих пріоритетних напрямках, будь-яким способом можуть бути започатковані інноваційні проекти, в тому числі за участі МСП, так само, як і в більшості з основних сфер державно-приватного партнерства відповідно до статті 4 Закону «Про державно-приватне партнерство».

Особливості державно-приватного партнерства у порівнянні з іншими механізмами фінансування полягають у тому, що партнери переслідують різні цілі, вирішують свої конкретні завдання, сторони мають різні мотивації. Держава зацікавлена у зростанні обсягів і поліпшенні якості надаваних послуг інфраструктурних і соціально орієнтованих галузей населенню і економічним агентам. Приватний сектор прагне стабільно одержувати й збільшувати прибуток<sup>1</sup>. Одним із головних принципів такого партнерства є узгодження інтересів державних та приватних партнерів з метою отримання взаємної вигоди.

У рамках державно-приватного партнерства приватні партнери можуть зменшити витрати, пов'язані з експлуатацією та утриманням обладнання, за рахунок економії на масштабах виробництва, впровадження інновацій, більш гнучкої системи постачання або через скорочення накладних витрат. Таким чином, за допомогою державно-приватного партнерства здебільшого можна надавати послуги з більшою ефективністю витрат у порівнянні з традиційними підходами<sup>2</sup>.

<sup>1</sup>Брайловський І. А. Інтереси та переваги держави в проектах державно-приватного партнерства. *Економічний аналіз*. 2013 рік. Том 14. № 2. С. 234.

<sup>2</sup>Брайловський І. А. Інтереси та переваги держави в проектах державно-приватного партнерства. *Економічний аналіз*. 2013 рік. Том 14. № 2. С. 235.

**Висновок.** Для підвищення ефективності і сприяння участі МСП в державно-приватному партнерстві, необхідно усунути фактори, що перешкоджають цьому процесу. Частина проектів по державно-приватному партнерству доцільно буде здійснювати виключно серед МСП. При укладанні договорів за проектами державно-приватного партнерства, пов'язаних з орендою державного або муніципального майна, перевага повинна надаватися пріоритетним для регіону напрямкам діяльності, пов'язаних з вирішенням соціальних проблем. У цьому випадку орендна плата може бути значно знижена.

**Недоліки застосування Закону України «Про державно-приватне партнерство» задля підтримки МСП:**

- відсутність преференцій для МСП при участі у державно-приватному партнерстві, що на нашу думку є обов'язковим;
- відсутність розмежування МСП та великих підприємств при здійсненні державно-приватного партнерства, що також є неприпустимим, бо взагалі МСП не в змозі конкурувати за право участі в проектах, які пропонуються державою, з великими підприємствами в силу недостатності власного капіталу, тому для МСП повинні бути створені спрощені умови такої співучасті на відміну від великих підприємств.

**Пропозиції щодо застосування державно-приватного партнерства за участі МСП:**

Залучення МСП в проекти державно-приватного партнерства таким способом:

- шляхом спрощення процедур публічних закупівель;
- шляхом покладання на центри адміністративних послуг функцій з підготовки документів для МСП для прийняття участі в конкурсах, організованих державою і органами місцевого самоврядування;
- зниження вартості орендної плати;
- внесення відповідних змін в Закон України «Про державно-приватне партнерство».

# РОЗДІЛ 5. ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ОКРЕМИХ ЗАСОБІВ ПІДТРИМКИ МСП ТА РЕАЛІЗАЦІЇ СТАРТАПІВ В М. ХАРКОВІ

## 5.1. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОНСУЛЬТАТИВНОЇ ПІДТРИМКИ МСП ТА СТАРТАПІВ

Хоча в Україні уже більше, ніж десятиліття періодично відновлюється тренд на розповсюдження інформації про інвестиційну та інноваційну діяльність, на практиці виявляється, що досі більшість розробників, стартапів, малих підприємств не знайомі достатньою мірою з механізмами захисту прав інтелектуальної власності, спрощеного порядку надання адміністративних послуг, комерціалізації та освоєння інноваційних продуктів.

У зв'язку з цим до сьогодні дуже актуальною залишається інформаційно-консультативна підтримка МСП та стартапів, особливо для осіб, які вперше мають справу з відкриттям та розвитком стартапу. У такій ситуації необхідно популяризувати не тільки ідею підприємництва як такої, а й увесь цикл необхідної підтримки стартапів та МСП. Поки що реально інформаційно-консультативну функцію виконують, у першу чергу, приватні інноваційні структури на зразок бізнес-інкубаторів, інноваційних центрів, ІТ-кластерів, стартап-шкіл тощо. Такі суб'єкти проводять низку відкритих лекцій, воркшопів, семінарів менторів та цілі курси з просування стартап-ідеї, організації бізнесу, ІТ права тощо. Проте у такому стихійному ініціативному русі «самопоміги» інноваційних суб'єктів, представлених, в основному, ринком ІТ, залишається відкритим питання належної якості інформаційно-консультативної підтримки та освітнього компоненту. Звичайно, у такій сфері при пошуку менторів і конкретних лекторів більше орієнтуються не стільки на освіту, як на їхній особистий досвід та відповідний авторитет у певній сфері, проте потрібно також, щоб такі особи бачили цілісну картину процесу і розуміли українські як економічні, так і юридичні реалії.

**Таким чином,** з боку органів державної влади та місцевого самоврядування потрібна більша зацікавленість та реальна допомога у наданні якісних професійних консультацій та іншої підтримки патентних повірених, юристів, економістів, маркетологів тощо. Звичайно, організація таких заходів, як Ярмарки Стартапів, сприяє налагодженню зв'язків різних зацікавлених осіб, проте окремі заходи повинні бути систематичні, з одного боку, а з іншого – мати постійно діючий об'єднаний центр на зразок інвестиційно-інноваційного центру при Харківській міській раді або НП – партнер міської ради, який здатен надати найбільш кваліфіковані консультації, допомогти у проведенні спеціалістами оцінки об'єктів права інтелектуальної власності, виробити маркетингову стратегію просування продукту МСП чи стартапу та вдало його комерціалізувати.

При цьому необхідно організувати доступність важливої для кожного МСП чи стартапу інформації на популярних, централізованих ресурсах на зразок сайтів Департаментів Харківської міської ради. Наприклад, зараз на сайті Департаменту адміністративних послуг та споживчого ринку ведеться рубрика «Харків індустріальний» із бізнес-навігатором по підприємствам та кластерам, а також сервісом онлайн-допомоги підприємцям, а Управління інноваційного розвитку та іміджевих проєктів Департаменту у справах сім'ї, молоді та спорту Харківської міської ради веде сайт «Invest Kharkiv». Доцільно цей напрямок розвивати за принципом «єдиного вікна», тобто узагальнення в одному місці потрібних ресурсів та сервісів. Треба реорганізувати сайт, присвячений інвестуванню, розміщувати на ньому дайджест, інформаційні статті та інтерв'ю, новини та анонси цікавих для МСП і стартапів подій, зустрічей з популярними менторами, лекторами тощо. Таким чином на платформі цього сайту можна розширити контент інноваційною тематикою і сайт «Харків інвестиційний перетворити у «Харків інвестиційний та інноваційний».

### **Щодо відповідності такого напряму законодавству України**

Відповідно до ст. 18 Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» видами інформаційної державної підтримки можуть вважатися:

1. створення та забезпечення функціонування державних, регіональних і місцевих інформаційних систем, інформаційно-телекомунікаційних мереж, сприяння започаткуванню підприємницької діяльності за допомогою Інтернету;

2. надання інформації:

– стан виконання державних, регіональних і місцевих програм розвитку МСП та рівень ефективності державної підтримки;

– про стан розвитку МСП;

– про об'єкти інфраструктури підтримки МСП;

– іншої інформації (економічної, правової, статистичної, виробничо-технологічної, з питань маркетингу), необхідної для забезпечення розвитку суб'єктів МСП.

У зв'язку з існуючим станом в інформаційному просторі щодо діяльності МСП в Стратегії 2020 відмічені наступні проблеми:

Напрямок 1 щодо створення сприятливого середовища для розвитку МСП передбачає наявність наступних проблем:

1) збирається та оприлюднюється недостатня кількість інформації про стан та розвиток МСП. Статистичні показники та їх якісний аналіз є необхідною умовою для формування ефективної державної політики у сфері розвитку підприємництва;

2) єдиним офіційним джерелом з вільним доступом до актуальних статистичних даних щодо розвитку МСП є Держстат. Більшість статистичних даних стосується юридичних осіб, значно менше інформації про фізичних осіб – підприємців;

3) показники ДФС повинні оприлюднюватися згідно із законодавчими критеріями щодо підприємництва. Крім того, показники щодо кількості суб'єктів МСП, які збираються, обробляються ДФС та Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, відрізняються;

4) передбачається створення єдиної системи показників з відкритим доступом для відстеження стану та розвитку МСП, зокрема шляхом залучення до створення та забезпечення функціонування такої системи центральних і місцевих органів виконавчої влади (Держстат, Мінекономрозвитку, НБУ, ДФС та інші) та органів місцевого самоврядування.

Для вирішення існуючих проблем, пропонується Напрямок 4 щодо популяризації культури та розвитку навчання підприємницьким навичкам, який передбачає:

– забезпечення розвитку та популяризації культури підприємництва;

– участь у проведенні Глобального моніторингу підприємництва;

– проведення на постійній основі Європейського тижня МСП в Україні;

– стимулювання до навчання протягом усього життя;

– заохочення роботодавців до навчання своїх працівників;

– активізація навчання суб'єктів МСП навичок ведення експортної діяльності;

– забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у сфері МСП;

– підтримка підприємництва для окремих категорій населення (внутрішньо переміщені особи, колишні військовослужбовці, молодь, старше покоління);

– підтримка підприємництва для окремих категорій населення (внутрішньо переміщені особи, колишні військовослужбовці, молодь, старше покоління);

– підвищення рівня фінансової грамотності;

– сприяння розвитку соціального підприємництва;

– сприяння соціальній відповідальності МСП.

### Недоліки:

- інформаційно-консультативні послуги приватних бізнес-інкубаторів, інноваційних центрів та інших суб'єктів не завжди кваліфіковані та якісні;
- розрізненість та неповнота інформації про МСП та стартапи на різних сайтах департаментів Харківської міської ради;
- заходи типу семінарів, ярмарків підтримки стартапів та МСП проводяться несистемно, не мають постійних інституцій-організаторів.

**Пропозиції:**

- удосконалити сайт «Invest Kharkiv» матеріалами, новинами, дайджестами про інноваційну діяльність та анонсами цікавих подій для МСП та стартапів і так перетворити цей сайт у «Харків інвестиційний та інноваційний»;
- створити для якісної інформаційно-консультативної допомоги МСП та стартапам Інвестиційно-інноваційний центр при Харківській міській раді.

## **5.2. НАЛАГОДЖЕННЯ КООРДИНАЦІЇ НАУКИ, ОСВІТИ І БІЗНЕСУ**

Аналізуючи сучасний стан координації науки, освіти і бізнесу у сфері інноваційної діяльності в Україні слід зауважити, що в системі взаємодії наукової громадськості, сектора освіти, бізнес-структур, органів управління відбуваються зміни, які впливають на трансформацію форм такої взаємодії. Наразі спостерігається перехід від ієрархічної системи з державними директивами до мережевої моделі взаємодії з гнучкими структурами, розвиненими комунікаційними каналами і координуванням діяльності всіх зацікавлених груп учасників.

Розуміння локальних потреб, специфічних для наукових організацій, сектора освіти і бізнес-структур, як основних споживачів наукового продукту, обумовлює необхідність забезпечення сфокусованості інтересів усіх зацікавлених груп учасників на ключових завданнях розвитку науково-технологічної сфери. Таким чином, виникає необхідність формування узгодженого бачення наукового і технологічного майбутнього у наукової громадськості, сектора освіти, бізнес-структур, органів місцевого самоврядування.

Розглядаючи проблеми координації діяльності інноваційних структур, наукових установ і закладів освіти, не можна залишити поза увагою значення функціонування технологічних парків, які є яскравими представниками взаємодії науки, освіти та бізнесу.

Технопарки функціонують переважно на основі венчурного капіталу і мають на меті створення принципово нових технологій і зразків промислової продукції, сприяючи комерціалізації досягнень технологічної революції.

Основу діяльності технопарку складає виробничо-технологічна діяльність. Для вирішення специфічних завдань, пов'язаних зі здійсненням цієї діяльності, створюються окремі юридичні особи – МСП. Мережа цих підприємств досить розгалужена, через них технопарки впроваджують нові технології у виробництво і здійснюють комерціалізацію наукових досліджень. Адже, функціонуючи ізольовано, МСП потрапляють у досить складну ситуацію, тому що вони мають дуже обмежені фінансові, технічні та інші можливості. З цієї причини такі підприємства мають тенденцію до утворення технологічних парків.

Технопарки мають впливати не тільки на економіку регіонів, структурну перебудову промисловості, але й на розвиток культурологічного середовища тих напрямків, що пов'язані з людиною, природою, суспільством.

Послугами технопарків можуть користуватися суб'єкти МСП, які знаходяться на різних стадіях комерційного освоєння наукових знань, ноу-хау і наукоємних технологій.

Концепція реформування повинна передбачати також об'єднання українського наукового потенціалу з підприємницьким тих країн, що не мають власної фундаментальної науки. У великих наукових центрах варто створювати не технопарки, а технопаркові зони, розподілені в межах усього населеного пункту. Технопаркова зона може послужити доброю базою для перетворення їх у технополіси чи інноваційні порти.

Роль технопарків виявляється у формуванні технологічної бази країни і технологічному трансфері, а також у забезпеченні конкурентоспроможності товарів і послуг. Технопарк повинен бути результатом співпраці усіх суб'єктів, від яких залежить доля регіону. Він має стати спільним підприємством, у створенні якого беруть участь регіональні і місцеві органи влади і управління, промислові підприємства, приватні підприємці та фінансові інститути.

Суб'єкти МСП можуть входити до технопарку та отримувати від нього усі функціональні можливості у сприянні для розвитку та реалізації проектів та розробок. Однак для входження до технопарку від суб'єкта МСП вимагається наявність статусу юридичної особи, що значно обмежує можливості реалізації інноваційних проектів та розробок для інноваторів.

Недоліки в діяльності українських технопарків пов'язані з вкрай недосконалою системою супроводу цієї діяльності. Комісія з технопарків не займається вдосконаленням інноваційного законодавства. Більше того, ті зміни, які були здійснені в нормативній базі щодо функціонування технопарків, призвели до віддалення їх від інноваційного процесу як елементу економічного розвитку.

Незважаючи на перелічені проблеми функціонування технопарків у вітчизняних економічних і правових реаліях, наразі в Україні нараховується 16 технопарків, із яких дійсно працюють 8.

Технопарки надають комфортні умови для ведення інноваційної діяльності, пропонують широкий спектр послуг, що підтримують і сприяють розвитку інноваційного підприємництва завдяки постійному удосконаленню матеріально-технічної, соціально-культурної, інформаційної та фінансової бази становлення і розвитку діяльності суб'єктів МСП.

Одним з перших в Україні було створено технопарк «Інститут електрозварювання ім. Є.О. Патона» (м. Київ) (далі – технопарк ІЕЗ). Бізнес-план технопарку включає проведення маркетингових досліджень, фундаментальних і прикладних досліджень, конструкторсько-технологічних робіт, розробку технологій, матеріалів і устаткування, фінансово-економічне обґрунтування організації виробництва інноваційної продукції, послуги при освоєнні та супроводі виробництва, постачання продукції на внутрішній і зовнішні ринки.

Учасниками технопарку ІЕЗ є 35 різних організацій і підприємств, з них представили і виконали інноваційні та інвестиційні проекти – ІЕЗ ім. Є.О. Патона, НТК ІЕЗ, Інженерний центр зварювання тиском ІЕЗ, ТОВ «Технопромінь», Державна організація «Науково-інженерний центр» Дуга», Науково-дослідний центр «Експловед», Державне впроваджувальне підприємство «Екотехнологія», АТ «КЗЕ-СО», Фірма «СЕЛМА», ВАТ Запорізький завод зварювальних флюсів та скловиробів, Фізико-хімічний інститут захисту навколишнього середовища і людини, ВАТ «Київський завод комунального машинобудування», ВАТ «Інгулецький гірничо-збагачувальний комбінат», Спільне українсько-російське виробниче підприємство «Дон-Лан», ВАТ «ВЕСТА-Дніпро», ВАТ «ВЕСТА ІНДАСТРІАЛ».

Організації та підприємства, які входять до складу Технопарку ІЕЗ, зберігають за собою всі права юридичних осіб і самостійно здійснюють свою господарську діяльність. При цьому вони використовують розвинену інфраструктуру ІЕЗ, його банк інформації і результати наукових досліджень.

Технологічний парк «Інститут монокристалів» (м. Харків), створений за розпорядженням Президента України у 2000 році, є одним з найбільших інноваційних підприємств у північно-східному регіоні України. До його складу входять провідні академічні установи матеріалознавчого профілю, ЗВО, науково-технологічні організації, які мають високий інноваційний потенціал та конкурентноздатні на світовому ринку розробок, зокрема НТК «Інститут монокристалів» НАН України, ЦРМБ «Харківські технології», Агентство європейських інновацій.

Основне завдання технопарку «Інститут монокристалів» – створення і виробництво високотехнологічної продукції як для потреб внутрішнього ринку, так і для збільшення експортного потенціалу України, забезпечення повного циклу «дослідження – розробка – впровадження – промисловий випуск». Одним із пріоритетних напрямків розвитку технопарку є підготовка вчених і фахівців до комерціалізації наукових розробок, створення нових технологічних підприємств малого і середнього бізнесу.

Поряд з технологічним парком «Інститут монокристалів» створено Приватне акціонерне товариство «Технологічний парк «Інститут монокристалів» (частка держави 15,9%) Місія цієї юридичної особи – підтримка інновацій у науково-технологічній сфері.

Зважаючи на це, є підстави для визначення відсутності системних зв'язків у структурі технопарку між його учасниками та партнерами. Технопарки мають гарантований відповідними законодавчими актами держави спеціальний режим діяльності, що робить їх особливо привабливими для співпраці з підприємствами малого і середнього бізнесу.

Правовий механізм освоєння різних науково-інноваційних розробок за участі суб'єктів МСП може виглядати наступним чином. Учасниками технопарку можуть бути не лише суб'єкти МСП, дослідні установи, промислові товариства, а й ЗВО. Зокрема, таким прикладом є технопарк «Текстиль» (м. Херсон), до складу якого входять: Херсонський національний технічний університет, Асоціація вівцеводів

та козоводів України, Херсонська ТПП, Інститут тваринництва степових районів «Асканія-Нова», Херсонський державний аграрний університет, ТОВ «Бородіно-А».

Одним із основних способів поліпшення стану інноваційної економіки України є максимально швидкий розвиток малого підприємництва в науці, і, особливо, в університетському середовищі. Як показує світовий досвід створення і розвитку НП, достатній ефект можна отримати тільки при залученні в даний процес вузівської інфраструктури, що забезпечує постійну кадрову політику і активно включає в процес інновацій найбільш динамічну частину суспільства: студентську молодь, яка намагається досягти найвищих досягнень в освіті, кар'єрі і бізнесі. Цей сектор є найбільш динамічним і вимагає невеликих капіталовкладень.

Найбільш ефективна комерціалізація інноваційних проектів МСП можлива при взаємодії з технопарками за рахунок пільгових митних режимів щодо ввозу імпортного обладнання для виконання проектів парків, пільг з надання приміщень в оренду.

Особливу увагу слід звернути на досвід діяльності технологічних парків поза межами України. Один з найуспішніших технопарків у світі створено в передмісті Кракова. У 1997 році була заснована компанія для управління спеціальною економічною зоною у Кракові. Вона не мала активів, капіталів або землі для інвестування. Зараз Краківський технологічний парк – це процвітаючий бізнес-район: більш ніж 160 прибуткових інвестпроектів дали 18 тис. нових робочих місць. Крім податкових пільг та інвестицій у привабливі проекти, в технопарку існує так званий бізнес-інкубатор, де випускники вузів можуть реалізувати свої найсміливіші ідеї. На це вони отримують початковий капітал і три роки безкоштовної оренди приміщень та обладнання (<http://www.kpt.krakow.pl/en/>).

До того ж в межах процесу розширення ЄС, Австрією спільно з Чехією, Словаччиною та Угорщиною реалізовано проект «Знищення кордонів у свідомості». Ключове місце в цьому проекті займають дев'ять технопарків (Доберсберг, Дрозендорф, Ретц, Хоенау, Брюк ам Ляйта, Гмюнд, Літшау, Лаа та Вайтра), завдяки яким відбувається розбудова економічних, соціальних та культурних зв'язків у прикордонних регіонах.

Ще одним прикладом співробітництва є Транскордонний технопарк Гмюнд-Чеське Веленіце, який розташований на кордоні між Австрією та Чехією і має загальну площу 830 тис. кв. м (330 тис. кв. м на території Австрії та 500 тис. кв. м. у Чехії). Цей технопарк утворено фірмою WEG Wirtschaftspark-Entwicklungs-Gesellschaft m.b.H., яка зареєстрована у формі товариства з обмеженою відповідальністю відповідно до чинного законодавства Австрії. Створення Транскордонного технопарку стало можливим завдяки спеціальній угоді між урядами Австрійської Республіки та Чеської Республіки, в якій обумовлено режим його функціонування.

Діяльність цього технопарку сконцентрована на розбудові економічного співробітництва австрійських та чеських фірм. Поєднання переваг відносно дешевої чеської робочої сили та авторитету австрійської якості готової продукції, зробило це місце досить привабливим для інвесторів. Зараз у технопарку розташовано фірми, що працюють у галузях машинобудування, телекомунікації, програмного забезпечення, дерево- та металообробки, автомобілебудування.

Фінансування проекту здійснювалось за рахунок коштів Австрії та Чехії. При цьому, кожна з країн забезпечувала будівництво необхідних споруд та інженерних комунікацій на своїй території. Крім цього, земельні ділянки з обох сторін кордону були безкоштовно виділені для реалізації проекту. Австрійською стороною інвестовано в цей проект 86 млн. євро, а чеською – 72 млн. євро.

На думку більшості науковців, концентрація всіх учасників інноваційного процесу в межах однієї території забезпечує замкненість і ефективність технологічного ланцюга від науково-дослідницьких проектів до випуску нового продукту. Традиційно прийнято вважати, що така модель технопарків забезпечить ефективне функціонування «трикутника знань» (освіта – наука – виробництво). За переконанням вчених, така форма організації дозволяє концентрувати інтереси основних учасників інноваційної діяльності: університетів, науково-дослідних установ, бізнесу, промисловості, регіональної та місцевої влади. Перевагою такої моделі має стати відповідність цілей технологічного парку пріоритетним задачам конкретних територій та наявному потенціалу відповідних регіональних соціально-економічних систем.

**Висновок.** Інтеграцією освіти, науки і бізнесу є процес взаємодії, співпраці наукових організацій, освітніх закладів і підприємницьких структур різної відомчої приналежності з метою взаємовигідного підвищення ефективності наукової, освітньої та виробничої діяльності, що здійснюється ними для підготовки висококваліфікованих фахівців, а також раціонального використання фінансових, матеріально-технічних, кадрових ресурсів. У побудові нових взаємовідносин між елементами інтеграції обов'язковими

є наступні аспекти: 1) стійка співпраця суб'єктів інтеграції, що обумовлює сумісний розвиток; 2) узгодження рівнів соціально-економічного розвитку за рахунок різноманітності відносин, що складаються у новій інтегрованій системі.

На сьогодні в Україні у процесах взаємодії науки, освіти і бізнесу переважає двостороння інтеграція. ЗВО і наукові установи більш схильні до інтеграції один з одним у фундаментальних сферах наукової та освітньої діяльності; у прикладних сферах діяльності вони надають перевагу бізнесу. Бізнес же надає перевагу науці у дослідницькій сфері, а ЗВО – в освітній.

У випадках трьохсторонньої взаємодії серед її учасників частіше всього виділяється провідний ланцюг: представники науки, освіти або бізнесу виступають з ініціативною пропозицією про створення трьохсторонніх договорів, суміжних центрів, лабораторій, або про співпрацю в рамках науково-освітнього комплексу.

Розвиток гнучких мережевих структур (наприклад, інноваційних кластерів та технопарків), що створюються на основі багатосторонніх відносин і об'єднують ЗВО, наукові організації, підприємства, інноваційні фірми, можна вважати однією з необхідних умов для успішного функціонування інтегративних комплексів.

#### **Недоліки:**

- обмежений попит на інноваційні пропозиції в Україні;
- відсутність співробітництва технопарків та суб'єктів МСП;
- відсутність зацікавленості фінансових і банківсько-кредитних систем у підтримці інноваційних проєктів;
- відсутність мережевої взаємодії між представниками науки, освіти і бізнесу;
- превалюють двостороння інтеграція між наукою, освітою та бізнесом;
- поступове зменшення фінансування наукових досліджень з боку держави.

#### **Пропозиції:**

Для ефективної інтеграції освіти, науки і бізнесу пропонуємо наступні кроки:

- розробка сумісних технологій у відповідності з поточними фактичними і стратегічними цілями, як бізнесу, так і регіону в цілому;
- створення регіональних інноваційних кластерів та технопарків;
- підготовка конкурентоздатних випускників, які б мали можливість стажуватися протягом навчання за спеціальністю в представників бізнесу із подальшим їх працевлаштуванням;
- стратегічне планування в ЗВО попиту на нові спеціальності серед представників бізнесу та науки;
- залучення представників бізнесу в учбовий процес та наукові дослідження;
- можливості застосування досліджень на базі інститутів і університетів у промислових масштабах, що забезпечить економічний добробут економіки регіону і можливість отримання державної підтримки для досліджень, інновацій і розробок;
- створення регіонального інноваційного центру з участю в ньому ЗВО, науково-дослідних інститутів чи інших регіональних центрів;
- започаткування щорічних заходів, в яких будуть брати участь представники науки, бізнесу та освіти.

### **5.3. ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ НАУКОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ М. ХАРКОВА ДЛЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ МСП ТА РЕАЛІЗАЦІЇ СТАРТАПІВ**

Стратегією розвитку Харківської області на період до 2020 року передбачено, що магістральним напрямом діяльності регіональної влади є сприяння розвитку приватних малих та мікропідприємств через створення належної інфраструктури підтримки підприємництва.

Для вкрай важливого для України економічного зростання розвиток малого та середнього бізнесу із орієнтацією на розробку, комерціалізацію та освоєння інноваційної продукції є двома необхідними пріоритетами, до яких потрібно докладати зусиль як державі, органам місцевого самоврядування, так і громадянському суспільству, і приватним юридичним та фізичним особам.

Інфраструктура підтримки розвитку підприємництва сконцентрована в місті Харкові та по більшості позицій знаходиться у початковому стані. Однак Стратегією визначено, що у регіоні здійснюється:

– адміністративно-консультаційна підтримка, яка здійснюється через фонди підтримки підприємництва, центри надання адміністративних послуг, інформаційно-консультаційні установи, громадські об'єднання суб'єктів підприємництва, координаційні ради з питань підприємництва;

– процедурна підтримка шляхом стимулювання створення бізнес-центрів, бізнес-інкубаторів, технопарків;

– фінансова підтримка лізингових центрів, небанківських фінансово-кредитних установ, інвестиційних фондів і компаній, інноваційних фондів і компаній.

Стратегічною ціллю розвитку Харківської області є підвищення конкурентоспроможності економіки та зростання ВВП. Оперативною ціллю є трансформація вищої освіти і науки на повноцінний сектор економіки – драйвер становлення інноваційного підприємництва в регіоні. Взаємодія освітніх та наукових центрів забезпечить умови для комерціалізації нових технологій, розвитку підприємництва та наукоємних виробництв та сервісів.

**Таким чином**, забезпечити виконання поставлених стратегічних цілей можна за допомогою залучення до механізму державно-приватного партнерства органів місцевого самоврядування і представницьких організацій об'єднань підприємців та створення провідного НП на базі університету Харкова (наприклад, ХНУ ім. В.Н. Каразіна) як оптимальної форми інноваційних структур з точки зору забезпечення зв'язку освітньої, наукової та комерційної складових. Тим паче, що сучасним законодавством дозволено ЗВО створювати НП, передавати їм свої об'єкти права інтелектуальної власності як нематеріальні активи. Крім того, можна внести зміни до Закону України «Про наукові парки» у частині дозволу ЗВО та науковим установам вносити матеріальні активи до статутного капіталу НП. Такий НП може бути центральною ланкою, що координуватиме інформаційно-консультаційне та фінансове посередництво, виконання функцій усіх учасників інноваційного процесу. Для стимулювання співробітництва, входження до такого НП інших ЗВО та наукових установ пропонуємо внести законодавчі зміни стосовно можливості надання НП статусу регіональних з наданням їм преференцій щодо оренди комунального та державного майна, оптимізації надання земельних ділянок у власність та у користування. Також можна передбачити створення наглядової ради НП, до якої зможуть ввійти представники ЗВО-учасників, інвесторів, регіональних об'єднань підприємців, та представників органів місцевого самоврядування.

#### **Недоліки:**

- нормативно-правове регулювання сфери розвитку МСП та інноваційної діяльності несистемне, неповне для ефективного інноваційного процесу;
- недостатній зв'язок науки і бізнесу: майже відсутній попит на залучення науковців до створення розробок для бізнесу і низький рівень комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності науковців без бізнесу.

#### **Пропозиції:**

- внести зміни до Закону України «Про наукові парки» в частині надання НП статусу регіональних та дозволити ЗВО і науковим установам вносити матеріальні активи до статутного капіталу НП;
- створити регіональний НП як об'єднаний центр інноваційного процесу м. Харкова.

## ВИСНОВКИ

В українському суспільстві на державному і місцевому рівнях сформовано розуміння необхідності інноваційного шляху розвитку економіки та поступово розробляються необхідні законодавчі акти, стратегії та програми розвитку МСП та інноваційної сфери, що містять як фінансові, так і організаційні, інформаційно-консультативні засоби підтримки МСП. Проте розробка та прийняття таких нормативно-правових актів не завжди послідовні та системні, у деяких випадках у законодавстві не закріплено не тільки загальної концепції розуміння шляху розвитку МСП, стартап підприємств, а й навіть базове поняття «стартап». Крім того, виконання відповідних програм гальмується недостатнім фінансуванням, відсутністю належної кваліфікації спеціалістів у такій специфічній сфері, як інноваційний розвиток та діяльність стартап підприємств.

Якщо інноваційні підприємства (і стартапи як малі інноваційні підприємства) безпосередньо здійснюють інноваційну діяльність, то не менш важливі функції різнобічної допомоги їм виконують суб'єкти інноваційної інфраструктури. В Україні та у Харкові зокрема поширені такі суб'єкти інфраструктури, як інноваційні центри, бізнес-інкубатори, ІТ кластери, центри трансферу технологій, технологічні, індустріальні та наукові парки тощо, проте інноваційна діяльність провадиться доволі несистемно, недостатньо жваво, оскільки інвестиційний клімат залишає бажати кращого, а окремі прагнення приватних суб'єктів не спрямовані в єдине русло, а тому потрібні системні зміни як на державному законодавчому, так і на регіональному й місцевому рівнях для постійної цілеспрямованої підтримки стартапів та інших суб'єктів інноваційної діяльності. Для усунення цих проблем доцільно створити регіональну мережу наукових, технологічних та індустріальних парків. Важливим напрямом удосконалення цієї сфери вважаємо напрям кластеризації, що є популярним у країн ЄС, шляхом прийняття окремого закону «Про кластери» або внесення змін до вже діючих нормативно-правових актів, наприклад, до Законів України «Про інноваційну діяльність», «Про технологічні парки», «Про індустріальні парки», «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій». Також для створення єдиної загальнодержавної концепції розбудови інноваційної інфраструктури потрібно внести зміни до названих законів, а саме уточнити базові поняття та розмежувати функції цих парків, бізнес-інкубаторів, інноваційних центрів тощо.

Проектом Стратегії розвитку високотехнологічних галузей в Україні на період до 2025 року передбачене створення Офісу новітніх технологій (High Tech Office) як інструменту підтримки інноваційних проектів на державному рівні, який буде здатен якісно проконсультувати зацікавлених осіб та налагодити зв'язки з різними суб'єктами, задіяними в інноваційному циклі. Реальне запровадження новітніх технологій на зразок хмарних технологій, Інтернету речей, 4G, Grid-технологій, технологій оновлення та «розумного» управління електромережами Smart Grid, комплексної технології Smart City та багатьох інших, у першу чергу інформаційно-телекомунікаційних технологій, буде сприяти не тільки просуванню та економічному зростанню компаній, що займаються такою діяльністю, а й принеситимуть суттєвий соціально-економічний ефект, тобто, є справою загального зацікавлення територіальної громади, а значить і потребують допомоги міських рад. Для координування діяльності із впровадження подібних технологій розглядається можливість затвердити Концепцію «Харків Smart City».

В сучасних умовах економічного розвитку України значну роль відіграє стимулювання розвитку МСП саме на місцевому рівні. Зокрема, зараз діє **Програма підтримки розвитку підприємництва у м. Харкові на 2018–2022 роки**, яка сприятиме формуванню позитивного бізнес-середовища міста, одним із шляхів якої планується оновлення та удосконалення електронного сервісу «Допомога підприємцю» та передбачає: забезпечення інформаційної й організаційної підтримки бізнес-структур міста, сприяння формуванню та розвитку кластерів, налагодженню виробничих та коопераційних зв'язків між підприємствами міста, формування інфраструктури підтримки підприємництва. Розглядається можливість створення Фонду підтримки підприємництва відповідно до п. 25 ст. 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні». Для розвитку інноваційного підприємництва потрібно заохочення **створення регіональних організацій інфраструктури підтримки МСП**, а саме мереж асоціацій, фондаций, інших громадських організацій та шляхом встановлення державно-приватного партнерства.

Для підвищення ефективності і сприяння участі МСП в державно-приватному партнерстві, необхідно усунути фактори, що перешкоджають цьому процесу: проводити спрощення торгів і стандартизації тендерних документів, частину проектів по державно-приватному партнерству доцільно буде здійснювати виключно серед МСП. При укладанні договорів за проектами державно-приватного партнерства, пов'язаних з орендою державного або муніципального майна, перевага повинна надаватися пріоритетним для регіону напрямкам діяльності, пов'язаних з вирішенням соціальних проблем, тоді орендна плата може бути значно знижена. Для цього потрібно внесення відповідних змін в Закон України «Про державно-приватне партнерство».

Найбільш поширеним видом фінансової державної підтримки на регіональному та місцевому рівнях є **часткова компенсація відсоткових ставок за кредитами**, що надаються на реалізацію проектів суб'єктів МСП. Проте ні на регіональному, ні на місцевому рівнях не передбачається грантової підтримки. У плані фінансової підтримки важливим буде передбачити у змінах в законодавство диференціацію ставок оподаткування для підприємств, що виробляють інноваційну продукцію та надання державних гарантій банкам для кредитування інноваційних проектів, також можна скористатися досвідом країн ЄС і законодавчо закріпити принцип підтримки інноваційної діяльності шляхом надання відсотків по банківським кредитам за рахунок коштів державного бюджету.

Суттєве значення мають: оптимізація і здешевлення процедури надання адміністративних послуг; забезпечення дотримання антикорупційного законодавства; фінансуванні місцевих та регіональних програм розвитку МСП; проведення інвестиційно-інноваційних конференцій, семінарів, круглих столів, форумів та інших масових заходів, спрямованих на стимулювання фінансування наукових досліджень та інновацій; створення на базі МОН електронного обліку іноземних інвестицій, яке сприятиме залученню іноземних інвесторів; ознайомлення, активне поширення інформації серед МСП про можливі для них європейські гранти та фонди підтримки, оскільки за рахунок Європейських фондів та фінансових інструментів Європейської комісії, а також Європейських банків-партнерів та організацій переважно здійснюється цільове фінансування з метою зміцнення економічної системи України та надання доступу МСП до фінансових ресурсів, формування бізнес-середовища для МСП, підтримка виходу МСП на зовнішні ринки та поліпшення умов для конкурентоспроможності, а також фінансування інших пріоритетних напрямів розвитку економіки відповідно до вимог ЄС. Пропонується прийняти Закон України «Про порядок організації іноземної підтримки підприємств, в тому числі МСП та інноваційного підприємництва», де передбачити фінансування регіональних пріоритетів в діяльності МСП та інших суб'єктів господарювання і охоплення офісами Програм (через представників) всіх регіонів України.

Забезпечити виконання поставлених стратегічних цілей можна за допомогою залучення до механізму державно-приватного партнерства органів місцевого самоврядування і представницьких організацій об'єднань підприємців та створення провідного наукового парку на базі одного з університетів м. Харкова як оптимальної форми інноваційних структур з точки зору забезпечення зв'язку освітньої, наукової та комерційної складових. Тим паче, що сучасним законодавством дозволено ЗВО створювати наукові парки, передавати їм свої об'єкти права інтелектуальної власності як нематеріальні активи. Крім того, варто внести зміни до Закону України «Про наукові парки» у частині дозволу ЗВО та науковим установам вносити матеріальні активи до статутного капіталу наукового парку. Такий науковий парк може бути центральною ланкою, що координуватиме інформаційно-консультативне та фінансове посередництво, виконання функцій усіх учасників інноваційного процесу. Для стимулювання співробітництва, входження до такого наукового парку інших ЗВО та наукових установ пропонуємо внести законодавчі зміни стосовно можливості надання науковим паркам статусу регіональних з наданням їм преференцій щодо оренди комунального та державного майна, оптимізації надання земельних ділянок у власність та у користування. Альтернативним варіантом є пропозиція створити Центр підтримки підприємництва у статусі комунального підприємства або структурного підрозділу виконавчого комітету міської ради.

Для ефективнішого економічного розвитку потрібна **інтеграція освіти, науки і бізнесу** – процес взаємодії, співпраці наукових організацій, освітніх закладів і підприємницьких структур різної відомчої приналежності з метою взаємовигідного підвищення ефективності наукової, освітньої та виробничої діяльності, що здійснюється ними для підготовки висококваліфікованих фахівців та раціонального ви-

користання фінансових, матеріально-технічних, кадрових ресурсів. На сьогодні в Україні у процесах взаємодії науки, освіти і бізнесу переважає двостороння інтеграція. ЗВО і наукові установи більш схильні до інтеграції один з одним у фундаментальних сферах наукової та освітньої діяльності; у прикладних сферах діяльності вони надають перевагу бізнесу. Бізнес же надає перевагу науці у дослідницькій сфері, а закладам вищої освіти – в освітній.

У випадках трьохсторонньої взаємодії серед її учасників частіше всього виділяється провідний ланцюг: представники науки, освіти або бізнесу виступають з ініціативною пропозицією про створення трьохсторонніх договорів, суміжних центрів, лабораторій, або про співпрацю в рамках науково-освітнього комплексу. Розвиток гнучких мережевих структур (наприклад, інноваційних кластерів та технопарків), що створюються на основі багатосторонніх відносин і об'єднують вищі навчальні заклади, наукові організації, підприємства, інноваційні фірми, можна вважати однією з необхідних умов для успішного функціонування інтегративних комплексів.

### **Пропозиції щодо програмного регулювання**

#### **сфери підтримки та розвитку МСП та інноваційного підприємництва в м. Харкові**

- оновлення регіональної політики стосовно підприємництва, в тому числі МСП, з урахуванням політики ЄС;
- удосконалення системи ресурсної, інформаційно-консультативної та аналітичної підтримки суб'єктів МСП в програмах, стратегіях м. Харкова;
- удосконалення нормативно-правової бази та програми міста Харкова;
- формування регіональної інфраструктури підтримки підприємства, в т.ч. інноваційної, в межах м. Харкова, враховуючи досвід міст країн ЄС;
- лобіювання законів щодо залучення міських рад до планування програмних документів на будь-яких рівнях регулювання підприємництва;
- створення Харківського міського Фонду підтримки підприємництва;
- запровадження регулярних всеукраїнських та міжнародних заходів на рівні міста за участю представників науки, освіти та бізнесу;
- створення для якісної інформаційно-консультативної допомоги МСП та стартапам Інвестиційно-інноваційний центр при Харківській міській раді. Як варіант: створити регіональний НП як об'єднаний центр інноваційного процесу м. Харкова.

### **Пропозиції щодо функцій місцевих органів влади:**

В Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» передбачити:

- обов'язкове надання МСП на підставі відповідних регіональних програм по окремим пріоритетним напрямкам економіки та господарської діяльності безповоротної фінансової державної допомоги в якості певного програмного фінансування;
- необхідність на регіональному рівні передбачити застосування всіх видів фінансової державної допомоги МСП та сучасних фінансових інструментів ЄС по пріоритетним напрямкам інноваційної діяльності;
- залучити органи місцевої влади до процесу підготовки пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, напрямів наукового розвитку науки і техніки, прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку;
- пролобіювати законодавчий механізм грантової (безповоротної фінансової допомоги) за рахунок бюджетів міст та іноземної фінансової підтримки.

На рівні міст органам місцевої влади необхідно:

1) створити мережі установ трансферу технологій;

2) веб-сайт, платформу підтримки інноваційного підприємництва та МСП. Такий інформресурс повинен виконувати консультативні функції, бути доступним, представницьким, інформативним, та задовольняти сучасні вимоги підприємців. Як варіант: удосконалити сайт «Invest Kharkiv» матеріалами, новинами, дайджестами про інноваційну діяльність та анонсами цікавих подій для МСП та стартапів і так перетворити цей сайт у «Харків інвестиційний та інноваційний»;

3) об'єднати в регіональну мережу провідні інноваційні суб'єкти (суб'єкти інфраструктури): наукові, технологічні парки;

4) створити Громадські ради з проблем організації інноваційного розвитку при міському голові.

5) створити за участі органів місцевого самоврядування, насамперед виконавчих органів міських рад, платформи підтримки МСП та інноваційного підприємства за рахунок іноземної фінансової допомоги та з метою доступу до фондів ЄС та європейських програм.

### Пропозиції щодо удосконалення законодавства про наукові парки:

- передбачити багатофункціональність наукових парків як суб'єктів інноваційних відносин;
- в законі передбачити засоби заохочення формування мережі парків, в тому числі наукових, технологічних та індустріальних;
- встановити право здійснювати внески державних ЗВО та наукових установ в статутний капітал в грошовій формі за рахунок власних надходжень;
- передбачити прозорість формування та управління НП за участю наукової спільноти та представників бізнесу та формування науково-технічних рад;
- удосконалити законодавче регулювання ОПФ парків.

### Пропозиції щодо інноваційних організацій та їх об'єднань:

- для вирішення зазначених проблем вбачаємо за необхідним пролобіювати прийняття окремого закону «Про кластери» або внесення змін до вже діючих нормативно-правових актів, наприклад, до Законів України «Про інноваційну діяльність», «Про технологічні парки», «Про індустріальні парки», «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій». Врахувати досвід країн ЄС;
- внести зміни до Закону України «Про інноваційну діяльність» у частині визначення понять, ознак, функцій та місця таких суб'єктів, як бізнес-інкубатори, інноваційні центри, технопарки, індустріальні парки, технополіси в НІС;
- затвердити Концепцію «Харків Smart City» для координації діяльності із запровадження новітніх технологій;
- створення органами місцевого самоврядування суб'єктів, які надаватимуть інформаційно-консультативні послуги для підприємців, інноваторів і інвесторів.

### Пропозиції щодо розвитку трансферу технологій:

Шляхи вирішення проблем у сфері трансферу технологій в м. Харкові:

#### структурно-інституційні перетворення:

- створення регіональної мережі наукових, технологічних парків на території м. Харкова;
- створення технологічних платформ і кластерних утворень, для реалізації трансферу технологій у м. Харкові за участю наукових установ, ЗВО та суб'єктів господарювання;
- пролобіювати зміни до законодавства щодо обов'язкового створення інноваційних суб'єктів структур та організацій при технічних ЗВО, які б займалися розробкою інноваційних проектів та їх подальшою комерціалізацією;

#### інформаційно-консультативна підтримка:

- створення регіональної бази даних інноваційних проектів та можливість їх реєстрації;
- підготовка та поширення серед підприємців інформації про переваги участі у проектах державно-приватного партнерства, шляхом розміщення відповідних матеріалів на єдиному веб-порталі територіальної громади міста Харкова;
- проведення щорічного конкурсу інвестиційних проектів, для залучення іноземних та вітчизняних інвесторів;

#### фінансово-матеріальна підтримка:

- стимулювання, підтримка створення та розвитку об'єктів інноваційної інфраструктури (наукових, технологічних парків, бізнес-інкубаторів, програм підтримки стартапів, коворкінг-центрів) відповідно до програм, які повинні бути прийняті на місцевому рівні;
- надання в оренду вільних приміщень комунальної власності міста на конкурсних засадах суб'єктами, які є учасниками технологічних платформ;

**підвищення рівня людського капіталу:**

- підготовка, за рахунок програм м. Харкова, фахівців у сфері трансферу технологій (у тому числі патентних повірених та технологічних брокерів) і підвищення їхньої кваліфікації шляхом проведення семінарів, круглих столів, конференцій для учасників трансферу технологій;
- започаткування в ЗВО м. Харкова відповідних курсів підвищення кваліфікації з питань трансферу технологій для фахівців органів місцевого самоврядування та наукових установ;

**ініціативи щодо прийняття нормативно-правових актів:**

- диференціація ставок оподаткування для підприємств, що виробляють інноваційну продукцію;
- розроблення механізму надання державних гарантій банкам для кредитування інноваційних проектів.

**Пропозиції щодо правових механізмів заохочення інвестування в інноваційну інфраструктуру:**

Ініціювання змін до законодавства з таких питань:

- оптимізація і здешевлення процедури надання адміністративних послуг;
- фінансування місцевих та регіональних програм розвитку МСП, як за рахунок державного, так і місцевого бюджетів;
- сприяння створенню, просуванню стартапів та інвестуванню в них відповідно до стратегій та програм м. Харкова та місцевих бюджетів;
- проведення інвестиційно-інноваційних конференцій, семінарів, круглих столів, форумів та інших масових заходів, спрямованих на стимулювання фінансування наукових досліджень та інновацій;
- створення на базі МОН електронного обліку іноземних інвестицій та потенційних об'єктів інноваційної інфраструктури для інвестування, що сприятиме залученню іноземних інвесторів в інноваційне підприємництво.

**Пропозиції щодо удосконалення системи організації іноземного фінансування МСП та ініціювання змін до законодавства:**

- прийняття Закону України «Про порядок організації іноземної підтримки підприємств, в тому числі МСП та інноваційного підприємництва»;
- передбачити обов'язкову транспарентність відповідних порядків іноземної допомоги та охоплення офісами Програм іноземної підтримки МСП (через представників) всіх регіонів України;
- в Законі України «Про порядок організації іноземної підтримки підприємств, в тому числі МСП та інноваційного підприємництва» передбачити фінансування регіональних пріоритетних напрямків в діяльності МСП та інших суб'єктів господарювання;
- залучити до відповідного представництва центри адміністративних послуг;
- після формування в містах інноваційних центрів підтримки підприємництва покласти представництво по цим програмам на них.

**Пропозиції щодо правового регулювання фінансової підтримки МСП:**

Ініціювати прийняття змін до Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва» про таке:

- передбачити, як варіант, спільність правових механізмів формування мережі офісів підтримки МСП з офісами, що будуть представляти іноземне фінансування.

**Пропозиції щодо застосування державно-приватного партнерства за участі МСП:**

Залучення МСП в проекти державно-приватного партнерства таким способом:

- шляхом спрощення процедур публічних закупівель;
- шляхом покладання на центри адміністративних послуг функцій з підготовки документів для МСП для прийняття участі в конкурсах, організованих державою і органами місцевого самоврядування;
- зниження вартості орендної плати;
- внесення відповідних змін в Закон України «Про державно-приватне партнерство».

**Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні»  
(Витяг)**

Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1997, № 24, ст.170  
(редакція від 31.12.2017, Закон № 2206-19)

**Розділ II  
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВА ОСНОВА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ**

**Глава 1.**

**ПОВНОВАЖЕННЯ СІЛЬСЬКИХ, СЕЛИЩНИХ, МІСЬКИХ РАД**

**Стаття 19.** Повноваження в галузі управління майном, приватизації, сприяння розвитку підприємства та здійснення державної регуляторної політики

Місцева державна адміністрація:

5) забезпечує реалізацію державної політики сприяння розвитку малого бізнесу, подає допомогу підприємцям, які займаються розробкою та впровадженням інноваційних проектів, виробництвом товарів народного споживання, будівельних матеріалів, наданням побутових, комунальних та інших послуг населенню, підготовкою кадрів;

**Стаття 26.** Виключна компетенція сільських, селищних, міських рад

1. Виключно на пленарних засіданнях сільської, селищної, міської ради вирішуються такі питання:

21) прийняття рішень про об'єднання в асоціації або вступ до асоціацій, інших форм добровільних об'єднань органів місцевого самоврядування та про вихід з них;

22) затвердження програм соціально-економічного та культурного розвитку відповідних адміністративно-територіальних одиниць, цільових програм з інших питань місцевого самоврядування;

25) утворення цільових фондів, затвердження положень про ці фонди;

**Глава 2.**

**ПОВНОВАЖЕННЯ ВИКОНАВЧИХ ОРГАНІВ СІЛЬСЬКИХ, СЕЛИЩНИХ, МІСЬКИХ РАД**

**Стаття 27.** Повноваження у сфері соціально-економічного і культурного розвитку, планування та обліку

До відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад належать:

а) власні (самоврядні) повноваження:

1) підготовка програм соціально-економічного та культурного розвитку сіл, селищ, міст, цільових програм з інших питань самоврядування, подання їх на затвердження ради, організація їх виконання; подання раді звітів про хід і результати виконання цих програм;

2) забезпечення збалансованого економічного та соціального розвитку відповідної території, ефективного використання природних, трудових і фінансових ресурсів;

3) забезпечення складання балансів фінансових, трудових ресурсів, грошових доходів і видатків, необхідних для управління соціально-економічним і культурним розвитком відповідної території, а також визначення потреби у місцевих будівельних матеріалах, паливі;

7) залучення на договірних засадах підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності до участі в комплексному соціально-економічному розвитку сіл, селищ, міст, координація цієї роботи на відповідній території;

8) розміщення на договірних засадах замовлень на виробництво продукції, виконання робіт (послуг), необхідних для територіальної громади, на підприємствах, в установах та організаціях;

б) делеговані повноваження:

4) організаційне забезпечення надання адміністративних послуг органів виконавчої влади через центри надання адміністративних послуг.

**Закон України «Про місцеві державні адміністрації»  
(Витяг)**

Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, N 20-21, ст.190  
(редакція від 01.01.2018, Закон № 1764-19)

**III. КОМПЕТЕНЦІЯ МІСЦЕВИХ ДЕРЖАВНИХ АДМІНІСТРАЦІЙ**

**Глава 1**

**ПОВНОВАЖЕННЯ МІСЦЕВИХ ДЕРЖАВНИХ АДМІНІСТРАЦІЙ**

**Стаття 13.** Питання, що вирішуються місцевими державними адміністраціями

До відання місцевих державних адміністрацій у межах і формах, визначених Конституцією і законами України, належить вирішення питань:

- 2) соціально-економічного розвитку відповідних територій;
  - 3) бюджету, фінансів та обліку;
  - 4) управління майном, приватизації, сприяння розвитку підприємництва та здійснення державної регуляторної політики;
  - 6) науки, освіти, культури, охорони здоров'я, фізкультури і спорту, сім'ї, жінок, молоді та дітей;
- Місцеві державні адміністрації вирішують й інші питання, віднесені законами до їх повноважень.

**Глава 2**

**ОСНОВНІ ГАЛУЗЕВІ ПОВНОВАЖЕННЯ МІСЦЕВИХ  
ДЕРЖАВНИХ АДМІНІСТРАЦІЙ**

**Стаття 17.** Повноваження в галузі соціально-економічного розвитку

Місцева державна адміністрація:

- 1) розробляє проекти програм соціально-економічного розвитку і подає їх на затвердження відповідній раді, забезпечує їх виконання, звітує перед відповідною радою про їх виконання;
- 6) розглядає та приймає рішення за пропозиціями органів місцевого самоврядування щодо проектів планів та заходів підприємств, установ, організацій, розташованих на відповідній території;
- 8) розробляє та вносить пропозиції до проектів державних цільових програм, а також довгострокових прогнозів та проектів індикативних планів розвитку відповідних галузей народного господарства, їх фінансово-економічного забезпечення.

**Стаття 19.** Повноваження в галузі управління майном, приватизації, сприяння розвитку підприємництва та здійснення державної регуляторної політики

Місцева державна адміністрація:

- 5) забезпечує реалізацію державної політики сприяння розвитку малого бізнесу, подає допомогу підприємствам, які займаються розробкою та впровадженням інноваційних проектів, виробництвом товарів народного споживання, будівельних матеріалів, наданням побутових, комунальних та інших послуг населенню, підготовкою кадрів.

**Відповідно до Положення про Міністерство освіти і науки України** (затв. Постановою КМУ від 16 жовтня 2014 р. № 630) основними завданнями МОН в інноваційній сфері є:

- 1) забезпечення формування та реалізація державної політики у сферах освіти і науки, наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, трансферу (передачі) технологій;
- 2) забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері здійснення державного нагляду (контролю) за діяльністю навчальних закладів, підприємств, установ та організацій, які надають послуги у сфері освіти або провадять іншу діяльність, пов'язану з наданням таких послуг, незалежно від їх підпорядкування і форми власності.

Відповідно до п. 4 даного Положення, МОН відповідно до покладених на нього завдань:

- 5) здійснює нормативно-правове регулювання у сферах освіти і науки, наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, трансферу (передачі) технологій, а також у сфері здійснення державного нагляду (контролю) за діяльністю навчальних закладів, підприємств, установ та організацій, які надають послуги у сфері освіти або провадять іншу діяльність, пов'язану з наданням таких послуг, незалежно від їх підпорядкування і форми власності;

- 21) погоджує проекти концепцій державних програм розвитку галузей економіки та державних програм у частині трансферу (передачі) технологій;
- 22) розробляє засади наукового і науково-технічного розвитку;
- 23) забезпечує розвиток наукового і науково-технічного потенціалу;
- 24) здійснює заходи щодо проведення єдиної науково-технічної та інноваційної політики;
- 25) формує пріоритетні напрями розвитку науки і техніки та інноваційної діяльності на підставі довгострокових і середньострокових прогнозів науково-технічного та інноваційного розвитку;
- 26) організовує та координує інноваційну діяльність;
- 27) формує державні цільові наукові та науково-технічні програми з пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки;
- 28) забезпечує формування державної політики щодо трансферу технологій, передачі майнових прав на технології та/або їх складові;
- 29) здійснює керівництво системою наукової і науково-технічної експертизи;
- 34) погоджує рішення про створення НП та затверджує пріоритетні напрями їх діяльності;
- 74) забезпечує розвиток загальнодержавної системи науково-технічної інформації, НІС, системи наукової і науково-технічної експертизи проектів державних, міжнародних та регіональних програм;
- 75/1) здійснює фінансову підтримку виконання державного замовлення на найважливіші науково-технічні (експериментальні) розробки та науково-технічну продукцію.

Відповідно до **Положення про Державну регуляторну службу України** (затв. постановою КМУ від 24 грудня 2014 р. № 724), основними завданнями ДРС є:

- 1) реалізація державної регуляторної політики, політики з питань нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, ліцензування та дозвільної системи у сфері господарської діяльності;
- 2) координація дій органів виконавчої влади, інститутів громадянського суспільства і підприємництва з питань дерегуляції господарської діяльності.

### **Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» (Витяг)**

Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, № 19-20, ст.166  
(редакція від 05.12.2012, Закон № 5460-17)

#### **Стаття 4.** Стратегічні пріоритетні напрями інноваційної діяльності на 2011-2021 роки

1. Стратегічними пріоритетними напрямами на 2011-2021 роки є:

- 1) освоєння нових технологій транспортування енергії, впровадження енергоефективних, ресурсозберігаючих технологій, освоєння альтернативних джерел енергії;
- 2) освоєння нових технологій високотехнологічного розвитку транспортної системи, ракетно-космічної галузі, авіа- і суднобудування, озброєння та військової техніки;
- 3) освоєння нових технологій виробництва матеріалів, їх оброблення і з'єднання, створення індустрії наноматеріалів та нанотехнологій;
- 4) технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу;
- 5) впровадження нових технологій та обладнання для якісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики;
- 6) широке застосування технологій більш чистого виробництва та охорони навколишнього природного середовища;
- 7) розвиток сучасних інформаційних, комунікаційних технологій, робототехніки.

#### **Стаття 5.** Формування середньострокових пріоритетних напрямів

1. Середньострокові пріоритетні напрями формуються на основі стратегічних пріоритетних напрямів, визначених цим Законом, з метою поетапного забезпечення їх реалізації на загальнодержавному, галузевому та регіональному рівнях.

6. Середньострокові пріоритетні напрями регіонального рівня спрямовані на вирішення питань забезпечення інноваційного розвитку окремих регіонів.

7. Середньострокові пріоритетні напрями регіонального рівня затверджуються Верховною Радою Автономної Республіки Крим, місцевими радами за поданням Ради міністрів Автономної Республіки

Крим, місцевих державних адміністрацій на основі стратегічних пріоритетних напрямів, середньострокових пріоритетних напрямів загальнодержавного рівня з урахуванням прогнозу економічного і соціального розвитку відповідного регіону.

**Закон України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки»  
(Витяг)**

Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, N 48, ст.253  
(редакція від 16.01.2016, Закон № 848-19)

**Стаття 3.** Пріоритетні напрями розвитку науки і техніки на період до 2020 року

Визначити пріоритетними напрямами розвитку науки і техніки на період до 2020 року:

1) фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави;

2) інформаційні та комунікаційні технології;

3) енергетика та енергоефективність;

4) раціональне природокористування;

5) науки про життя, нові технології профілактики та лікування найпоширеніших захворювань;

6) нові речовини і матеріали.

**Стаття 4.** Формування пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки в Україні

Для формування пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки Кабінет Міністрів України на підставі рекомендацій Національної ради України з питань розвитку науки і технологій із залученням Національної академії наук України, національних галузевих академій наук, центральних органів виконавчої влади розробляє і здійснює державну цільову програму прогнозування науково-технологічного та інноваційного розвитку України відповідно до Закону України «Про державні цільові програми» (1621-15). {Частина перша статті 4 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5460-VI (5460-17) від 16.10.2012, N 848-VIII (848-19) від 26.11.2015}.

Пріоритетні напрями розвитку науки і техніки, підготовлені згідно з державною цільовою програмою прогнозування науково-технологічного та інноваційного розвитку України, обговорюються науковою громадськістю і за рішенням Кабінету Міністрів України подаються до Верховної Ради України для корегування пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки, визначених статтею 3 цього Закону, або їх заміни.

**Стаття 5.** Реалізація пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки

Реалізація пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки забезпечується шляхом розроблення та виконання за визначеними пріоритетними тематичними напрямами наукових досліджень і науково-технічних розробок державних цільових програм, державного замовлення на науково-технічну продукцію, підготовку наукових кадрів, інформаційне та матеріально-технічне забезпечення наукових досліджень і науково-технічних розробок. Перелік пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок формується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері науки, за участю інших заінтересованих центральних органів виконавчої влади, Національної академії наук України та національних галузевих академій наук на основі результатів державної цільової програми прогнозування науково-технологічного та інноваційного розвитку України і затверджується Кабінетом Міністрів України (942-2011-п) протягом шести місяців з дня набрання чинності статтею 3 цього Закону. {Частина друга статті 5 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5460-VI (5460-17) від 16.10.2012}.

**Положення про Управління інноваційного розвитку та іміджевих проєктів Департаменту у справах сім'ї, молоді та спорту Харківської міської ради (затверджено рішенням 17 сесії Харківської міської ради 7 скликання від 20.12.2017 № 856/17)**

**3. Мета та завдання Управління**

3.2.1. Прогнозування, формування і реалізація регіональної політики у сфері інноваційної та інвестиційної діяльності, направленої на зростання соціально-економічного розвитку міста.

3.2.2. Реалізація єдиної державної політики в частині дотримання законних прав та інтересів суб'єктів підприємницької, інноваційної та інвестиційної діяльності, створення сприятливих умов для здійснення їх діяльності на території м. Харкова.

3.2.3. Виділення пріоритетних напрямів діяльності у м. Харкові з питань інноваційного розвитку та впровадження іміджевих проєктів, всебічна підтримка таких напрямів.

3.2.4. Участь у формуванні та реалізації кадрової політики в інтересах територіальної громади міста з питань інноваційної, інвестиційної та іміджевої діяльності.

3.2.5. Розробка та впровадження з урахуванням комплексу маркетингових досліджень інноваційних, інвестиційних та іміджевих проєктів, спрямованих на формування іміджу міста на національному та міжнародному рівнях.

3.2.6. Сприяння розвитку інфраструктури м. Харкова для реалізації інноваційних, інвестиційних та іміджевих проєктів.

**4. Функції управління відповідно до завдань та повноважень**

До компетенції Управління відносяться такі повноваження:

4.1. Підготовка та надання узгоджених із заступником міського голови з питань сім'ї, молоді та спорту та директором Департаменту у справах сім'ї, молоді та спорту Харківської міської ради пропозицій з питань інноваційно-інвестиційного розвитку та іміджевої діяльності міста, пов'язаних із розвитком міста та задоволенням потреб населення, до Департаменту економіки та комунального майна Харківської міської ради для підготовки програм соціально-економічного розвитку м. Харкова.

4.4. Координація та сприяння діяльності підприємств, закладів, установ та організацій м. Харкова усіх форм власності з питань залучення інновацій та інвестицій на територію міста.

4.5. Надання пропозицій щодо створення та підтримки підприємств, закладів, установ та організацій, діяльність яких спрямована на розвиток інноваційної та інвестиційної сфери.

4.6. Просування інноваційних, інвестиційних та іміджевих заходів, які проводяться на території м. Харкова, у мережі Інтернет, у регіональних, всеукраїнських та зарубіжних засобах масової інформації.

4.10. Пошук потенційних інвесторів, спонсорів, грантів міжнародних організацій для реалізації інноваційних, інвестиційних та іміджевих проєктів.

4.14. Популяризація Харкова як інноваційно та інвестиційно привабливого міста, поширення знань про місто Харків в Україні і за кордоном.

4.31. Організація та проведення заходів у сфері інноваційної та інвестиційної діяльності з метою підвищення інноваційного та інвестиційного потенціалу м. Харкова. Сприяння створенню придатних умов для залучення внутрішніх і зовнішніх інвесторів для розвитку інфраструктури міста.

4.32. Здійснення інформаційно-аналітичного та організаційного супроводу міжнародних програм та проєктів, ініціатором або учасником яких є Харківська міська рада, у сфері інноваційної та інвестиційної діяльності та залучення до економіки міста Харкова інновацій, інвестиційних і кредитних ресурсів та ресурсів, що надаються на безоплатній та безповоротній основі.

4.34. Сприяння розвитку зовнішньоекономічної діяльності у сфері залучення інновацій та інвестицій на території м. Харкова.

4.36. Організація і проведення форумів, семінарів, круглих столів, конкурсів, інноваційних, інвестиційних та грантових проєктів, конференцій, виставок, презентацій та інших заходів, спрямованих на розвиток та просування інноваційно-інвестиційного потенціалу міста Харкова, сприяння проведенню аналогічних заходів у місті Харкові, участь у таких заходах.

**Положення про Департамент адміністративних послуг та споживчого ринку  
Харківської міської ради**

**3. Мета та завдання Департаменту**

**3.1. Метою та завданнями Департаменту є:**

- забезпечення організації надання адміністративних послуг суб'єктам звернень, у тому числі документів дозвільного характеру (реєстрації декларацій) суб'єктам господарювання;
- сприяння розвитку та підтримці підприємницької діяльності, конкуренції, створенню умов для залучення інвестицій у розвиток міста;
- впровадження державної регуляторної політики, спрямованої на вдосконалення правового регулювання господарських та адміністративних відносин між регуляторними органами та суб'єктами господарювання;

**4. Функції Департаменту відповідно до завдань та повноважень**

**Функціями Департаменту є:**

- 4.3. Впровадження спрощених процедур отримання адміністративних послуг та документів дозвільного характеру за принципом організаційної єдності, створення доступних та зручних умов для надання суб'єктам звернень адміністративних послуг.
- 4.4. Надання суб'єктам звернень консультацій, інформації про адміністративні послуги та порядку їх отримання, переліку документів для отримання адміністративних послуг.
- 4.8. Аналіз та визначення пріоритетних напрямків підтримки та розвитку підприємництва у місті.
- 4.9. Аналіз економічної діяльності суб'єктів підприємництва та підприємств різних форм власності з метою розвитку підприємництва.
- 4.13. Сприяння створенню недержавних структур з підтримки малого підприємництва, проведення роботи з громадськими організаціями, регіональними спілками, асоціаціями підприємців тощо.
- 4.14. Організація підготовки навчання кадрів для малого та середнього підприємництва
- 4.16. Організація та участь у семінарах, конференціях, виставках, тощо.
- 4.23. Підготовка пропозицій з удосконалення системи інформаційно-правового обслуговування малого бізнесу.
- 4.57. Надання методичної, консультаційної та організаційної допомоги підприємствам торгівлі, громадського харчування, побутового обслуговування населення з питань застосування правил торгівлі, ресторанного господарства, побутового обслуговування населення та іншим питанням, які входять до компетенції Департаменту, сприяння вивченню нормативно-технічних вимог, правил торгівлі, ресторанного господарства, побутового обслуговування населення підприємствами усіх форм власності.

*Наукове видання*

**Глі́бо** Сергій Васильович,  
**Атаманова** Юлія Євгенівна,  
**Черкасов** Олег Володимирович та ін.

**АНАЛІЗ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ІННОВАЦІЙНИХ СТРУКТУР,  
ПІДТРИМКИ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ  
(РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ)**

За редакцією *С. В. Глі́бо*

Підписано до друку 20.02.2018  
Формат 60×84 1/8. Папір офсетний. Гарнітура Times.  
Ум. друк. арк. 11,16. Обл.-вид. арк. 8,19. Вид. № 1854.  
Тираж 20 прим.

Видавництво «Право» Національної академії правових наук України  
та Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого  
Україна, 61002, Харків, вул. Чернишевська, 80а  
Тел./факс (057) 716-45-53  
Сайт: [www.pravo-izdat.com.ua](http://www.pravo-izdat.com.ua)  
E-mail для авторів: [verstka@pravo-izdat.com.ua](mailto:verstka@pravo-izdat.com.ua)  
E-mail для замовлень: [sales@pravo-izdat.com.ua](mailto:sales@pravo-izdat.com.ua)

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи  
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів  
видавничої продукції — серія ДК № 4219 від 01.12.2011 р.

Виготовлено у друкарні ФОП Почернін

Тел. (057) 717-28-80